

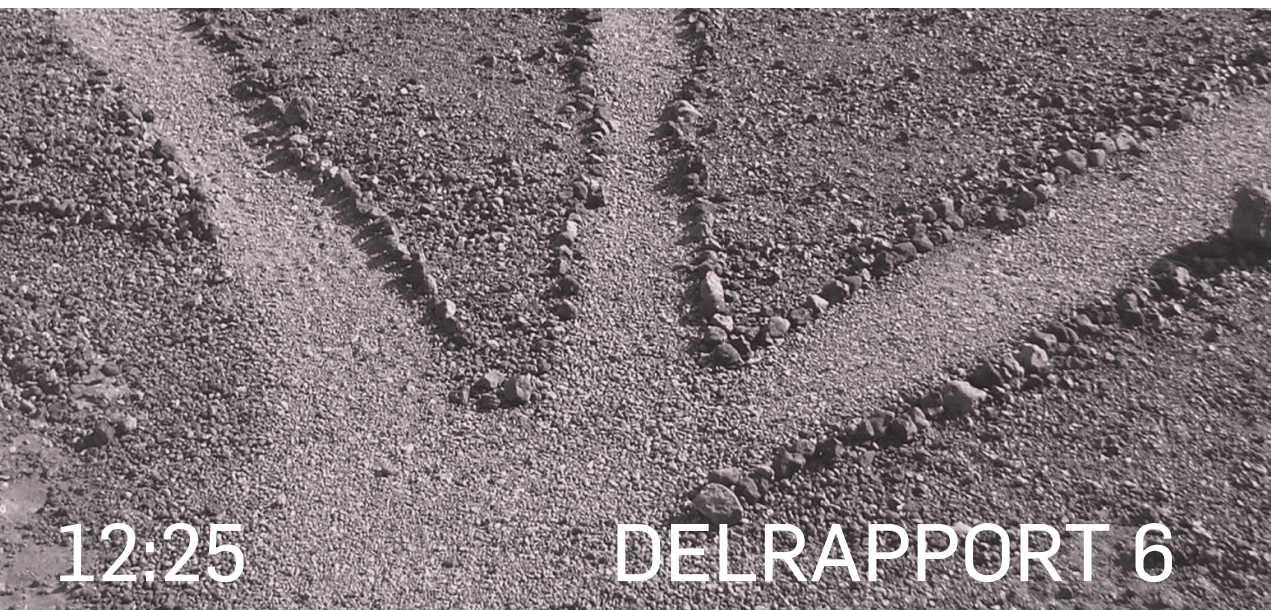

DIALOGGRUPPE
– om forebyggelse som alternativ til anbringelse ●

SFI DET NATIONALE
FORSKNINGSCENTER
FOR VELFÆRD

FOREBYGGENDE FORANSTALTNINGER 18-22 ÅR

DIALOGGRUPPE – OM FOREBYGGELSE SOM ALTERNATIV TIL ANBRINGELSE

12:25

DELRAPPORT 6

METTE LAUSTEN
HELLE HANSEN
KATRINE SCHJØDT VAMMEN
KATRINE VASEGAAARD

12:25

FOREBYGGENDE
FORANSTALTNINGER 18-22 ÅR

DIALOGGRUPPE – OM FOREBYGGELSE SOM ALTERNATIV
TIL ANBRINGELSE

DELRAPPORT 6

METTE LAUSTEN
HELLE HANSEN
KATRINE SCHJØDT VAMMEN
KATRINE VASEGAARD

KØBENHAVN 2012

SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

FOREBYGGENDE FORANSTALTNINGER 18-22 ÅR. DIALOGGRUPPE – OM
FOREBYGGELSE SOM ALTERNATIV TIL ANBRINGELSE. DELRAPPORT 6

Afdelingsleder: Anne-Dorthe Hestbæk
Afdelingen for børn og familie

Undersøgelsens følgegruppe:

Anne-Dorthe Hestbæk, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Turf Böcker Jakobsen, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Geert Jørgensen, LOS og Børnesagens Fællesråd
Lene Jørgensen, FBU ForældreLANDSforeningen
Trine Møller Lagoni, Socialstyrelsen
Annette Juul Lund, Børnerådet
Mia Nordstrand, TABUKA
Jessie Brender Olesen, KL – Kommunernes Landsforening
Jakob Brixtofte Petersen, Socialstyrelsen
Jette Wilhelmsen, Børns Vilkår

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-121-9

e-ISBN: 978-87-7119- 122-6

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Paul de Bruin

Oplag: 300

Tryk: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2012 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.
Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's
publikationer, bedes sendt til centret.

INDHOLD

	FORORD	7
	RESUMÉ	9
1	INDLEDNING	13
	Udvalgte kommuner og foranstaltninger	16
	Rapportens struktur	18
2	VIDENSOPSAMLING OM FOREBYGGENDE FORANSTALTNINGER FOR 18-22-ÅRIGE	21
	De unge voksne	21
	Uddannelse	22
	At stifte familie tidligt	24
	Unge mistriksel	26
	Brug af rusmidler	30
	Kriminel adfærd	33

	Forebyggende foranstaltninger for 18-22-årige	33
	Opmærksomhedspunkter fra vidensopsamlingen	43
3	BRØNDBY KOMMUNE: KONTAKTNETVÆRKET	45
	Målgruppe, formål og indhold	45
	Henvisning og visitering	49
	Metoder	50
	Medarbejdere og faglighed	53
	Organisering og ledelse	55
	Samarbejde med andre	55
	Dokumentation og resultater	56
4	HELSINGØR KOMMUNE: BASEN	59
	Målgruppe, formål og indhold	59
	Henvisning og visitering	63
	Metoder	64
	Medarbejdere og faglighed	67
	Organisering og ledelse	69
	Samarbejde med andre	69
	Dokumentation og resultater	70
5	MARIAGERFJORD KOMMUNE: EGET VÆRELSE MED FAST KONTAKTPERSON OG FAMILIEBEHANDLING	73
	Målgruppe, formål og indhold	73
	Henvisning og visitering	76
	Metoder	78
	Medarbejdere og faglighed	81
	Organisering og ledelse	82
	Samarbejde med andre	83
	Dokumentation og resultater	84

6	AALBORG KOMMUNE: DET SOCIALE JÆGERKORPS	87
	Målgruppe, formål og indhold	87
	Henvisning og visitering	90
	Metoder	92
	Medarbejdere og faglighed	93
	Organisering og ledelse	95
	Samarbejde med andre	95
	Dokumentation og resultater	97
7	NØGLETALSANALYSE MED FOKUS PÅ DE 18-22-ÅRIGE	99
	Strukturelle forhold i kommunerne	100
	Sociale forhold i kommunerne	104
	Kommunal praksis i forhold til forebyggelse og anbringelse	110
	Opmærksomhedspunkter fra nøgletalsanalysen	112
8	STATUS FOR EFFEKTEVALUERINGEN FOR 18-22-ÅRIGE	113
	Resultater fra dataindsamlingen	116
	Samarbejde og dokumentation	118
	Karakteristik af de 18-22-årige	118
	Opmærksomhedspunkter fra dataindsamlingen	132
9	OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER I FOREBYGGENDE ARBEJDE MED 18-22-ÅRIGE	133
	Målgruppe, formål og indhold	135
	Henvisning og visitering	138
	Metoder	139
	Medarbejdere og faglighed	142
	Organisering og ledelse	144
	Samarbejde med andre	144
	Dokumentation og resultater	145

BILAG	147
Bilag 1 Fordele-ulempe-skema, Kontaktnetværket, Brøndby Kommune	148
LITTERATUR	149
SFI-RAPPORTER SIDEN 2011	157

FORORD

Dette er den sjette og sidste delrapport om projektet 'Dialoggruppe – om forebyggende foranstaltninger som alternativ til anbringelse', som løber frem til foråret 2013. Projektet afsluttes med en samlet hovedrapport, der inkluderer resultaterne af effektevalueringen. Projektet er igangsat af Socialstyrelsen og gennemføres af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd i samarbejde med COWI A/S. Hensigten med denne delrapport 6 er at tegne et billede af det forebyggende arbejde centreret omkring unge i alderen 18-22 år.

Projektets overordnede formål er at opnå viden om kommunernes praksis, erfaringer og resultater i forhold til børn og unge, der tilbydes en forebyggende indsats i familien og nærmiljøet som alternativ til anbringelse. Formålet er endvidere at udvikle og sammenfatte viden, som kan bruges af landets kommuner til at iværksætte den støtte og hjælp, som udsatte børn og unge har behov for, og herigennem sikre deres trivsel og udvikling.

Projektet bygger på omfattende datamateriale om 23 forebyggende foranstaltninger i 10 udvalgte kommuner fordelt over hele landet. Foranstaltningerne er alle – på nær to – tilbud baseret på lov om social service § 52, stk. 3. Eftersom 18-22-årige ikke kan visiteres til forebyggende foranstaltninger under § 52, stk. 3, omhandler denne sjette delrapport forebyggende indsatser, der blandt andet inkluderer efterværn under

§ 76 om tilbud til unge fra 18 til 22 år. Derfor er indsatserne i denne delrapport baseret på kontaktperson-ordningen. De 10 udvalgte kommuner, der deltager i projektets 4-årige periode, er: Assens, Brøndby, Faxe, Fredericia, Helsingør, Hillerød, Mariagerfjord, Thisted, Aalborg og Aarhus.

Igennem projektperioden er der løbende udkommet delrapporter. Udvælgelsen af kommuner og foranstaltninger til at deltage i projektet blev beskrevet i delrapport 1 (Lausten m.fl., 2010a). I delrapport 2-6 præsenterer vi foranstaltningerne for de forskellige aldersgrupper og analyserer det indsamlede datamateriale med henblik på senere at foretage en effektevaluering af foranstaltningerne. Som afslutning på projektet vil der i 2013 udkomme en rapport, som sammenfatter hele projektet, samler op på effektevalueringen og peger på, hvad der er god praksis.

Delrapport 6 er udarbejdet af projektleder på dialogprojektet seniorforsker Mette Lausten, videnskabelig assistent Helle Hansen og student Katrine Schjødt Vammen, der alle er ansat ved SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Herudover indgår seniorkonsulent Katrine Vasegaard fra COWI A/S i projektgruppen. Katrine Vasegaard har bidraget med kapitlerne 3-6, der præsenterer de forebyggende indsatser for 18-22-årige.

Projektet følges løbende af en styregruppe, der ud over projektgruppen består af faglig leder Elisabeth Marian Thomassen og fuldmægtig Jakob Brixtofte Petersen fra Socialstyrelsen, fuldmægtig Maja Marker fra Børnekontoret i Social- og Integrationsministeriet samt konsulent Jessie Brender Olesen fra Kommunernes Landsforening (KL). Der er ligeledes nedsat en følgegruppe (se kolofonen s. 2), som kommenterer det faglige indhold af rapporterne. Dr.psychol. Elisabeth Backe-Hansen, Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA), har været ekstern referee på delrapport 6. Vi takker de 10 kommuner, styregruppen, følgegruppen og referee for deres gode kommentarer.

København, august 2012

JØRGEN SØNDERGAARD

RESUMÉ

DIALOGPROJEKTET

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd gennemfører projektet 'Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse' i samarbejde med COWI A/S. Projektet er finansieret af Socialstyrelsen og løber over en 4-årig periode fra foråret 2009 til foråret 2013. Denne rapport er den sjette af seks delrapporter, som vil udkomme i tilknytning til projektet.

Det overordnede formål med projektet er at afdække og opnå viden om kommunernes brug af forebyggende foranstaltninger som alternativ til anbringelse. Projektet skal tilvejebringe en bred og anvendelig viden om forebyggende foranstaltninger, der på sigt kan være medvirkende til at udvikle god praksis. Projektet skal herved bidrage til, at alle landets kommuner kan blive bedre i stand til at iværksætte den støtte og hjælp, som socialt udsatte børn og unge har behov for, så deres trivsel og udvikling sikres. Et centralt punkt er derfor at koble forskning og praksis og på baggrund af det fælles vidensgrundlag at udvikle eksempler på god praksis. Hertil hører som en væsentlig del en effektevaluering, hvor vi gennem opstarts-, afslutnings- og opfølgingsmålinger af foranstaltningsforløb undersøger, hvad der fungerer i praksis, samt hvornår det fungerer og for hvem. Den endelige effektevaluering vil foreligge ved dialogprojektets afslutning i 2013.

Temaet for delrapport 6 er forebyggende foranstaltninger i kommunerne for unge i alderen 18-22 år. Eftersom 18-22-årige ikke kan visiteres til forebyggende foranstaltninger under lov om social service § 52, stk. 3, omhandler denne sjette delrapport forebyggende indsatser, der blandt andet inkluderer efterværn under § 76 om tilbud til unge fra 18 til 22 år. Derfor er indsatserne i denne delrapport baseret på kontaktperson-ordningen. Omdrejningspunktet i rapporten er følgelig den viden, som vi på nuværende tidspunkt har indsamlet under projektføreløbet omkring det forebyggende arbejde med 18-22-årige.

Igennem projektføreløbet er 10 udvalgte kommuners praksis, erfaringer og resultater i 23 forebyggende foranstaltninger for børn og unge med særlige behov blevet kortlagt, analyseret, målt og vurderet. Det er vigtigt at bemærke, at projektets formål ikke er at foretage en effektevaluering, der sammenligner forebyggende foranstaltninger med anbringelse. I projektet fokuserer vi på forebyggende foranstaltninger, der ifølge kommunerne selv fungerer som alternativer til anbringelse.

DE 18-22-ÅRIGE

Den foreliggende delrapport 6 indeholder en måling af de 18-22-åriges trivsel og problemer ved deres start i foranstaltningerne. De indledende fund peger i retning af, at de 18-22-årige, som indgår i de forebyggende foranstaltninger, er eksponeret for væsentlige problemer i deres dagligdag, som truer deres udvikling og trivsel. De unge kan overordnet deles op i to grupper: Dem, der har været i foranstaltningen i flere år og fortsat har brug for hjælp og støtte, og dem, der har været anbragt og nu kommer tilbage til kommunen og har brug for efterværn for at blive 'af-institutionaliseret'. Kontaktpersonerne i foranstaltningerne vurderer, at de fleste indskrevne unge langt fra er klar til det selvstændige voksenliv.

Gruppens udsathed kommer også til udtryk gennem forskellige former for risikoadfærd. Kontaktpersonerne vurderer, at mange af pigerne er undervægtige, at en stor andel af dem udviser selvskadende adfærd, og at både pigerne og deres forældre er netværksfattede. Netværksfattigdom gælder ligeledes for drengene. Kontaktpersonerne vurderer, at mange af drengene er overvægtige, at de har et alt for højt forbrug af alkohol og hash, og at en fjerdedel af dem er kriminalitetstruede. Omkring halvdelen af de unge forsørges på kontanthjælp, mens en tredjedel er under uddannelse. Selvom mange af de unge er på kontanthjælp, vurderes det, at op mod 80 pct. af de unge har en fremtidsplan. Det er dog

kun to tredjedele af dem, der har en fremtidsplan, der vurderes til at være i stand til at fastholde disse planer.

Nøgletal på kommuneniveau peger på, at der er forskel på, hvor mange unge i alderen 18-22 år der er i kommunen, samt at gruppen af 18-22-årige er meget forskelligt sammensat fra kommune til kommune, faktorer, der kan påvirke grundlaget for det forebyggende arbejde. Nogle kommuner har mange 18-22-årige indbyggere, fordi kommunerne har mange uddannelsesinstitutioner, mens andre kommuner ikke har nogen uddannelsesinstitutioner og ikke mange unge tilbage. Dette kan føre til en antagelse om, at det er de ressourcestærke unge, der er flyttet, og de ressourcetsvage unge, der er blevet tilbage. Der er endvidere væsentlig forskel på, hvor stor en andel af de 18-22-årige i en kommune der modtager efterværn. Dette kan være centrale faktorer, som kommunerne skal tage højde for ved tilrettelæggelsen af deres forebyggende arbejde.

PRAKSIS I FOREBYGGENDE ARBEJDE BLANDT 18-22-ÅRIGE

De fire foranstaltninger, der præsenteres i rapporten, arbejder forebyggende med unge i alderen 18-22 år, og de har efter eget udsagn succes med deres forebyggende arbejde. Foranstaltningerne er endnu ikke effektvurderede, så succesen beror på de enkelte kommuners, foranstaltningernes og de indskrevne unges egen vurdering. De fire foranstaltninger er:

- Kontaktnetværket, Brøndby Kommune
- Basen, Helsingør Kommune
- Eget Værelse kombineret med en fast kontaktperson og familiebehandling, Mariagerfjord Kommune
- Det Sociale Jægerkorps, Aalborg Kommune.

Præsentationerne af foranstaltningerne er skrevet på baggrund af interviews og casestudier i de fire foranstaltninger, hvor der blandt andet er foretaget interviews med den enkelte foranstaltningsleder, medarbejdere, brugere og kommunens børn og unge-chef. Igennem interviewene har vi afdækket en række fællestræk i foranstaltningernes praksis:

- Den metodiske tilgang i foranstaltningerne er gennemgående den anerkendende og ressourcebaserede tilgang, der er tilpasset den enkelte unges situation og behov. Kontaktpersonerne bruger sig selv

som værktøjet i arbejdet med de unge som mentorer eller rollemo-
deller, og de gør meget ud af at vise de unge, at de er voksne, man
kan stole på og få hjælp af. Derfor er relationsarbejdet med at skabe
den vigtige tillid mellem den unge og kontaktpersonen en af de cen-
trale metoder.

- Kontaktpersonerne gør meget ud af at sætte de unges egne kompe-
tencer i fokus. De unges mål og ønsker for livet afdækkes, og de un-
ge støttes i at gøre en indsats for at komme i gang med voksenlivet,
hvad enten det gælder bosætning, uddannelse eller beskæftigelse.
- Et yderligere og ikke mindre væsentligt fokusområde er at etablere
et netværk, som de unge ved, de kan bruge, hvis der opstår proble-
mer. Mange udsatte unge er netværksfattige og har brug for hjælp til
at afdække de personer i familien eller omgangskredsen, der kan væ-
re stabile støtter fremover i livet, når kontaktpersonen ikke er den
faste støtteperson i den unges liv længere.

Gennem arbejdet med sociale relationer, egne kompetencer og kognitiv
træning lærer de unge at bruge forskellige redskaber, der kan hjælpe dem
til at se eventuelle problemer og forkert adfærd i øjnene, og derved op-
bygger de kompetencer, de kan bruge, også når kontaktpersonen ikke er
en fast del af deres hverdag længere.

På trods af de mange ligheder imellem udvalgte foranstaltninger
med fokus på unge i alderen 18-22 år findes der også variationer. Nogle
af foranstaltningerne skiller sig for eksempel ud på følgende punkter:

- En af foranstaltningerne er kun for piger. Basen i Helsingør har kun
kvindelige ansatte og fokuserer kun på piger. Derved kommer ar-
bejdet med sociale relationer til at fokusere på pigerrelationer.
- Det Sociale Jægerkorps i Aalborg har både opsøgende gadearbejde
og visiterede unge til faste kontaktpersoner. Denne sammensætning
betyder, at Jægerne er kendt blandt de unge i byen og derved får
spredt omtale på en anden måde end de andre foranstaltninger.

INDLEDNING

Socialstyrelsen igangsatte i foråret 2009 projektet 'Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse'. Projektet blev igangsat for at opnå viden om de danske kommuners forebyggende arbejde med udsatte børn og unge, efter at anbringelses- og kommunalreformen trådte i kraft.

Kommunernes forebyggende arbejde med udsatte børn og unge har gennem de seneste år fået stigende opmærksomhed. Fokus i denne delrapport er på unge i alderen 18-22 år. Kendetegnende for denne aldersgruppe er, at de er formelt myndige og anses som voksne. De kan derfor ikke visiteres til foranstaltninger, der er udbudt under lov om social service § 52, stk. 3, den gældende paragraf for forebyggelse til børn, til de fylder 18 år, men visiteres i stedet til efterværn under § 76 om tilbud til unge fra 18 til 22 år. Mange af de udsatte unge er kendetegnet ved, at de ikke er klar til at leve et selvstændigt voksenliv med alt, hvad der dertil hører. De yngste i aldersgruppen burde ideelt set stadig være i gang med en ungdomsuddannelse, mens de lidt ældre burde have afsluttet ungdomsuddannelsen og være på vej videre, enten i uddannelsessystemet eller i beskæftigelse. Mange af de udsatte 18-22-årige har dog dårlige grundskoleforudsætninger og har for eksempel svært ved at læse og regne. Ydermere er der mange sociale faktorer, der kan hindre de unges vej mod uddannelse og beskæftigelse, eksempelvis psykisk ustabilitet, kriminel adfærd, stort forbrug af rusmidler, både alkohol og illegale stoffer, og

tidlig familiedannelse. Mange af de socialt udsatte unge lever med mange samtidige risikofaktorer og for lidt støtte, hvorfor forebyggende foranstaltninger kan være afgørende for at hjælpe og støtte i den rigtige retning. Formålet med projektet kan overordnet inddeles i tre:

- For det første vil vi afdække kommunernes praksis, erfaringer og resultater i forhold til børn og unge, der tilbydes en forebyggende foranstaltning efter lov om social service § 52, stk. 3.¹
- For det andet ønsker vi at skabe overblik over og formidle den forskningsmæssige viden på området og herved gøre den tilgængelig og anvendelig for kommunerne.
- For det tredje skaber de udvalgte kommuners deltagelse i dialoggruppen et grundlag for erfaringsudveksling såvel mellem kommuner internt som mellem praktikere i kommunerne og forskere.

Projektet bygger på en række forskellige vidensformer, der skal bidrage til, at landets kommuner bliver bedre i stand til at iværksætte den støtte og hjælp, som børn og unge med problemer har behov for. De enkelte kapitler i delrapporterne trækker typisk på én form for viden fra figur 1.1. Eksempelvis tegner vidensopsamlingen i de enkelte rapporter et billede af, hvad netop denne vidensform kan bidrage med i forhold til udviklingen af eksempler på god praksis inden for det forebyggende arbejde.

I det afsluttende kapitel i hver delrapport præsenterer og kobler vi således den samlede viden på tværs af en række forskellige metodetilgange såsom vidensopsamling, casestudier med kommunernes egen vurdering af foranstaltningerne og status for dataindsamlingen til effektevalueringen blandt de deltagende forebyggende foranstaltninger. Det, der beskrives som god praksis i det afsluttende kapitel, er derfor ikke effekt-evalueret god praksis, som er det, der skal afslutte hele projektet, men bygget på kommunernes egne vurderinger, den gældende vidensopsamling og baseline-status fra dataindsamlingen for de 18-22-årige.

Strukturen i det afsluttende kapitel og kapitlerne med casestudier af de enkelte foranstaltninger er inspireret af Business Excellence-modellen.

---

1. For de 18-22-årige vil dette reelt sige foranstaltninger, der tilbydes de unge efter lov om social service § 76.

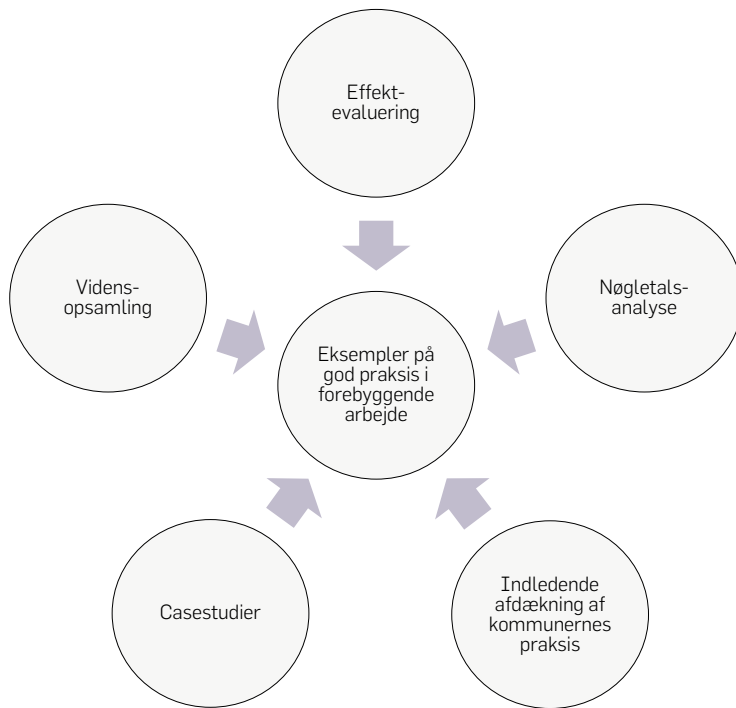

FIGUR 1.1

Projektets forskellige vidensformer.

Business Excellence-modellen er et ledelsværktøj, der kan give et billede af en virksomheds strategiske udvikling ved at synliggøre sammenhængen mellem indsats og resultater. Grundtanken i Business Excellence-modellen er, at der skal være sammenhæng mellem alle dele af en organisation fra de strategiske beslutninger om formål og målgruppe, over allokering af ressourcer og gennemførelse af det besluttede, til tilfredsheden både blandt medarbejdere og kunder (Statens Center for Kompetence- og Kvalitetsudvikling, 2010). Oversat til det forebyggende arbejde er kunderne i denne 'virksomhed' de unge, der visiteres til de forebyggende indsatser, mens 'virksomhedens' medarbejdere er medarbejderne i de forebyggende indsatser. Sammenhænge mellem indsats fra kommunens og foranstaltningens side og resultater for de unge afdækkes via nedenstående punkter:

- Målgruppe, formål og indhold
- Henvisning og visitering
- Metoder
- Medarbejdere og faglighed
- Organisering og ledelse
- Samarbejde med andre
- Dokumentation og resultater.

Ved projektafslutningen i 2013 vil de sammenfattende kapitler fra delrapporterne blive samlet og videreudviklet, således at projektet på baggrund af effektevalueringen af foranstaltningerne og rapporternes sammenfatninger vil pege på eksempler på god praksis i det forebyggende arbejde.

UDVALGTE KOMMUNER OG FORANSTALTNINGER

Udvælgelsen af kommuner og foranstaltninger til projektet bygger på en indledende spørgeskemaundersøgelse blandt alle landets kommuner, en nøgletalsanalyse samt telefoninterview med en række kommuner for herigennem at få et uddybende kendskab til deres forebyggende praksis. De 10 kommuner og 23 foranstaltninger, som deltager i dialogprojektet, er udvalgt på baggrund af dette. Under udvælgelsen var der blandt andet fokus på at opnå en spredning i såvel foranstaltningernes målgrupper som i deres indhold. De udvalgte kommuner og foranstaltninger fremgår af tabel 1.1. Udvælgelsen er nærmere beskrevet i delrapport 1 (Lausten m.fl., 2010a).

Der er store variationer imellem de udvalgte foranstaltninger i de 10 kommuner. Blandt andet er målgruppen opdelt i fem aldersgrupper, 0-4-årige, 5-9-årige, 10-13-årige, 14-17-årige og 18-22-årige, da der er forskellige problemstillinger og behov i de enkelte aldersgrupper. Det betyder, at det forebyggende arbejde varierer alt efter målgruppens alder. Eksempelvis er samtlige forebyggende foranstaltninger inden for aldersgruppen 0-4 år tilrettelagt som familiebehandling, mens forebyggende foranstaltninger rettet mod aldersgruppen 10-13 år ofte er tilrettelagt som skole- og fritidstilbud.

Forebyggende foranstaltninger rettet mod 18-22-årige består hovedsageligt af indsatser i nærmiljøet, hvor den unge har en kontaktperson, der tilbyder forskellige former for støtte og behandling. I foranstaltning-

gerne er der meget fokus på, hvordan den unge klarer dagligdags ting og bliver klar til et mere selvstændigt voksenliv.

TABEL 1.1

Oversigt over de udvalgte 10 kommuner og 23 forebyggende foranstaltninger, samt hvilken målgruppe den enkelte foranstaltning retter sig imod.

Kommune	Foranstaltning	0-4 år	5-9 år	10-13 år	14-17 år	18-22 år
Assens	Projekt Brahesholm				X	X
	Heldagsskolen Ådalen	X	X	X		
Brøndby	Kontaktnetværk			X	X	X
	Bakkegården		X	X		
Faxe	Forældrenetværk ¹				X	X
	Familiecenter	X	X	X	X	X
Fredericia	Basement			X	X	X
	Børnehuset		X	X	X	
Helsingør	Basen			X	X	X
	Det lille Familiehus	X				
Hillerød	Børnehuset Buen		X	X		
	Ullerødskolen		X	X		
Mariagerfjord	Fødsel-spædbarn-samarbejdet	X				
	Børnefamiliegruppen	X	X	X	X	
	Eget værelse kombineret med kontaktperson og familiebehandling				X	X
Thisted	Værkstedsplads		X	X	X	X
	Ådalen – Sydthy Børnehus		X	X	X	
	Familien i vækst – sårbare gravide og familier med små børn	X				
Aalborg	Det Sociale Jægerkorps ²				X	X
	Godthåbskolen		X	X	X	X
Aarhus	Ungeteam Syd				X	X
	Lejligheden I. th.		X	X	X	
	Vuggestedet	X				

Anm.: En af Mariagerfjord Kommunes udvalgte foranstaltninger, 'Særlig fokus på hjemgivelse', er skiftet ud med 'Børnefamiliegruppen'. Det skyldes, at indholdet af den tidligere indsats nu er lagt ind i lovgivningen efter Barnets Reform, således at foranstaltningen er gjort overflødig. Vi har derfor i samråd med Socialstyrelsen valgt at fokusere på Børnefamiliegruppen i stedet for.

1. Foranstaltningen i Faxe Kommune, som vi i de tidligere delrapporter har kaldt Familiegrupper, hedder rettelig Forældrenetværk.
2. Foranstaltningen i Aalborg Kommune, som vi i de tidligere delrapporter har kaldt Netværksjægerne, hedder rettelig Det Sociale Jægerkorps.

Kilde: Indledende spørgeskemaundersøgelse til samtlige af landets kommuner samt telefoninterview.

Derudover arbejder foranstaltningerne med den unges adfærd og sociale relationer gennem en en-til-en-kontakt mellem kontaktpersonen og den unge. De fleste foranstaltninger forsøger at rumme alle de problemer, som de unge kan komme med. Det kan være problemer såsom manglende netværk, dårlige sociale relationer, dårlig økonomi, kriminalitet, spiseforstyrrelser, alkohol- og stofmisbrug.

Et af formålene med projektet er, som tidligere nævnt, at udvikle eksempler på god praksis i forhold til et bredt spektrum af forebyggende foranstaltninger med udgangspunkt i, hvilken foranstaltning der fungerer hvordan, hvornår og for hvem. Vi søger med andre ord ikke at begrænse os til en særlig målgruppe eller en særlig form for forebyggende arbejde, og vi har derfor prioriteret variation blandt de deltagende foranstaltninger. Vi laver ved hjælp af dataindsamlingerne en objektiv effektevaluering af foranstaltningerne holdt op mod hinanden i slutrapporten, således at det ikke kun er foranstaltningernes egne ord, der ligger til grund for eksemplerne på god praksis.

RAPPORTENS STRUKTUR

Temaet for delrapport 6 er kommunernes forebyggende indsatser for 18-22-årige. I kapitel 2 præsenterer vi forskningsbaseret viden omkring det forebyggende arbejde med 18-22-årige. Kapitlet omhandler såvel dansk som international forskning på området. Herudover beskrives erfaringer med forskellige metodiske tilgange i det forebyggende arbejde med unge voksne. Den viden, som indgår i kapitlet, er udvalgt på baggrund af forskningsbaserede kriterier.

Fra kapitel 3 til kapitel 6 præsenteres fire af de udvalgte forebyggende indsatser, der har 18-22-årige som målgruppe:

- Kontaktnetværket, Brøndby Kommune (kapitel 3)
- Basen, Helsingør Kommune (kapitel 4)
- Eget værelse kombineret med en fast kontaktperson og familiebehandling, Mariagerfjord Kommune (kapitel 5)
- Det Sociale Jægerkorps, Aalborg Kommune (kapitel 6).

Præsentationerne bygger på følgende former for dataindsamlingsmetoder: desk study af diverse skriftligt materiale om de fire foranstaltninger, som eksempelvis detaljerede beskrivelser af foranstaltningerne, beskrivelser af ydelse og formål, grundlagspapirer, arbejdsbeskrivelser, samarbejdsaftaler, virksomhedsplaner, ydelseskataloger, statusrapporter, evalueringer og lignende; besøg i foranstaltningerne og interview med lederen, med to-tre af foranstaltningens medarbejdere og med en-to af de unge i foranstaltningen samt interview med kommunens børn og unge-chef. Kapitlerne

er alle struktureret på samme måde med inspiration fra Business Excellence-modellen.

I kapitel 7 viderefører vi nøgletalsanalysen fra de forrige delrapporter. Nøgletal er information, der på en overskuelig måde belyser strukturen og udviklingen i den enkelte kommune. I præsentationen af de kommunale nøgletal tager vi udgangspunkt i danske kommuner generelt, men med særlig fokus på nøgletallene for de 10 udvalgte kommuner. Nøgletalsanalysen i denne delrapport er koncentreret omkring de forhold, der gør sig gældende for 18-22-årige. Eksempelvis ser vi i kapitlet nærmere på andelen af 18-22-årige i kommunerne, andel unge med anden etnisk baggrund end dansk, andel, der fortsat er i gang med en ungdomsuddannelse, er forsørget af det offentlige, er blevet forældre, og andelen af 18-22-årige, der er registreret med en forebyggende foranstaltning. Alle tal i analysen bygger på offentligt tilgængelig information fra Danmarks Statistik.

I kapitel 8 tegner vi et billede af de 18-22-årige, som er indskrevet i de forebyggende foranstaltninger, som indgår i vores undersøgelse. Udgangspunktet er de indsamlede data fra de udvalgte foranstaltninger. Kapitlet indeholder en baseline for dataindsamlingen for de 18-22-årige, hvilket vil sige, at de præsenterede data er baseret på opstartsmålinger. Det er derfor kun muligt at tegne et indledende billede af de 18-22-årige, som er indskrevet i de udvalgte forebyggende foranstaltninger. Vi kan først i 2013 foretage den endelige effektevaluering med sammenligning af opstarts- og afslutningsmålinger, hvor der vil udkomme en samlet rapport, hvor alle resultater fra effektevalueringen på alle aldersgrupper præsenteres. Dataindsamlingen vil fortsætte for alle aldersgrupper frem til sensommeren 2012.

Afslutningsvis præsenterer vi 'Opmærksomhedspunkter i forebyggende foranstaltninger med 18-22-årige' i kapitel 9. I dette kapitel kan kommunerne hente information omkring, hvad de skal være særligt opmærksomme på ved tilrettelæggelsen af forebyggende foranstaltninger for 18-22-årige. Kapitlet bygger på de foreløbige erfaringer og resultater fra de forebyggende foranstaltninger, der indgår i projektet, såvel som på den forskningsbaserede viden, nøgletalsanalysen og de foreløbige resultater fra indskrivningsskemaerne. Kapitlet kobler således de forskellige former for viden til en samlet oversigt.

VIDENSOPSAMLING OM FOREBYGGENDE FORANSTALTNINGER FOR 18-22-ÅRIGE

I dette kapitel ser vi nærmere på, hvad der kendetegner udsatte unge i alderen 18-22 år, samt hvilken forskningsbaseret viden der findes om at forebygge begyndende eller eksisterende vanskeligheder hos denne aldersgruppe. Vi præsenterer først de problemstillinger og udfordringer, de unge i aldersgruppen 18-22 år står over for. Dernæst beskriver vi den forskningsbaserede viden om de indsatser, der er udviklet til at forebygge vanskeligheder hos denne aldersgruppe. De beskrevne foranstaltninger fokuserer ikke udelukkende på aldersgruppen 18-22 år, men spredt sig også over andre aldersgrupper. Flere af de relevante indsatser er allerede beskrevet i tidligere delrapporter, hvorfor de blot bliver berørt kort her.

DE UNGE VOKSNE

Både barndommen og ungdommen bliver i sociologien og psykologien set som en socialiseringsproces, der primært handler om at danne og forme individet (Frønes, 2003). I en sociologisk forståelse er det, hvordan individet bliver en del af samfund og kulturer, og i psykologien er det, hvordan individet udvikler sig og formes i samfundet. Ud over socialisering i familien og diverse institutioner er samvær med jævnaldrende meget betydningsfuldt for unges socialisering og udvikling af sociale

kompetencer (Frønes, 2006). De 18-22-årige er myndige og betragtes af samfundet som voksne og ansvarsfulde individer, der skal bidrage til samfundet på lige fod med andre. De unge skal skabe sig et selvstændigt voksenliv med alle de udfordringer, der ligger i at mestre mange parallelle overgange inden for eksempelvis uddannelse, beskæftigelse, bolig, netværk og familiedannelse (se fx Bakketeig & Backe-Hansen, 2008; Frønes, 2006). Muligheden for frit at kunne skabe sin egen livsbane betragtes som en stor frihed for de ressourcestærke, mens det for de resourcesvage kan være skræmmende og uoverskueligt. Den gode ungdomsidentitet er ifølge de unge selv, når de har formået at benytte sig af alle mulighederne i tilværelsen både i forhold til uddannelse og fritid (Sørensen m.fl., 2011). Mange er dog bange for at træffe den forkerte beslutning og dermed afskære sig selv fra en række muligheder i fremtiden. Det selv at skulle træffe alle beslutninger kan dermed blive en stor begrænsning i dagligdagen. Og for de udsatte unge gælder det, at mange valg slet ikke er mulige for dem.

Risikofaktorer, der har betydning for de unges vej mod uddannelse og beskæftigelse, er blandt andet dårlige forudsætninger og oplevelser fra grundskolen, belastende familieforhold, brug af rusmidler og kriminell adfærd. Samtidig vælger nogle unge at stifte familie tidligt, hvilket kan få betydning for deres prioriteringer. Vi ser derfor nærmere på flere af disse risikofaktorer.

UDDANNELSE

De 18-22-årige befinder sig forskellige steder i forhold til uddannelsessystemet, men som udgangspunkt kan der identificeres fem forskellige grupper:

- Unge, der er i gang med en ungdomsuddannelse
- Unge, der er fortsat på en videregående uddannelse
- Unge, der er i beskæftigelse efter folkeskolen
- Unge, der er i beskæftigelse efter endt ungdomsuddannelse
- Unge, der endnu ikke har påbegyndt eller gennemført nogen form for uddannelse og ikke er i beskæftigelse.

De unges læsefærdigheder og deres faglige selvforståelse har betydning for deres placering i eller uden for uddannelsessystemet i forhold til ungdomsuddannelserne. PISA-undersøgelsen² viser, at jo bedre score den unge har i læsetesten, jo større chance er der for, at vedkommende har færdiggjort sin ungdomsuddannelse (Andersen, 2005). En lav score i læsetesten øger risikoen for, at vedkommende befinder sig i restgruppen. Der er samtidig en stærk sammenhæng mellem testresultatet og den faglige selvsvurdering. Derudover har forældrenes erhvervsuddannelse samt moderens socioøkonomiske placering en betydning for de unges testresultater. Har moderen en lav socioøkonomisk placering, øger det risikoen for, at den unge ikke selv får en uddannelse. Unge uden uddannelse kan se frem til et liv med dårligere arbejdsmarkedstilknytning og lavere løn end unge, der får en ungdomsuddannelse. Risikoen for at havne på kontanthjælp eller førtidspension er 12 gange større for de unge, der ikke har en ungdomsuddannelse (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2011).

Forskning omkring anbragte unges skolegang har vist nedslående resultater i mange lande (se blandt andet for Danmark: Olsen, Egelund & Lausten, 2011; for Sverige: Vinnerljung, Öman & Gunnarson, 2005; og for Norge: Clausen & Kristofersen, 2008). Anbragte børn klarer sig dårligere i grundskolen og har større risiko end resten af den årgang, vi sammenligner dem med, for ikke at få uddannelse ud over grundskoleniveau.

EFTER DE GYMNASIALE UDDANNELSER

Blandt den gruppe af unge, der færdiggjorde deres gymnasiale uddannelse i 2006, fremgår det, at op mod hver tredje student ikke er i gang med en videregående uddannelse 3 år efter. Årsagen til disse kønsforskelle findes blandt andet i kønnenes forskellige holdninger og forventninger til uddannelse. Drengene har i mindre grad end pigerne en tendens til at planlægge deres uddannelsesforløb. Eksempelvis ønsker de at holde en uddannelsespause, hvor de kan blive mere modne og afklarede med, hvad de skal vælge af uddannelse (Hutters & Brown, 2011).

Gruppen fordeler sig dog overordnet set ens i forhold til beskæftigelse. Langt de fleste er beskæftigede, særligt lige efter studentereksamen, da mange vælger at holde et sabbatår, hvor de tjener penge til rejser eller

---

2. PISA står for "Programme for International Student Assessment". Det er en international undersøgelse af 15-16-åriges kompetencer inden for bl.a. læsning, matematik og naturvidenskab. Flere end 500.000 unge i 60 lande deltager i undersøgelsen. I Danmark deltager ca. 10.000 unge på 400 skoler. Se mere på: www.pisa2012.dk.

overvejer deres fremtid. 2 år efter studentereksamen er to tredjedele i beskæftigelse, og ca. hver fjerde er i gang med en erhvervsuddannelse. Tilbage er der en gruppe på ca. 5 pct., der hverken er i beskæftigelse eller under uddannelse. Det er denne gruppe, der er i risikozonen for at blive marginaliseret på arbejdsmarkedet (Hutters & Brown, 2011).

Etnisk danske unge er i højere grad repræsenteret på de videregående uddannelser end unge med anden etnisk baggrund end dansk. Langt flere etnisk danske unge påbegynder en videregående uddannelse, og langt færre falder fra i forhold til unge med anden etnisk baggrund end dansk. Dernæst har de unges kulturelle baggrund betydning for, hvor hurtigt de går i gang med en videregående uddannelse. Unge med anden etnisk baggrund end dansk går oftere direkte i gang med en videregående uddannelse, efter at deres gymnasiale uddannelse er afsluttet. Her vælger de etnisk danske unge i højere grad at holde en uddannelsespause (Hutters & Brown, 2011).

AT STIFTE FAMILIE TIDLIGT

For en lille gruppe af de unge er dette samtidig alderen, hvor de får deres første barn. Hvert år bliver omkring 2.700 teenagepiger i Danmark gravide. Cirka to tredjedele vælger at få en abort, mens resten (ca. 900 piger) gennemfører graviditeten og bliver teenagemødre (Danmarks Statistik, 2011a). Hvis vi ser på udviklingen i antallet af unge, der vælger at få børn som teenagere, er der sket et markant fald siden 1960'erne. Ud af 100 fødsler i 1964 var omkring 12 børn født af en teenager, mens det kun gjaldt for 1,35 barn ud af 100 fødsler i 2011. Der kan være forskellige årsager hertil. Der er blevet indført fri abort samt sket en udvikling inden for præventionsområdet, hvorfor det er nemmere for kvinder i dag selv at vælge, hvornår de ønsker at få børn. Derudover er der tale om en generel samfundsudvikling, hvor stigende uddannelseskraav og muligheder kan føre til, at kvinder vælger at udskyde det at få børn og familie. Ønsket om at have en sikker fremtid at tilbyde en nyfødt kan spille ind, hvorfor nogle måske vælger at udsætte graviditeten, hvis de står uden arbejde, er under uddannelse med mere (Christoffersen, 2004). På trods af denne udvikling er der altså alligevel en gruppe af unge kvinder, der vælger at stifte familie, inden de bliver 20 år. En forholdsmæssig stor andel af disse kvinder har gennem livet været udsat for en lang række risi-

kofaktorer. Som det fremgår af boks 2.1, er disse unge kvinder i højere grad udsat for risikofaktorer, der øger sandsynligheden for, at de bliver teenagemødre:

BOKS 2.1

Risikofaktorer, der øger sandsynligheden for, at unge bliver teenagemødre, fordelt på individuelle faktorer og faktorer knyttet til hjemmemiljøet.

Den unge kvinde har:

- Været udsat for misbrug og vanrøgt i barndommen
- Været anbragt uden for hjemmet
- Haft dårlige erfaringer i skolen
- En psykisk sygdom
- Tidligere fået foretaget en provokeret abort.

I hjemmet har der været:

- Forældre, der er afhængige af euforiserende stoffer
  - Forældre, der er skilt
  - En mor, der selv fik sit første barn som teenager
  - Forældre, der har været uden for arbejdsmarkedet.
-

Kilde: Christoffersen, 2003; Christoffersen & Hussain, 2008.

Hvis man overordnet ser på de karakteristika, der kendetegner teenagemødrene, fremstår de som mere udsatte end de teenagere, der vælger at afbryde svangerskabet (Christoffersen, 2003; Christoffersen & Hussain, 2008; Christoffersen & Lausten, 2009). Tidligere resultater viser, at unge mødre på længere sigt har risiko for at stå dårligt i forhold til arbejde og uddannelse (Hayes, 1987). Der ses således en sammenhæng mellem tidligt moderskab og langvarig ledighed, begrænset uddannelse, manglende erhvervsuddannelse, lav indkomst, besiddelse af mindre prestigefyldte jobs samt økonomisk afhængighed af overførselsindkomster. Nogle formår at få uddannelse og beskæftigelse, efter at de er blevet mødre, men relativt mange vil forblive i en dårligere position end deres jævnaldrende på længere sigt (Hayes, 1987).

Unge med anden etnisk baggrund end dansk gifter sig tidligere end etnisk danske unge. I januar 2012 er 3 pct. af alle 18-22-årige unge med anden etnisk baggrund end dansk gift set i forhold til 0,5 pct. af alle 18-22-årige unge med etnisk dansk baggrund (egne beregninger på tal fra Danmarks Statistiks Statistikbank, VIE4 og FOLK1). Hos unge med oprindelse i ikke-vestlige lande er alderen for indgåelse af ægteskab steget

(Schmidt m.fl., 2009). I 2009 var der således færre unge i alderen 17-21 år blandt dem, som blev gift, sammenlignet med 2001, hvilket formentlig er et resultat af de ændrede familiesammenføringsregler fra og med juli 2002 (Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration, 2010). For en stor del af denne gruppe hænger seksualitet og ægteskab sammen, hvorfor det må formodes, at en stigning i alderen for indgåelse af ægteskab har indflydelse på, hvornår de vælger at få deres første barn.

UNGES MISTRIVSEL

Ungdomsforskningen peger på en sammenhæng mellem de unges mistrivsel og deres sociale integration på de arenaer, som de unge færdes på: familien, skolen, uddannelsen, arbejdet og fritiden. Forskningen understreger, at fællesskaber er yderst afgørende for trivslen. Det gælder de fællesskaber, der eksempelvis findes i skolen, på arbejdet og i foreningerne (Heggen & Øia, 2005; Illeris m.fl., 2009; Nielsen m.fl., 2010). Nogle unge har svært ved at navigere i disse arealer. De kæmper med psykiske problemer og manglende sociale kompetencer, der kan føre til ensomhed og i værste fald selvdestruktiv adfærd.

PSYKISKE PROBLEMER

Ifølge tal fra Psykiatrifonden har ca. 80.000 børn og unge i Danmark psykiske udfordringer tæt inde på livet, enten personligt eller i den nærmeste familie, og hver anden dansk familie kommer i kontakt med behandlingssystemet (www.tabu.dk).

Resultater fra undersøgelsen 'Børn og Unge i Danmark' viser, at 14 pct. af de 15-19-årige har haft en psykisk lidelse på et tidspunkt i deres tilværelse. Det fremgår ikke, hvilke lidelser der er tale om, eller hvor alvorlig lidelsen var. Blandt undersøgelsens deltagere er det de 19-årige piger, der har langt den største forekomst af psykiske problemer (21 pct.). Andelen af drenge er 14 pct. Blandt de 19-årige piger er der desuden 12 pct., der har haft en spiseforstyrrelse, 30 pct. har modtaget psykologbistand, mens 7 pct. har haft erfaringer med at blive medicineret mod psykiske problemer. Undersøgelsen afdækker ikke, hvori de psykologiske lidelser består, eller hvor omfattende psykologbistanden har været. Derudover peger resultaterne på, at unge, der lever i kernefamilier, er mere beskyttede i forhold til

at få psykiske lidelser end unge, der lever i andre familietyper. Navnlig blandt de unge udeboende er forekomsten høje (Ottosen m.fl., 2010).

Stofrådgivningen i København har siden 2001 tilbudt behandling til unge op til 25 år, der har en psykisk lidelse og problemer med rusmidler. Stedet tilbyder både individuelle forløb og gruppeforløb, som tager udgangspunkt i den enkelte unges behov og er målrettet dennes særlige ressourcer og barrierer. Det er Stofrådgivningens erfaring, at behandlingen af unge med dobbeltdiagnoser kræver en integreret, tværfaglig indsats, som målrettet behandler både misbruget og den psykiske lidelse samtidig. Det er en stor udfordring, fordi traditionel misbrugsbehandling og behandling af psykiske lidelser som udgangspunkt er forskellige og ofte varetages af mange forskellige aktører med forskellige fagligheder og holdninger. Stofrådgivningen imødekommer denne udfordring ved at tilrettelægge en helhedsorienteret indsats inden for det samme tværfaglige behandlingstilbud. Samtidig arbejder medarbejderne på at skabe en stærk relation til den enkelte unge. Stedets erfaring er, at det handler om at skabe tillid mellem den unge og behandlerne, så den unge tør tage imod den hjælp og støtte, som er nødvendig for at skabe langsigtede forandringer. Et typisk forløb varer minimum 1 år (Jensen, 2011; Rørdam, 2010). Stofrådgivningens opgørelse over alle forløb viser, at 81 unge blev udskrevet fra stedet i 2010. Af disse havde 56 pct. enten reduceret eller helt afsluttet deres forbrug af illegale rusmidler (Jensen, 2011).

En undersøgelse i Høje Taastrup Kommune viste i 2009, at 22,5 pct. af alle kontanthjælpsmodtagere under 30 år (120 i alt) var unge med betydelige psykiske problemer, 60-70 pct. var psykisk syge, 20-30 pct. havde begået kriminalitet, 20-30 pct. havde misbrugsproblemer, 40-50 pct. havde sociale problemer, og 15-20 pct. havde indlæringsproblemer (LG Insight, 2009). De unges barrierer i forhold til arbejdsmarkedet beskrives som følger:

[De unge] har problemer, der rækker ud over rent beskæftigelsesfaglige forhold, hvad angår eksempelvis sociale, helbredsmæssige og intellektuelle barrierer; vurderes ikke (kun) at kunne opkvalificeres ved hjælp af et traditionelt beskæftigelsesfremmende tilbud, men skønnes at have behov for tilbud af et mere socialt, helbredsmæssigt og individuelt tilrettelagt tilsnit; vurderes vanskelige at bringe videre i ordinær beskæftigelse inden for 12 måneder.

De unges psykiske problemer udgør altså en betydelig barriere i forhold til at komme i beskæftigelse (LG Insight, 2009).

ENSOMHED

De fleste danske unge har det godt socialt. Der findes dog en gruppe, der oplever problemer i forhold til ensomhed. Undersøgelsen 'Børn og unge i Danmark' berører denne problemstilling. Her blev 877 19-årige spurgt, om de føler sig ensomme, og 35 pct. kunne genkende ensomhedsfølelsen. Lidt flere piger end drenge føler sig af og til ensomme, og lidt færre i kernefamilier end i andre familietyper (eneforsørger og stedfamilie) føler sig ensomme (Ottosen m.fl., 2010).

TABEL 2.1

Unge i undersøgelsen fordelt efter, hvor ofte de oplever problemer, der gør det svært at klare hverdagen, særskilt for alle i undersøgelsen og for de unges oplevelse af ensomhed. Procent.

	Hvor ofte har du problemer, der gør det svært at klare hverdagen?		
	Sjældent eller aldrig	Hverken sjældent eller ofte	Ofte eller altid
Alle unge i undersøgelsen	78,5	12,7	8,8
Ofte isoleret	43,8	18,1	38,1
Savner ofte venner	54,6	21,7	23,7
Ofte holdt udenfor	47,1	18,8	34,1
Ingen venner at tale med	61,8	7,9	30,3
Ingen voksne at tale med	61,5	16,8	21,7

Kilde: Nielsen, Sørensen & Osmec, 2010.

Center for Ungdomsforskning har undersøgt ensomhed blandt 3.481 unge i alderen 15-24 år. De anvender tre spørgsmål til at undersøge de unges subjektive oplevelse af ensomhed: 1) Hvor ofte føler du dig isoleret fra andre? 2) Hvor ofte føler du, at du savner nogen at være sammen med? og 3) Hvor ofte føler du dig holdt udenfor? Spørgsmålene er fra *UCLA Loneliness Scale*, som er et screeningsredskab, der bliver brugt til at undersøge udbredelsen af ensomhed i forskellige grupper (Lasgaard, 2007; Russell, 1996; Russell, Peplau & Cutrona, 1980). Resultaterne viser, at 4,8 pct. af de 20-24-årige ofte føler sig isoleret fra andre, og 9,3 pct. savner nogen at være sammen med (Nielsen, Sørensen & Osmec, 2010).

Tablet 2.1 viser, at 8,8 pct. af de unge i undersøgelsen ofte eller altid har problemer, der gør det svært at klare hverdagen. Suppleret med spørgsmål om, hvor mange venner og voksne de unge oplever, de har at tale med, hvis de har problemer og er kede af det, viser resultaterne i ta-

bel 2.1, at hele 23,7 pct. af de unge, der har svaret, at de ofte har problemer, der gør det svært for dem at klare hverdagen, ligeledes ofte savner venner at være sammen med, hver tredje af dem føler sig ofte holdt udenfor (34,1 pct.), og lidt flere end hver tredje af de unge føler sig ofte isoleret (38,1 pct.). De unges besvarelser viser, at det har stor betydning, at de har nogen at snakke med om deres problemer. Oplevelsen af ensomhed kan være en risikofaktor for den unge i andre henseender i livet, eksempelvis i forhold til psykiske problemer og selvskadende adfærd, men også i forhold til gennemførelse af uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet (Nielsen, Sørensen & Osmec, 2010).

SELVSKADENDE ADFÆRD OG SELVMORD

Unge ensomhed og manglende sociale netværker er blandt de risikofaktorer, som forskningen fremhæver i forbindelse med selvskadende adfærd og selvmord. I 2009 begik 28 15-24-årige selvmord (Danmarks Statistik, Statistikbanken, FOD507). På Fyn blev der samme år registreret 258 selvmordsforsøg blandt de 15-29-årige (tal fra Center for Selvmordsforskningens egen statistikbank). Tallet kan dog være højere, da ikke alle selvmordsforsøg nødvendigvis bliver registret.

Center for Selvmordsforskning har gennemført en interviewundersøgelse med 10 unge i alderen 18-29 år. Resultaterne viser, at ensomhedsfølelse er meget dominerende blandt selvskadende unge. De unge føler, at det især er følgende forhold, der har skabt ensomhed og social isolation:

- Ringe kontakt til voksne og jævnaldrende
- Usikkerhed og generthed
- Mobning
- Det at være anderledes
- Svære betingelser derhjemme
- Høje krav til sig selv.

De fortæller, at de ikke føler sig elsket af forældrene eller værdsat af deres kammerater. Ofte har de unge flyttet meget, skiftet skole eller fået ny stedmor eller stedfar. Ifølge de unge selv får de ikke opbygget gode stabile relationer til jævnaldrende, som de kan snakke med og betro sig til. Konsekvenserne af ensomhed er ofte lav selvværdsfølelse, misbrug, isolation samt selvmordsadfærd (Ejdesgaard m.fl., 2009).

Undersøgelsen SAYLE – Saving Young Lives Everywhere – er et projekt, der har til formål at afdække og belyse unges sårbarhed, tanker om selvskade og selvskadende adfærd. I perioden 2006-2008 besvarede 3.819 elever på gymnasiale uddannelser i Region Syddanmark et spørgeskema. Resultaterne viste, at 13,4 pct. af de unge i undersøgelsen (3,4 pct. af drengene og 19,9 pct. af pigerne) én eller flere gange havde skadet sig selv inden for det sidste års tid. Ud over at hovedparten af de selvskadende unge er piger, så er de selvskadende unge kendetegnet ved, at der er signifikant flere af dem, der ikke bor sammen med begge forældre, og signifikant flere, der er 20 år eller ældre (Ejdesgaard m.fl., 2009). Denne undersøgelse finder, ligesom andre studier (eksempelvis Bille-Brahe m.fl., 1988; Christoffersen, 2009), en række risikofaktorer, der kan øge de unges risiko for at udvise selvskadende adfærd eller prøve at begå selvmord:

- Manglende sociale og økonomiske ressourcer
- Psykisk sygdom
- Tendenser til spiseforstyrrelse
- Misbrug af alkohol eller stoffer
- Forældre, der er skilt
- Fængsling.

I forhold til beskyttende faktorer er det vigtigt, at de unge føler sig trygge blandt de daglige nære relationer, og at de desuden kan regne med familien og føler, at de betyder meget for familien (Ejdesgaard m.fl., 2009).

BRUG AF RUSMIDLER

De etnisk danske unge er, som beskrevet i forrige delrapport (Lausten m.fl., 2012), i høj grad orienteret mod fester og brug af rusmidler i forhold til andre europæiske unge. Indtagelse af alkohol er en del af det at være ung i Danmark, men når de unge når 17-18-års-alderen, er der en gruppe, der begynder at drikke forholdsvis meget alkohol og/eller eksperimentere med hash og hårdere stoffer (Järvinen, 2010; Østergaard, Røgeskov & Rasmussen, 2010). En ny undersøgelse om unges misbrug af rusmidler konkluderer, at op mod 9 pct. af alle 18-24-årige har et behandlingskrævende alkohol- eller stofmisbrug (Pedersen & Frederiksen, 2012), som betyder, at de

unge ikke kan fastholdes i uddannelsessystemet eller på arbejdsmarkedet. Rusmidler er derfor et vigtigt fokusområde, når der tales om udsatte unge.

ALKOHOL

Langt den største del af de danske unge er bekendt med indtagelse af alkohol. 92 pct. af de 17-19-årige har været fulde mindst en gang i deres liv, og derudover er der en stor gruppe, der drikker sig fulde relativt hyppigt. Når det gælder fænomenet 'bingedriking' (et engelsk udtryk for, at personen drikker store mængder alkohol med det bevidste formål at blive beruset på kort tid), har 80 pct. af de 17-19-årige drukket mindst 5 genstande ved samme lejlighed inden for de sidste 30 dage, mens 50 pct. har drukket 10 genstande en eller flere gange (Østergaard, Røgeskov & Rasmussen, 2010). Natklubundersøgelsen, hvor 21-årige blev interviewet om deres brug af rusmidler, bekræfter i høj grad dette rusorienterede alkoholforbrug (Ravn, 2010). De unge drikker meget, når de drikker, og de drikker ofte. Sammenlignet med aldersgruppen i sidste delrapport er de unges indtagelse af alkohol steget betragteligt på ganske få år (Østergaard, Røgeskov & Rasmussen, 2010). Omkring 5 pct. af alle 18-24-årige har et behandlingskrævende alkoholmisbrug (Pedersen & Frederiksen, 2012). De definerede grænser for behandlingskrævende misbrug er 35 genstande for mænd og 28 genstande for kvinder på en typisk uge det seneste år, grænser, der er langt over Sundhedsstyrelsens anbefalede 14 genstande om ugen for mænd og 7 genstande om ugen for kvinder.

EUFORISERENDE STOFFER

Der eksisterer en meget stærk sammenhæng mellem omfattende alkoholforbrug og brug af stoffer. Der er således ganske få unge, der gør brug af stoffer uden indtagelse af alkohol. Blandt de 21-årige har 63 pct. stiftet bekendtskab med stoffer (inklusive hash) på et tidspunkt i deres liv. Der er her tale om rekreative stofbrugere, hvilket indebærer, at personerne har et sporadisk forbrug, der primært er knyttet til byture og fester (Ravn, 2010). Hvis vi sammenligner med gruppen af 17-19-årige, så har 38 pct. erfaringer med hash, mens 'kun' 12 pct. af de 17-19-årige i undersøgelsen har erfaringer med hårdere stoffer (Järvinen, Demant & Østergaard, 2010; Ravn, 2010). De 21-årige er således langt mere stofferfarne. Unge mænd har i langt højere grad end unge kvinder erfaring med stoffer.

Undersøgelserne viser, at det oftere er unge fra erhvervsskolerne eller unge, der befinder sig uden for uddannelsessystemet, der gør brug

af hash og/eller hårdere stoffer. Derudover er de unges stofbrug og opfattelse af stofferne påvirket af faktorer såsom livsstil, fester, byture, venner samt tidlig debut med alkohol og cigaretter. Det viser sig, at unge, hvis venner har erfaringer med stoffer, forholder sig mere positive hertil, også selvom de ikke selv har nogen stofferfaring. De unge, der gør brug af hårde stoffer, har oftere forældre med lav eller ingen uddannelse (Järvinen, Demant & Østergaard, 2010). De unge, der er mest stofferfarne og nydelsesorienterede, er samtidig også dem, der drikker oftest (her mindst en gang hver weekend). Brugen af alkohol og cigaretter i en tidlig alder kan derfor ses som risikofaktorer i forhold til misbrug af hårdere stoffer, se boks 2.2.

BOKS 2.2

Risikofaktorer, der øger sandsynligheden for unges misbrug af hårde stoffer.

- Tidlig alkoholdebut (13 år eller yngre)
  - Regelmæssigt brug af cigaretter som yngre
  - Regelmæssigt brug af hash i 18-19-års-alderen.
-

Kilde: Järvinen, Demant & Østergaard, 2010.

Det er således yderst sjældent, at man ser en ung helt uden erfaring med hash, der eksperimenterer med hårdere stoffer (Järvinen, Demant & Østergaard, 2010). Undersøgelsen om behandlingskrævende alkoholmisbrug viser også, omkring 5 pct. af alle 18-24-årige har et behandlingskrævende stofmisbrug (Pedersen & Frederiksen, 2012), men at relativt få unge har både et alkohol- og et stofmisbrug. De definerede grænser for behandlingskrævende stofmisbrug er minimum 8 dages forbrug af illegale stoffer på en måned over flere måneder inden for det seneste år.

Risikoen ved for store indtagelser af rusmidler er blandt andet, at de unge dyrker ubeskyttet sex. Knap 70 pct. af de adspurgte 15-24-årige har på et tidspunkt haft ubeskyttet sex. I alt har 21,8 pct. haft en kønssygdom, men det må dog forventes, at antallet er højere, da ikke alle bliver tjekket for kønssygdomme (Nielsen, Sørensen & Osmec, 2010).

KRIMINEL ADFÆRD

De 18-22-årige har for længst overskredet den kriminelle lavalder. Mange af de unge har nu kørekort og kan dermed også risikere at blive dømt i henhold til færdselsloven. De unge er ifølge Danmarks Statistik den mest dominerende aldersgruppe, når man ser på overtrædelser af straffeloven (Danmarks Statistik, 2011b). De 18-22-årige tilhører den aldersgruppe, der modtager flest kendelser om betingede og ubetingede fængselsstraffe set i forhold til alle (14-99-årige), der modtager kendelser om fængselsstraf. Det er de unge mænd, der står for langt størstedelen af de fældende afgørelser i 2010. Andelen af kvinder, der modtager en strafferetlig kendelse, er dog steget og fortsat stigende. Det drejer sig især om afgørelser inden for færdselsloven, hvor vi ser mere end en fordobling i perioden 1990-2010. Samtidig er der sket en stigning, når vi ser på kvindernes andel af voldsforbrydelser (Danmarks Statistik, 2011b).

Der eksisterer en række undersøgelser af, hvilke risikofaktorer der kan påvirke, at den unge bevæger sig ind på en kriminel løbebane. De bagvedliggende faktorer, der kan påvirke den kriminelle adfærd, er ofte de samme risikofaktorer, der kategoriserer de unge som udsatte unge (se Christoffersen m.fl., 2011, for yderligere diskussion af, hvem der begår kriminalitet).

FOREBYGGENDE FORANSTALTNINGER FOR 18-22-ÅRIGE

I det følgende præsenterer vi den forskningsbaserede viden om indsatser for unge, der er baseret på forebyggelse af adfærdsvanskeligheder gennem styrkelse af de sociale kompetencer eller på at støtte den unge til en bedre overgang til voksenlivet. De beskrevne indsatser er i større eller mindre grad implementeret i Danmark. Vi har udvalgt indsatserne på baggrund af følgende kriterier: Den forskningsbaserede viden skal omhandle metode- og effektbeskrivelser af forebyggende eller behandlende foranstaltninger over for socialt udsatte unge i alderen 18-22 år, og forskningsdesignet skal være velbeskrevet. Beskrivelserne af indsatserne skal være systematiske og i overensstemmelse med de videnskabelige kriterier, som forskningsdesignet beskriver. Endvidere skal undersøgelserne så vidt muligt have en vis dokumenteret effekt over for det pågældende problem, der er programmets fokus.

Den indhentede litteratur består af forskeres artikler eller rapporter om egen eller andres forskning om unge og programmer eller foranstaltninger samt oversigtsværker, hvori den eksisterende forskning er beskrevet. Derudover er der indhentet information fra flere hjemmesider. Litteraturgennemgangen i dette kapitel er begrænset til den forskning, der er publiceret i perioden 1987-2011. Den anvendte forskning stammer hovedsageligt fra Skandinavien og USA. Dette kan skyldes, at søgningen er foretaget på danske, svenske, norske og engelske ord, således at forskning på andre sprog ikke bliver opfanget.

TABEL 2.2

Forebyggende indsatser præsenteret i de fem tidligere delrapporter.

Delrapport	Forebyggende indsatser	Aldersgruppe
<i>Delrapport 1</i> – Introduktion	Multisystemisk Terapi (MST)	12-18 år
	Funktionel Familierapi (FFT)	11-18 år
	Parent Management Training (PMT)	3-12 år
	De Utrolige År (DUÅ)	0-12 år
<i>Delrapport 2</i> – 0-4 år	Minding the Baby	0-2 år
	Klar til Barn	Gravide
	MellowParenting	0-5 år
	Parents as First Teachers (PAFT)	0-3 år
<i>Delrapport 3</i> – 5-9 år	Familierådslagning	0-22 år
	De Utrolige År (Dinosaurusskolen)	0-12 år
	Home Instruction for Parents of Preschool Youngsters (HIPPPY)	3-6 år
	En Kommunikationsmetode (KOMET)	3-12 år
	Positive Parenting Program (Triple P)	0-18 år
	Positiv Læring i Adfærd og Samspil (PALS)	Hele skolen
Problem Solving Skills Training (PSSST)	5-13 år	
<i>Delrapport 4</i> – 10-13 år	Olweus Bullying Prevention Program	4.-8. klasse
	Big Brothers Big Sisters in America (BBBSA)	6-18 år
	Promoting Alternative Thinking Strategies (PATHS)	Bh.-3. klasse
	Ringstedforsøget	5.-7. klasse
<i>Delrapport 5</i> – 14-17 år	Multidimensional Treatment Foster Care (MTFC)	12-17 år
	MultifunC	14-18 år
	Project Towards No Drug Abuse (Project TND)	14-19 år
	Aggression Replacement Training (ART)	14-17 år

Kilde: Lausten m.fl., 2010a, 2010b, 2011a, 2011b, 2012.

Mange af de programmer og indsatser, der er beskrevet gennem dialogprojektets delrapporter, holder sig ikke inden for de aldersgrupper, som dialogprojektet har defineret, men spredes sig over flere aldersgrupper. Tabel 2.2 indeholder en oversigt over de programmer og indsatser, der er gennemgået i de tidligere delrapporter. Familierådslagning, der er beskrevet i delrapport 3 (Lausten m.fl., 2011a), og Project Towards No Drug

Abuse (Project TND) i delrapport 5 (Lausten m.fl., 2012) henvender sig også til de 18-22-årige.

Familierådslagning er en kommunikations- og beslutningsmetode, der skal hjælpe til at kvalificere de beslutninger, der vedrører den unge, herunder hvilken indsats der bedst passer til den unge og familien. Samtidig styrker metoden samarbejdet mellem familien og de sociale myndigheder. Målet er at sætte den unge i fokus, ansvarliggøre familien i forhold til den unges adfærd og aktivere det nære netværks ressourcer (Faureholm & Brønholm, 2005).

Project TND er rettet mod unge i alderen 14-19 år og er et forsøg på at mindske deres brug af rusmidler og cigaretter. Tanken bag projektet er, at unge, der har et højt forbrug af rusmidler, i større grad løber ind i andre problemer, såsom at komme ud for en ulykke, vold eller dyrke ubeskyttet sex, hvilket kan få negative sociale og fysiske konsekvenser. Ved at fokusere på de unges brug af rusmidler håber man på ikke kun at mindske de unges forbrug heraf, men ligeledes at mindske andre former for risikoadfærd.

STØTTE I SKOLEN TIL ANBRAGTE BØRN OG UNGE

Det er almindeligt kendt, at anbragte børn og unge klarer sig dårligere i grundskolen end dem, der ikke har været anbragt, og at de har større risiko for ikke at få en uddannelse ud over grundskoleniveau (Forsman & Vinnerljung, 2012), kendsgerninger, der også kan overføres til udsatte børn og unge, der ikke er anbragt. På trods af dette er der kun ganske få evidensbaserede interventioner, der er iværksat for at hjælpe anbragte børn og unge på netop dette område. Et nyt svensk litteraturstudie har fundet 11 effektstudier, hvor anbragte børn og unge har modtaget foranstaltninger som støtte i skolen med det formål at øge deres skolefærdigheder på et eller flere områder (Forsman & Vinnerljung, 2012). Det, der kendetegner de fleste af de 11 interventionsstudier, er, at de er foretaget på en lille stikprøve, og at de som regel ikke er efterprøvet. Resultatmæssigt viser de fleste af studierne, at de har gjort en forskel på et eller flere områder inden for læsning, stavning, ordforråd eller matematiske færdigheder, hvilket alle er resultater, der kan hjælpe de unge mod et bedre uddannelsesniveau og et mere selvstændigt voksenliv.

PROGRAMMER TIL FOREBYGGELSE AF SKOLEFRAFALD

Effekten af programmer, der har til formål at forebygge, at børn og unge forlader skolen før tid, er for nylig undersøgt af SFI Campbell (det tidligere Nordisk Campbell Center), der laver systematiske reviews over evidens og effektmåling af sociale indsatser. Campbell reviewet inddrager alle programmer, der: 1) opfylder reviewets kriterier, 2) er målrettet specifikke skoler eller lokalområder eller 3) er målrettet risikogruppen unge gravide og unge forældre (se Wilson m.fl., 2011, for yderligere uddybning). Det samlede resultat viser, at de fleste skole- og lokalsamfunds programmer er effektive med hensyn til at mindske skolefrafaldet. Drop-udraten for kontrolgruppen (den gruppe af elever, der ikke har deltaget i programmet) er på 21,1 pct., det vil sige, at 2 ud af 10 unge i kontrolgruppen ikke gennemfører den pågældende skoleuddannelse. Til sammenligning var drop-ud-raten i forsøgsgruppen på 13 pct., altså et signifikant mindre frafald end i kontrolgruppen. Programmer baseret specifikt på forebyggelse i klassen viste et bedre resultat end programmer baseret på forebyggelse i lokalområdet. Forfatterne konkluderer, at så længe programmerne er velimplementerede og tager højde for det pågældende lokalsamfund, vil de med stor sandsynlighed være effektive med hensyn til at mindske skolefrafald hos børn og unge.

EFTERVÆRN

Efterværn er et tilbud efter lov om social service, der er rettet mod unge, der er anbragt umiddelbart op til deres fyldte 18. år eller har en fast kontaktperson. Tilbuddet gives, når der fortsat er et væsentligt behov for støtte, og det har til formål at hjælpe de unge til en bedre overgang til voksenlivet. Tilbuddet er relevant at tage med her, da mange af de unge, der er i foranstaltningerne i dialogprojektet, er visiteret ud fra denne paragraf.

Ved efterværn kan der både være tale om, at visse foranstaltninger opretholdes eller genetableres, og at der igangsættes nye tilbud. Støtemulighederne inden for den gældende lovgivning omfatter:

- at døgnophold opretholdes eller genetableres
- at der udpeges eller opretholdes en fast kontaktperson for den unge
- at der etableres en udslusningsordning i det hidtidige anbringelsessted
- at der tildeles andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

BOKS 2.3

Lovgivning om efterværn som særlig støtte til 18-22-årige.

---

§ 76. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp efter stk. 2-5 til unge i alderen fra 18 til 22 år, når det må anses at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og hvis den unge er indforstået hermed. Hjælpen skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, fx anskaffelse af selvstændig bolig.

Kilde: Social- og Integrationsministeriet, 2011.

Forskningen viser, at overgangen til voksenlivet kan være særligt vanskelig for unge, der har været anbragt uden for hjemmet. Sammenlignet med deres jævnaldrende får tidligere anbragte for eksempel sjældnere en uddannelse, har svagere tilknytning til arbejdsmarkedet, er oftere på overførselsindkomst, har dårligere psykisk og fysisk helbred og kommer oftere i kontakt med retssystemet (Egelund m.fl., 2009; Mølholt m.fl., 2012; Olsen, Egelund & Lausten, 2011). Resultaterne fra SFI's midtvejsevaluering af projektet 'Lige muligheder' om efterværn til tidligere anbragte unge bygger på erfaringerne fra 10 forskellige forsøgsindsatser (Jakobsen, Hammen & Steen, 2010). De professionelle peger på tre områder, hvor efterværn i særlig grad skaber resultater:

- De unge kommer i højere grad i gang med en ungdomsuddannelse
- De unge opnår mere stabile boligforhold
- De unge opbygger og udvikler sociale netværk.

Resultaterne i evalueringen siger ikke noget om virkningerne af indsatsen på længere sigt, men erfaringerne stemmer overens med internationale forskningsresultater. Norske studier viser, at efterværn kan forebygge social udstødelse og bidrage til at give tidligere anbragte unge bedre fremtidsudsigter (Bakketeig & Backe-Hansen, 2008; Fransson, 2009).

I 2012 udgav SFI en videns- og erfaringsopsamling om efterværn til tidligere anbragte unge (Mølholt m.fl., 2012). Erfaringsopsamlingen bygger på nøgletal og statistiske data, en indsamling af viden om unge, som forlader en anbringelse og indtræder i efterværn, samt en afdækning af praksis via kvalitative interviews med nøglepersoner i otte udvalgte danske kommuner. Erfaringsopsamlingen påpeger nogle udfordringer ved organiseringen af efterværn, som tidligere er påpeget i danske kommuners efterværnspraksis og efterværnsorganisering (Espersen, 2004).

Samarbejdet mellem børne- og voksensystemet foregår ikke altid gnidningsløst, og samarbejdet på tværs af kommuner omkring tildeling af efterværn fungerer heller ikke optimalt. Erfaringsopsamlingen opstiller en række opmærksomhedspunkter til organiseringen af efterværn, se boks 2.4.

BOKS 2.4

Opmærksomhedspunkter fra erfaringsopsamlingen: Organiseringen af efterværn.

- Der hersker uklarhed omkring henholdsvis børne- og voksensystemets roller og forpligtelser, når en ung forlader en anbringelse. Fysisk tæt placering af børne- og voksensystemet kan imidlertid være en fordel, da det kan lette samarbejdet mellem de to systemer i forhold til socialt udsatte unge.
- Det er vigtigt med møder på tværs af forvaltninger og områder, som har betydning for arbejdet med unge, som skal forlade en anbringelse. Dog skal der ved møderne være handlekompetence og ansvar, således at beslutninger føres ud i livet.
- Handle- og betalingskommunens forpligtelser er et centralt emne hos flere kommuner i deres arbejde med unge i efterværn. Det er derfor vigtigt at vurdere, hvorvidt og hvorledes samarbejde eller informationsdeling på tværs af kommunerne kan konstrueres.
- Medbestemmelse og medindflydelse er afgørende for, hvilke muligheder de unge har, når de forlader deres anbringelse. Medinddragelse tidligt i processen kan skabe forankring hos den unge og sikre et mindre kaotisk skift fra at være anbragt til at stå på egne ben.
- Nogle unge skal kæmpe aktivt og indgå i forhandlinger for at få efterværn. Dog har ikke alle unge ressourcerne til at kæmpe – og ikke alle unge har en realistisk vurdering af egne behov for støtte og hjælp. Samtidig er der et dilemma omkring, at det kræver ressourcer hos de unge at arbejde for at få efterværn, samtidig med at for mange ressourcer virker diskvalificerende i forhold til at modtage tilbud om efterværn.

Kilde: Mølholt m.fl., 2012.

Både midtvejsevalueringen af 'Lige Muligheder' (Jakobsen, Hammen & Steen, 2010) og erfaringsopsamlingen (Mølholt m.fl., 2012) finder, at den personlige relation til en voksen er vigtig for den gode overgang til voksenlivet. De unge udtrykker selv i evalueringen af 'Lige Muligheder', at en god personlig relation til en voksen er værdifuld. Fordi tidligere anbragte ikke altid har haft en central voksenperson i deres liv ligesom deres jævnaldrende, der ikke har været anbragt, kan kontaktpersonen udfylde et helt grundlæggende behov for voksenkontakt. Resultatet er afhængigt af, at der er en god relation mellem den unge og kontaktpersonen.

BABYSIMULATOR

Mange unge drømmer om at få en baby – uden rigtigt at vide, hvad det indebærer. De risikofaktorer – beskrevet tidligere i kapitlet – der øger de

unges sandsynlighed for at blive teenageforældre, er de samme, som vil gøre dem til udsatte forældre med manglende forældreevne. Derfor er der over hele verden lavet kurser og undervisning i, hvilket ansvar og hvor megen omsorg en baby kræver. Kurserne har alle to formål: 1) at forebygge, at unge piger udlever drømmen og bliver gravide, og 2) at forberede de unge piger, der er blevet gravide, på hvad det vil sige at have en baby, der er 100 pct. afhængig af mors omsorg. Kurserne omfatter ofte en babysimulator. En babysimulator er en datastyret, livagtig dukke, der ligner og reagerer som en levende baby. Babyen korresponderer med en id-brik, der er fastgjort på den person, der skal fungere som forælder. id-brikken kan så efterfølgende aflæses og vise, i hvor stort omfang babyens behov er blevet opfyldt (Svendborg Kommune, afdelingen for Specialinstitutioner, 2009).

I USA og Norge er babysimulatorer brugt i programmer som BTIO (Baby Think It Over, Didion & Gatzke, 2004; De Anda, 2006), APPP (Adolescent Pregnancy Prevention Program) og Real Care Babysimulator (Sykepleierforbundet, 2003). Halden Kommune i Norge begyndte i 2001 at give alle 9.-klasses-piger dukken med hjem. Hvor der tidligere var 12-16 teenagegraviditeter om året, er der i dag stort set ingen teenagemødre mere (Sykepleierforbundet, 2003).

Real Care Babysimulatoren bruges også i seksual- og præventionsundervisningen i Grønland. 'Dukkeprojektet', som indsatsen kaldes, er en del af et formaliseret samarbejde mellem Selvstyret og Center for Folkesundhed PAARISA, der skal bidrage til at give de 13-16-årige drenge og piger et realistisk syn på, hvad det vil sige at være forældre. Der er 25 dukker i hver storkommune samt 25 dukker i Nuuk. Undervisningen varetages af jordemødre, sundhedsplejersker, forebyggelseskonsulenter eller andre fagpersoner. Et pilotprojekt i 2008 viste, at 'Dukkeprojektet' ændrede de unges holdninger til det at blive forældre i en tidlig alder og fik de unge til at reflektere over det at få børn samt gav dem en bedre forståelse af vigtigheden af at anvende prævention (PAARISA, 2009).

Der findes også danske projekter, der anvender babysimulatorer. Udviklingshæmmedes Landsforbund (ULF) var blandt de første, der med midler fra blandt andet Helsefonden købte 16 babysimuleringsdukker til projektet 'Børn er sværere, end vi troede'. Ved at låne en babysimulator kan den unge udviklingshæmmede familie prøve, hvad det vil sige at have et lille barn og opleve, hvilke krav det stiller til forældrene. Dette skaber et grundlag for parret, så de bedre kan træffe beslutning om, hvorvidt de er i stand til at passe et spædbarn, eller træffe beslutning om

at fravælge at blive forældre. Siden har ULF fået satspuljemidler i 2011 til et 4-årigt projekt med titlen 'At være forældre'.

Babyprojektet i Svendborg startede med lån af ULFs babysimulatorer, så seks unge piger fra den 3-årige ungdomsuddannelse for unge med særlige behov ved CSV Sydbyn³ kunne prøve at være mødre (Svendborg Kommune, afdelingen for Specialinstitutioner, 2009). De unge piger fik i efteråret 2008 op til 5 dage med personlige erfaringer med at passe en babysimulator døgnet rundt, der ændrede de unge pigers opfattelse af egen forældreevne. Oplevelsen gjorde et stort indtryk på de unge, som til at begynde med nød at gå ture med barnevognen, men efter nogle dage med for lidt søvn og manglende tid til sig selv måtte erkende, at de ikke magtede den store opgave, det er at passe en baby. Formålet med Babyprojektet, at styrke unge udviklingshæmmedes beslutningsgrundlag i forhold til at skulle vælge børn til eller fra i deres liv, vurderes at være opnået, idet de unge giver udtryk for at have fået en større forståelse af, hvad det vil sige at passe et nyfødt barn. De unge er således alle gået fra at ønske at få en baby i nærmeste fremtid til at udskyde det på ubestemt tid, til de føler sig mere klare og modne til det.

'NARKOEN UD AF BYEN'

Formålet med projekt 'Narkoen ud af byen' er at understøtte og udvikle en tværgående, koordineret og målrettet forebyggelsesindsats i udvalgte kommuner, der skal nedsætte tilgængeligheden af illegale stoffer, samt begrænse de unges brug heraf og begrænse de problemer, der knytter sig hertil. Initiativet skal derudover skabe øget viden om stoffer og dets skadevirkninger hos de unge (Sundhedsstyrelsen, 2005). Projektet blev iværksat af Sundhedsstyrelsen i 2004 i 14 forskellige kommuner som en opfølgning på den daværende regerings handlingsplan 'Kampen mod narko' fra oktober 2003. Det, at indsatsen er tværgående, indebærer, at både elever, lærere og forældre på folkeskolerne og ungdomsuddannelserne involveres, samtidig med at det lokale foreningsliv og festmiljø i form af diskoteker og beværetninger inddrages. Der skal således skabes et systematisk samarbejde mellem relevante aktører, der har erfaring inden for unge- og rusmiddelområdet. Hver kommune har fået tildelt 1 million kr. til at implementere projektet. Den primære målgruppe er de 13-25-

---

3. CSV Østfyn står for Center for Specialundervisning for Voksne og tilbyder undervisning til unge og voksne med særlige behov på Østfyn i Svendborg. Det er især borgere, der har generelle indlæringsvanskeligheder, en sindslidelse eller en erhvervet hjerneskade (www.csvsydostfyn.dk).

årige, mens den sekundære målgruppe er forældre og voksne, der arbejder med de unge.

Det er særligt relevant at fokusere på forebyggelse af brugen af illegale stoffer på ungdomsuddannelserne, men samtidig også lidt af en udfordring. Ungdomsuddannelserne har kontakten til de unge i den periode, hvor forbruget af rusmidler er højt. Udfordringen ligger i, at de unge nu er unge voksne og for længst har udviklet et forbrug af rusmidler, hvorfor det handler om at starte en dialog med de unge i stedet for at fremføre et direkte forbud. Uddannelsesinstitutionerne har ikke nogen formel forpligtelse til at sørge for forebyggelse, samtidig med at al erfaring viser, at opbakningen fra forældrene er begrænset (Sundhedsstyrelsen, 2005). Derimod har uddannelserne deres studie- og ordensregler, hvor det er muligt at implementere regler for, i hvilket omfang de unge må gøre brug af rusmidler i skolesammenhæng som eksempelvis ved fredagscafé og fester.

Langt størstedelen (12 ud af 14) af de involverede kommuner har enten påbegyndt et samarbejde eller forbedret et eksisterende samarbejde med det lokale festmiljø. Kommunerne har i fællesskab med restauratører og deres medarbejdere udarbejdet forebyggelsesmetoder, så som rusmiddelpolitikker, etablering af bevillingsforeninger, uddannelse af frontpersonale, der kan vurdere, hvornår en person er for beruset til udkænkning, samt håndtering af akutte forgiftninger og konflikthåndtering. Der er etableret samarbejdskontrakter mellem politiet og restauratørerne samt udarbejdet kampagnemateriale. Den umiddelbare opfattelse af samarbejdet er, at der er sket fremskridt, samtidig med at man har opbygget nogle brugbare erfaringer, som kan være til nytte for andre kommuner (Sundhedsstyrelsen, 2005).

De konkrete resultater af projektet viser, at andelen af unge, der har prøvet hash eller andre stoffer, er faldet, de unge har udviklet deres risikovurderinger i positiv retning, mens der kun er tale om en delvis udvikling i de unges informationsbehov. 18 pct. af de unge havde behov for information i første kortlægning, mens omfanget af dette behov var steget til 19 pct. i anden kortlægning. Implementeringen af projektet har haft størst succes på grundskolerne, ungdomsuddannelserne og i festmiljøerne, mens det har været noget vanskeligere i fritids- og foreningslivet, i de særlige boligområder samt i individuelle indsatser (Sundhedsstyrelsen, 2007). Selvom der fortsat er behov for videreudvikling af tiltaget, synes der at være grobund for et systematisk forebyggende arbejde med veldefinerede indsatser.

HIGH:FIVE

High:five er et virksomhedsinitiativ for kriminalitetstruede unge. Projektet har til formål at sikre bedre job- og uddannelsesmuligheder for kriminelle unge, der er i fare for at blive marginaliseret. Målgruppen er 15-25-årige, der afsoner eller har afsonet en dom eller har begået småkriminalitet og derfor har en plettet straffeattest, samt unge i gråzonen, der endnu ikke er kendt for at have begået lovovertrædelser.

Projektet blev startet i 2006 af Det Nationale Netværk af Virksomhedsledere (DNN) på opfordring af daværende politidirektør i København Hanne Bech Hansen med støtte fra beskæftigelsesministeren. Indsatsen er som udgangspunkt bygget op omkring job- og uddannelsesmatch af de unge (Discus, 2010).

Et jobmatch er fuldført, når High:five:

- har visiteret den unge (det vil sige talt med den unge om jobønsker og -muligheder med videre)
- har fundet den unge egnet til at deltage i High:five-projektet
- har vurderet, hvor og hvordan den unge får en bedst mulig opstart i en virksomhed
- har fundet en relevant virksomhed
- har forberedt den pågældende virksomhed samt en eventuel virksomhedsmentor på opgaven
- har startet den unge op i jobbet.

Et jobmatch kan være til et fritidsjob, en virksomhedspraktik, et job med løntilskud eller en almindelig stilling. Uddannelsesmatchet gennemløber stort set de samme faser som jobmatchet. Her afstemmer man den unges uddannelsesønsker og -muligheder og ser på, om den unge opfylder de gældende optagelseskrav for den pågældende uddannelse. High:five står for orienteringen af uddannelsesstedet om den unges ankomst samt vurderer behovet for en eventuel mentor (Discus, 2010).

High:five har i oktober 2008 foretaget en statusundersøgelse, hvor man har spurgt de unge om deres erfaringer med projektet (Discus, 2008). Resultaterne viser, at halvdelen af de unge efter at have deltaget i projektet er i beskæftigelse, og 12 pct. er i gang med en uddannelse. Samlet set har 76 pct. været tilfredse med High:five. De unge synes, at High:five har et godt virksomhedsnetværk, og at High:five har nogle medarbejdere, der bekymrer sig om dem og giver dem et skub i den rig-

tige retning. Videre er der unge, der påpeger, at det er gået hurtigt med at finde et arbejde efter deltagelse i High:five.

High:fives samarbejdspartnere, kriminalforsorgen, politiet og kommunerne, deltog også i statusundersøgelsen. Kriminalforsorgen og politiet slår blandt andet på, at det er en stor styrke, at High:five er virksomhedernes eget projekt. High:five viser nye veje inden for det kriminalpræventive arbejde, idet projektet får kontakt til de unge, allerede mens de afsoner deres straf og ikke først, efter at de er løsladt. Svagheden ved projektet er derimod, at High:fives ansatte har for travlt og derfor ikke altid får fulgt op på de konkrete sager. Kommunerne giver langt hen ad vejen både politi og Kriminalforsorgen ret i, at styrken ved High:five er, at det er etableret af erhvervslivet. Videre fremhæves det, at projektet bygger bro mellem fængsler og kommuner, prioriterer de unge, der ikke nødvendigvis har en særlig prioritet hos kommunerne, samtidig med at projektet kan viderebringe viden og erfaringer til kommunerne. Det påpeges dog, at nogle kommuner oplever, at der er tale om dobbeltarbejde, når High:five begynder helt fra bunden med en ung, som kommunen allerede har udredt, hvorfor en bedre koordinering måske er ønskværdig (Discus, 2008).

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER FRA VIDENSOPSAMLINGEN

Forskningen fremhæver en række punkter, som det er vigtigt at være opmærksom på i forhold til det forebyggende arbejde med unge i alderen 18-22 år. Vi har nu at gøre med voksne unge, der er i fuld gang med at skabe deres eget voksenliv. De fleste i denne alder er godt på vej og ved, hvad de vil. Men der er en gruppe af socialt udsatte unge, der har behov for støtte og vejledning med hensyn til at træffe de rette beslutninger omkring uddannelse, beskæftigelse, familiedannelse, brug af rusmidler og i det hele taget, hvordan man fungerer i et selvstændigt voksenliv.

Forskningen viser, at ringe grundskoleforudsætninger, manglende uddannelse, manglende sociale relationer, lav selvkontrol og et eventuelt misbrug er eksempler på individuelle højrisikofaktorer for at ende uden for arbejdsmarkedet, med lav indkomst eller endda i kriminalitet. Det er derfor vigtigt, at foranstaltningerne støtter op om de unges uddannelse og kontakt til arbejdsmarkedet og arbejder med de unges sociale adfærd og manglende sociale relationer.

De forebyggende foranstaltninger for 18-22-årige søger hovedsageligt at gøre de unge klar til at stå på egne ben i forhold til voksenlivet gennem fastholdelse i uddannelse, indtræden på arbejdsmarkedet og forberedelse eller udskydelse af familielivet. Flere af indsatserne søger også at oplyse de unge om ulemperne ved deres adfærd, enten i forbindelse med rusmidler eller i forbindelse med kriminalitet, men også i forbindelse med de unges ønsker om tidligt at stifte familie.

BRØNDBY KOMMUNE: KONTAKTNETVÆRKET

BOKS 3.1

Fakta om foranstaltningen.

- Alder for børn i foranstaltningen: 12-18 år, med mulighed for forlængelse frem til 23 år
  - Antal: Ca. 70 unge om året (hvoraf ca. en tredjedel er med en anden etnisk baggrund end dansk)
  - Årligt driftsbudget: 183.000 kr. samt lønbudget for syv kontaktpersoner og en lederstilling
  - Antal ansatte: Syv kontaktpersoner samt en leder på halv tid
  - Gennemsnitlig behandlingstid: Afhænger helt af den pågældende sag
  - Teoretisk udgangspunkt: Kognitiv træning kombineret med anerkendende pædagogik. Det vigtigste udgangspunkt er relationen til den unge.
-

MÅLGRUPPE, FORMÅL OG INDHOLD

Kontaktnetværket er en kontaktpersonordning, som hører til under Brøndby Kommunes børneforvaltning. Tilbuddet henvender sig til unge i alderen 12-18 år, men med mulighed for at forlænge forløbene, indtil den unge er blevet 23 år.

Foranstaltningen holder til i Brøndbyøster på en nedlagt skole, Nørregårdsskolen, hvor Kontaktnetværket i 2011 har fået indrettet nye lokaler i samme bygning som Familiehuset, PPR, Sundhedsplejen og en

række andre offentlige tilbud holder til i. Ud over lederens kontor og kontorplads til medarbejderne har Kontaktnetværket stue, opholdsrum og køkken, hvor de unge kan være og kan møde kontaktpersonerne. Medarbejderne har adgang til lokalerne døgnet rundt, og de unge er altid velkomne til at komme der. Meget af behandlingen foregår i Kontakt-netværkets lokaler, men kontaktpersonerne tager også ofte ud af huset med de unge samt arbejder med de unge i deres miljø. Efter at Kontakt-netværket har fået de nye lokaler, foregår mere af arbejdet netop her, og det er med til at spare Kontaktnetværket for omkostninger, der normalt er forbundet med udflugter og arrangementer uden for huset.

De unge, der kommer i Kontaktnetværket, har meget forskellige baggrunde, men fælles er, at de kommer fra socialt belastede familier. Mange af dem har problemer med hash og/eller stofmisbrug, flere har lavt selvværd og er blevet mobbet. De unge har ofte også store skolemæssige problemer, og de har socialt store problemer med jævnaldrende, ligesom de ikke besidder de tilstrækkelige sociale kompetencer til at kunne begå sig i almindelige sociale sammenhænge, hvorfor de unge oplever, at der tages afstand fra dem. Deres netværk er ofte meget lille eller ikke-eksisterende. En del har psykiske problemer. Helt generelt har de unge meget lidt styr på deres liv. De unge, der er i efterværn, ses som en særlig udfordring i Kontaktnetværket. De har typisk problemer med at følge med deres egen aldersudvikling og mangler forståelse af, hvad der er muligt for dem. Typisk har de unge en forventning om, at de, når de fylder 18, skal hjælpes af kommunen, fordi de kommer fra familier, hvor flere generationer før dem har været på overførselsindkomster. Lederen af kontaktnetværket, Marianne Dan Kragh, beskriver de unge i Kontakt-netværket således:

De unge er ikke altid realistiske i forhold til deres forventninger til dem selv og opfattelsen af egne evner. Nogle af dem er dårlige til at sætte grænser og kan ikke stå på egne ben, selvom de ifølge kommunen skal det. Problemet kan for eksempel være, at de unge ikke kan finde ud af at holde deres egen lejlighed, og at de ikke kan forudse konsekvenserne af deres egne handlinger.

En stor gruppe af de unge, der får en kontaktperson, har store psykiske problemer, herunder selvskadende adfærd. Dette hænger ofte sammen med, at de har et lavt selvværd, og kontaktpersonen kan derfor arbejde med den unges selvværd ved at lære den unge at tro mere på sig selv og

støtte den unge ved at fokusere på ting, vedkommende kan. Desuden kan kontaktpersonen hjælpe de unge med at få redskaber til at kunne handle anderledes end at være selvskadende, når de oplever følelser, de ikke kan rumme.

Desuden er de unge seksuelt meget aktive, og Kontaktnetværket arbejder derfor målrettet med prævention. Kontaktpersonerne opfordrer stærkt de unge piger til at tage imod tilbuddet om p-stav, hvilket mange af dem også gør. I nogle tilfælde kan det dog være vanskeligt at overbevise de unge om, at det ikke er en god idé for dem at få børn i en ung alder. Flere af de unge piger har et ønske om at få børn, da de gerne vil skabe noget positivt i deres liv.

Generel rådgivning er således også helt centralt for kontaktpersonernes arbejde. De forsøger at vejlede de unge ved at fortælle dem om deres muligheder og hjælpe dem med at realisere deres mål. I den forbindelse er tillidsopbygning vigtig, og det kan være en udfordring med de 18-22-årige, da de typisk har lært at klare sig selv uden hjælp fra andre. Det kan tage lang tid at opbygge en relation, hvor de unge faktisk kommer til kontaktpersonen, når de har problemer og ikke bare forsøger at håndtere dem selv. Af samme grund er det vigtigt i arbejdet med de 18-22-årige at have meget fokus på det individuelle niveau, og at kontakten foregår gennem en til en-sessioner.

BOKS 3.2

Kontaktnetværket tilbyder hovedsageligt følgende former for støtte:

- Tilknytning til en kontaktperson
  - Hjælp med at skabe et netværk og bruge det netværk, der allerede er
  - Vejledning af de unge om prævention
  - Afholdelse af fællesarrangementer, hvor de unge kan komme og hygge sig og udvide deres netværk
  - Støtte/hjælp til at komme i gang med skole, uddannelse eller arbejde eller støtte/hjælp til at forblive i nuværende skoletilbud eller lignende
  - Kontaktpersonerne tager de unge med til træning og sport af forskellig art.
-

For Kontaktnetværket er målet at lære de unge at klare sig selv. Det skal de unge bruge hjælp til, da de oplever mange hverdagsting som svære at overkomme. Udfordringerne kan ligge i mange forskellige ting, men helt generelt skal de have hjælp til at få struktur på deres hverdag. Det er derfor også en styrke ved Kontaktnetværket, at det enkelte forløb tilpasses den unge, alt efter hvilke problemer og behov han/hun har. Dermed kan

selve forløbet indeholde hjælp til alt fra madlavning til socialt samvær, sport eller budgetlægning.

Kontaktpersonen skal udfylde rollen som den ansvarlige voksne i de unges liv. Det gør kontaktpersonerne ved at hjælpe og vejlede de unge i de beslutninger, de træffer. Det kan både betyde, at kontaktpersonen hjælper den unge med at finde ud af, hvad det kræver af dem, hvis de gerne vil have en bestemt uddannelse, og at forklare dem om konsekvenserne af, at de for eksempel vælger at droppe ud af deres uddannelse. Selvom kontaktpersonen ikke kan forhindre den unge i at træffe dårlige beslutninger, kan de hjælpe denne til at forstå, hvad beslutningen indebærer. Det er centralt i Kontaktnetværkets arbejde, at kontaktpersonen i bund og grund er på den unges side, altid spiller med åbne kort over for den unge og giver den unge støtte og opbakning.

I Kontaktnetværket er det centralt, at de ansatte ikke bruger deres tid på at vække den unge og køre ham eller hende i skole, men i stedet prioriterer indsatsen over for den unge. Kontaktnetværkets leder, Marianne Dan Kragh, forklarer:

Kontaktpersonerne er kun i den unges liv i en kortere periode, så deres arbejde handler om at hjælpe den unge med at lære at klare sig selv. En metode er at finde ud af, hvem i den unges netværk der kan hjælpe dem i det lange løb. Det handler om, at de lærer at bruge de mennesker, de allerede har i deres liv, at de lærer at passe på sig selv, og at de lærer at håndtere de udfordringer, de møder.

For de unge er det den personlige relation, der er vigtig. Ifølge kontaktpersonen Signe Damskjær Jensen er det godt, at samværet ikke nødvendigvis handler om noget bestemt andet end at skabe tillid som fundament for det videre arbejde:

Det betyder noget for de unge, at der er en, som gerne vil være sammen med dem. De unge ser det tit som en gave, at de har fået en fortrolig voksen, som er der kun for dem og ikke har pligt til at sige det, de fortæller, videre til deres forældre.

Dette understøttes af en 18-årig pige, som har været tilknyttet Signe:

Det, der har hjulpet, har mest handlet om den rolle, Signe har spillet i mit liv, og at hun har været der for mig.

Kontaktnetværket oplever udfordringer i arbejdet med unge i efterværn. Der ligger især en udfordring i de tilfælde, hvor den unge bliver anbragt i egen bolig for tidligt. Udfordringen ligger i, at de mest simple ting kan være meget vanskelige for den unge at håndtere, og kontaktpersonen har ikke timer nok til at støtte op om dem, når de bor for sig selv. Løsningen kan i disse tilfælde være at sende de unge i botræning (se boks 3.3) eller i andre tilfælde, at kontaktpersonen bliver informeret om det, hvis den unge ikke betaler sin husleje, så kontaktpersonen kan nå at reagere, inden problemerne bliver for store.

BOKS 3.3

Botræning.

- Bostedet i Brøndby Kommune er en foranstaltning under Børneforvaltningen og er for de 15-18-årige i kommunen med mulig forlængelse ud over det 18. år, hvor den unge har sit eget værelse, men stadig får støtte til at klare de praktiske gøremål.
- I Bostedet kommer der fast personale, der hjælper den unge med for eksempel at betale regninger, gøre rent, foretage indkøb, lave mad, vaske tøj mv.
- Bostedet er et struktureret botræningsforløb, hvor der arbejdes med en helhedsorienteret indsats med en praktisk pædagogisk behandlingstilgang. De unge støttes til at komme videre i deres liv, så de kan klare sig i egen bolig samt komme i gang med arbejde eller uddannelse.
- Der er p.t. plads til 13 unge og en akut plads, og disse unge er fordelt i tre huse, hvor der er nattevagt i to af husene. Efter 1. august 2012 vil Bostedet ændre form og indhold, så otte af pladserne bliver en døgninstitution, og seks pladser bliver udslusning med botræning.

Anm.: Læs mere om Bostedet i Brøndby Kommune på: www.brondby.dk.

HENVISNING OG VISITERING

Kontaktnetværket er en foranstaltning under lov om social service § 52, stk. 3, nr. 6, og henvisningen til Kontaktnetværket sker på baggrund af en socialfaglig undersøgelse foretaget af sagsbehandleren. Da Kontaktnetværket altid har 100 procent belægning, må den unge som regel på venteliste først, men det bestræbes, at der inden for 14 dage bliver en kontaktperson tilknyttet den unge. Ifølge leder Marianne Dan Kragh er det vigtigt, at der ikke går for lang tid, fra de unge skrives op, til de bliver tilknyttet en kontaktperson, da de unge ellers kan være et helt andet sted, end da de bad om hjælp. Forløbets længde afhænger helt af den enkelte unge, og hvilke behov og problemer han eller hun kommer med.

Arbejdet med den unge tager udgangspunkt i den handleplan, som sagsbehandleren har lavet. I den forbindelse indgår kontaktpersonen ofte i en dialog med sagsbehandleren om at tilpasse handleplanen ud fra kontaktpersonens kendskab til den unge, så de mål, der er sat i planen, fremstår realistiske og tilgængelige for den unge. I tillæg hertil laver kontaktpersonen et eller flere delmål sammen med den unge, som har en meget konkret karakter. Disse delmål er en fordel for den unge, men også for kontaktpersonen, da arbejdet med delmålene er nemmere at gå til. I opstarten af et forløb lægges der vægt på at opbygge tillid mellem den unge og kontaktpersonen, og det kan tage tid, særligt med de unge i aldersgruppen 18-22 år.

For afslutningen af et forløb er det afgørende, at der igennem forløbet er blevet opbygget gode relationer til mennesker i den unges omgangskreds, som kan støtte og hjælpe den unge fremover. Mens nogle af de unge klart er bedre til dette end andre, kan kontaktpersonen hjælpe ved at opfordre de unge til at bruge de relationer, som de har og til at holde fast i de gode voksenkontakter, som de får. Som nævnt opstår der dog ofte problemer, når de unge fylder 18 år, og her er det generelt vigtigt, at de unge ikke bliver sluppet for hurtigt, da det stadig kan være svært for dem at løse hverdagens problemer, selvom de er blevet myndige.

METODER

Kontaktnetværket arbejder ud fra en kognitiv tilgang og med anvendelse af anerkendende pædagogik. Arbejdet er centreret omkring 1-2 pædagogiske samtaler om ugen med de unge, som er kombineret med og faciliteret af en række forskellige aktiviteter. Derudover kan der være møder med sagsbehandler, lægebesøg, skole og lignende, hvor den unge også deltager. På denne baggrund tilrettelægges hvert forløb forskelligt afhængigt både af de unges problemer og deres interesser.

Et redskab, som Kontaktnetværket desuden benytter sig meget af, er et fordele-ulempe-skema. Her hjælper kontaktpersonerne de unge med at lave en liste over fordele såvel som ulemper ved for eksempel at ryge hash for at gøre de unge bevidst om, hvad det er for et valg, de træffer, og at der faktisk er tale om et valg. Metoden kan dog bruges til mange forskellige problemstillinger, for eksempel i forbindelse med at afveje fordele og ulemper ved at tage en uddannelse. Dette redskab virker især

for den ældre gruppe af unge, og det er en god måde at komme til at snakke med de unge om problemerne i deres liv på en struktureret måde. Se også bilag 1 for et eksempel på et fordele-ulempe-skema.

Kontaktpersonerne bruger aktiviteter som rammen for de samtaler, de har med de unge og som en måde at opbygge tillid og en god relation til de unge. Aktiviteterne omfatter alt fra gåture til madlavning, sport og spil, og de bliver tilrettelagt både som en til en-arrangementer mellem den unge og kontaktpersonen eller som fællesarrangementer. Det er dog centralt, at aktiviteterne skal give de unge noget og ikke bare være for hyggens skyld. Kontaktnetværkets leder, Marianne Dan Kragh, siger:

Det er vigtigt, at aktiviteterne giver de unge en følelse af, at de kan udrette noget. Det handler ikke om at lave Tivoli-ture – det skal være aktiviteter med indhold. Mange af de unge har dårlige madvaner, er overvægtige, har dårlig personlig hygiejne m.v., og det giver derfor mening at lave aktiviteter, der handler om at lære dem om hygiejne og madlavning, som for eksempel at lave aftener, hvor der lægges ansigtsmasker, laves fællesspisning, eller hvor vi tager dem med ud for at købe en tandbørste. På den måde forsøger vi at hjælpe dem med at forstå problemet, og hvad de skal gøre ved det i stedet for bare at fortælle dem, at de for eksempel lugter.

Indholdet i arrangementerne kan også være fokuseret på at give den unge nogle nye venner, og her er fællesaktiviteterne brugbare. Der afholdes ugentlige fællesaktiviteter i Kontaktnetværket, og det kan for eksempel være klatreture, FIFA-turnering på Playstation eller udendørsspil. Typisk opdeles de unge i mindre grupper til disse arrangementer afhængigt af aktiviteten, og hvad de unge har lyst til at lave. Kontaktpersonernes interesser og hobbyer bliver ofte brugt som udgangspunkt for aktiviteterne, hvilket blandt andet har været baggrunden for klatreturene. Ud over at disse arrangementer giver anledning til, at de unge får nye venner og dermed kan komme væk fra en dårlig omgangskreds, giver det også kontaktpersonerne en anledning til at se, hvordan de unge fungerer socialt. Desuden kan aktiviteterne give de unge succesoplevelser, hvis de får støtte til at lave ting, de er gode til, og det kan give dem selvtillid.

Kkontaktnetværkets nye lokaler har været en stor fordel i forbindelse med afholdelse af fællesarrangementer, idet de giver meget bedre muligheder for at afholde arrangementer hos Kontaktnetværket i stedet for at skulle tage ud af huset. Det har sparet Kontaktnetværket for en del pen-

ge, som de har kunnet bruge på ting til stedet og til de unge. Udfordringen med de nye lokaler er imidlertid at sørge for at holde dem pæne, og de har haft problemer med et par indbrud i lokalerne. Det har dog fungeret godt at give de unge en ejerskabsfølelse til stedet, da det fik dem til at tage meget klar afstand fra indbruddene, selvom de blev begået af nogen i de unges omgangskreds. Ifølge leder Marianne Dan Kragh har de unge fået øjnene op for de konsekvenser, det har for andre, når man stjæler.

Endnu et redskab, som Kontaktnetværket har haft gode erfaringer med, er NADA-behandling, som er en form for akupunktur. NADA står for National Acupuncture Detoxification Association. NADA blev udviklet i begyndelsen af 1970'erne af den amerikanske psykiater Michael Smith på baggrund af erfaringer fra Hong Kong, hvor man med succes havde behandlet narkomaner med akupunktur (Jensen, 2001; Servicestyrelsen, 2006; Smith, 1988; Wiinblad, 2005).

BOKS 3.4

NADA-metoden.

- NADA-metoden er øreakupunkturbehandling brugt i misbrugsbehandling.
- NADA-metoden arbejder med fem aktive punkter i øret. Nålene skal sidde i punkterne i ca. 45 minutter, hvorefter de fleste mærker en umiddelbar effekt.
- Behandlingen kan virke både som en hjælp i abstinensbehandling og ved psykiske problemer som angst, søvnforstyrrelser og aggressioner.
- Man skal være uddannet i NADA-metoden for at måtte udføre øreakupunktur.
- Al akupunktur skal gives under lægelig supervision. Det kræves ifølge lovgivningen, når man 'gennemtrænger huden i behandlingsøjemed'.
- Behandlingen bør kombineres med terapeutisk eller anden behandling.
- Metoden betragtes som bivirkningsfri.

Kilde: Frydenlund & Wiinblad, 1998; www.nada-danmark.dk.

Behandlingen bliver brugt i Kontaktnetværket på to af drengene, der har ADHD, og det får dem til at slappe af og giver dem ro. De to drenge er selv rigtigt glade for det, og kontaktperson Signe Damkjær Jensen mener også, at det virker:

Når man giver den slags behandling, kan man komme igennem med nogle andre ting til drengene.

Kontaktperson Niels P. Bertelsen tilføjer:

Det lærer de unge, at der er andre metoder til at slappe af end alkohol og hash, og det er klart en teknik, der kan anbefales.

Kontaktnetværket har fået to af sine medarbejdere uddannede til at kunne udføre NADA-behandling, og selvom brugen af NADA-behandling er helt ny for Kontaktnetværket, har de allerede haft gode erfaringer med den effekt, det har på de energiske drenge. Der er flere forældre, der har givet udtryk for, at de kan mærke en forandring hos deres barn, i og med at de er blevet mere rolige og til at snakke med. Kontaktnetværkets brug af NADA-metoden er godkendt af direktøren for Børneforvaltningen. Forældre til unge under 18 år underskriver altid en godkendelse, inden behandlingen startes, det er kun de medarbejdere, der har taget uddannelsen og har bevis på det, der må udføre behandlingen.

Generelt gælder det, at det er vigtigt for forløbet, at de unge har en, der er der for dem. Det vil ikke altid være muligt for den unge at opleve fremgang og opnå de mål, der er sat. I den situation er den tillid, der skabes mellem den unge og kontaktpersonen, vigtig, da den kan bruges senere hen, hvis de unge møder nye problemer, hvilket de ofte gør. En 18-årig pige, der har været tilknyttet Signe fra Kontaktnetværket igennem et stykke tid, udtrykker vigtigheden af kontinuitet og tillid i hendes nuværende situation:

Denne måned har været svær, men det har hjulpet at vide, at Signe er der, hvis jeg får brug for det. Signe kan få mig ned på jorden igen, når jeg får det skidt.

Ansvar for, at møderne mellem den unge og kontaktpersonen bliver afholdt, ligger hos kontaktpersonen, selvom planlægningen foregår som et samarbejde. Hvis den unge gentagne gange aflyser eller ikke møder op til aftaler, vil foranstaltningen afsluttes for ikke at give et falsk indtryk af, at der er et forløb i gang. Foranstaltningen skal have et formål, og hvis der ikke sker en udvikling, er det vigtigt, at foranstaltningen afsluttes.

MEDARBEJDERE OG FAGLIGHED

Kontaktnetværket har syv kontaktpersoner, hvoraf seks er uddannede pædagoger, og den sidste er uddannet lærer. Lederen, Marianne Dan Kragh, mener, at en kombination af uddannelse og arbejdserfaring giver

medarbejderne de bedste forudsætninger for at kunne klare de udfordringer, de møder i jobbet. Og udfordringerne er ikke små ifølge Marianne Dan Kragh:

De unge presser medarbejdernes grænser, og det skal de kunne stå imod.

I den forbindelse er det også vigtigt, at kontaktpersonerne indgår i teams, selvom deres arbejde med de unge er individuelt. Medarbejderteams giver kontaktpersonerne mulighed for at få en konstruktiv feedback på deres arbejde og dele de udfordringer, de møder i arbejdet, med hinanden. Selvom arbejdet med de unge er individuelt, står kontaktpersonen således aldrig alene med den unge.

Desuden er det vigtigt, at kontaktpersonerne er en sammensat gruppe. Kontaktpersonerne har hver deres måde at være på, så de hver især kan passe til bestemte typer af unge, og derfor ansætter Marianne Dan Kragh også kun medarbejdere, der har nogle kompetencer, som de ikke har i gruppen i forvejen. Det er også vigtigt med god harmoni i personalegruppen, og Marianne Dan Kragh er fokuseret på, at gruppen skal fungere som en helhed. Samtidig understreger hun, at der bør være så lidt udskiftning blandt medarbejderne som muligt, da der er mange forhold i kommunen, der er vigtige at kende rigtigt godt i forbindelse med arbejdet.

Medarbejderne deltager løbende i diverse kurser og har blandt andet beskæftiget sig med børn fra misbrugsfamilier, vold i familien, førstehjælp og SSP-arbejde, hvilket har tilført nye idéer til arbejdet. Ny viden og nye idéer er altid meget velkomne og deles til de ugentlige medarbejdermøder. Nye idéer kunne for eksempel være en huskeliste for arbejdet med efterværnssager eller metoden 'aktiv lytning' struktureret på dele af medarbejdermødet. Desuden arbejdes der løbende med, hvordan Kontaktnetværket bruger Børneforvaltningens værdier i det daglige arbejde, hvilket også indarbejdes i Kontaktnetværkets virksomhedsplan.

Derudover får alle medarbejderne supervision en gang om måneden af en psykolog, som tager udgangspunkt i den kognitive metode. Kontaktnetværket tager på internat en gang om året, hvor der arbejdes med de udfordringer, der er på området på det givne tidspunkt. Kontaktpersonerne er gode til at bruge hinanden i arbejdet. Marianne Dan Kragh opfordrer desuden medarbejderne til at huske at holde fri for at passe på sig selv. Medarbejderne og deres trivsel er vigtig i Kontaktnetværket, da det er deres person og personlighed, der gør hele forskellen i arbejdet.

ORGANISERING OG LEDELSE

Kontaktnetværket hører organisatorisk til under Børneforvaltningen, og leder Marianne Dan Kragh refererer således til direktøren i Børneforvaltningen, Helge Skramso. Samtidig sidder Marianne Dan Kragh i ledergruppen for Børneforvaltningen og har således tæt kontakt hertil. Generelt sørger Marianne Dan Kragh for et godt samarbejde mellem de forskellige foranstaltninger på kommunens børn og unge-område, blandt andet i kraft af at hun også er leder for kommunens tilbud 'Bostedet'.

Marianne Dan Kragh, som er uddannet socialrådgiver, står selv bag idéen til Kontaktnetværket og har således også været med fra begyndelsen. Hun oplever selv, at Kontaktnetværket er en meget selvkörende institution og er tilfreds med, at kommunen ikke blander sig i den daglige drift. I starten deltog Marianne også i arbejdet som kontaktperson, og hun mener, at hendes baggrund giver hende et godt udgangspunkt for arbejdet:

Det hjælper at have et godt netværk i kommunen, og et bredt kendskab til området er også vigtigt. Det er vigtigt at være fagperson, selv som leder.

SAMARBEJDE MED ANDRE

Kontaktnetværket har et bredt samarbejde med alle de institutioner, de unge er i kontakt med. Ud over at ledelsen, kommunen og kommunens andre foranstaltninger samarbejder tæt, indgår Kontaktnetværkets medarbejdergruppe også i et bredt samarbejde med kommunens andre institutioner. Dette samarbejde er vigtigt for, hvordan der kan arbejdes med de unge, da kontaktpersonens arbejde aldrig kan stå alene, men altid skal være i et samarbejde med den enkelte unges netværk.

Det første samarbejde, der etableres i forbindelse med opstart af et nyt forløb, er med sagsbehandleren. Som beskrevet går kontaktpersonen i dialog med sagsbehandleren om at arbejde med målene i handleplanen. Efterfølgende samarbejdes der med skoler, psykologer, misbrugsbehandling og meget andet i processen med at hjælpe den unge på ret kurs.

I nogle tilfælde inddrages den unges kæreste, familie og andre relationer også i arbejdet med den unge. Et bredt samarbejde med den unges sociale relationer kan gøre kontaktpersonerne i stand til at se, hvordan konflikterne opstår mellem den unge og hans/hendes omgivelser.

Flere piger, der har været tilknyttet Kontaktnetværket, nævner, at forholdet til deres forældre er blevet bedre, og en pige på 15 år siger, at hun sætter stor pris på det, hendes kontaktperson Signe har gjort:

Signe har snakket med mine forældre og hjælper mig med at håndtere konflikter med dem.

Både Marianne Dan Kragh og hendes medarbejdere betoner vigtigheden af, at kontaktpersonerne får det at vide, når den unge holder op med at betale sin husleje, så de kan skride ind i tide og hjælpe den unge med at planlægge sin økonomi, så han/hun ikke bliver smidt ud af sin lejlighed. Det kræver et bedre samarbejde med boligselskaberne, så de er forpligtede til at kontakte kontaktpersonerne, når der er klager eller manglende betaling, så problemerne kan løses, inden de udvikler sig, og inden den unge bliver smidt ud af boligen.

DOKUMENTATION OG RESULTATER

I Kontaktnetværket arbejdes der med resultaterne for den enkelte unge gennem de handleplaner, der laves i samarbejde med sagsbehandleren. Igennem kontaktpersonernes arbejde bliver der løbende fulgt op på handleplanerne ved, at der laves status på den unge, og i den forbindelse sker der ofte justeringer af de mål, der arbejdes efter i planen. Statusopdateringen bliver suppleret med statistik over de resultater, der opnås, ca. 3-4 gange årligt. Selvom dokumentation af resultaterne opleves som noget af det vanskeligste i arbejdet, er der blandt ledelse og medarbejdere ikke nogen tvivl om, at indsatsen virker. Dette kan ses i tallene for bibeholdelse af de unge i skolesystemet, bibeholdelse af egen bolig, start på uddannelse og i job, som er eksempler på dokumentation for Kontaktnetværkets resultater.

I statistikken for januar 2012 er der indskrevet 59 børn og unge i kontaktnetværket. 71 pct. af disse går i det normale skole- eller uddannelsessystem, og 78 pct. af dem er stadig hjemmeboende. Kontaktnetværket er medvirkende til, at barnet ikke bliver anbragt uden for hjemmet, eftersom 93 pct. af de indskrevne børn og unge har store familiære problemstillinger. 42 pct. af de indskrevne børn og unge har tidligere været anbragt uden for hjemmet, inden de bliver tilknyttet Kontaktnetværket.

Kontaktnetværket er overbevist om, at kontaktpersonen har en betydning for, at barnet eller den unge ikke bliver anbragt igen.

Det er imidlertid ikke alle positive ændringer, der kan måles. Personalet fremhæver, at det vigtigste resultat af arbejdet er, at de unge lærer at kunne klare sig selv, når kontaktpersonerne ikke er der længere. Det betyder imidlertid ikke, at de unge nødvendigvis kommer til at få høje uddannelser, men kontaktpersonerne kan se, at de får det bedre, end de havde det før. I den forbindelse har det stor betydning, at den unge har oplevet en voksen, der har villet dem og troet på dem. Ofte kan resultatet ikke ses med det samme, men det, der er vigtigt her, er, at den unge har opbygget nogle kompetencer, han eller hun kan komme tilbage til senere i deres liv, når de møder problemer. Kontaktperson Niels P. Bertelsen siger om effekten af arbejdet:

Man kan se, at de unge begynder at tage nogle andre beslutninger, end de hidtil har gjort. De bliver skubbet i en rigtig retning. Det handler ikke altid om at leve op til de mål, der bliver sat, men at nogle ting bliver nemmere. Det kan være alt muligt, for eksempel at starte på en uddannelse eller få noget selvstændighed. Alle forløbene har positive resultater med jævne mellemrum. Der er også tilfælde, hvor de unge træffer dumme beslutninger i alle forløb. Men overordnet set er resultatet af arbejdet meget positivt. Man kan meget hurtigt se, at det, man gør, virker.

Samtidig er det dog ikke alle unge, Kontaktnetværket kan komme lige langt med gennem behandling. For eksempel kan det være meget vanskeligt at ændre på de unges hashmisbrug. Hvis misbruget er startet i 13-14-års-alderen er der ikke meget, kontaktpersonerne kan gøre andet end at opfordre de unge til at ryge mindre, så de kan passe deres arbejde. Men selvom der er nogle, det er meget svært at ændre, kan kontaktpersonerne stadig være der for dem. Som kontaktperson Signe Damkjær Jensen udtrykker det:

Vi kan ikke stoppe dem fra at begå kriminalitet, hvis det er det, de vælger, men om ikke andet kan vi give dem en relation, som kommer til at have betydning for dem senere i livet, fordi vi har lært dem, hvor de kan henvende sig, hvis de kommer i problemer.

De unge, der har været tilknyttet Kontaktnetværket, har samme oplevelser af de ændringer, forløbet kan skabe i deres liv. Typisk udtrykker de, at de har fået mere styr på deres liv, har fået mere tryghed og sikkerhed på

sig selv i kraft af kontaktpersonen, og at de har lært at håndtere deres svagheder. En 18-årig pige fortæller:

Jeg er blevet mindre genert og har tabt mig. Jeg ville ikke have kunnet finde ud af at gå med til fællesarrangementerne før i tiden, og jeg ville aldrig have gået med til at lave det her interview.

En anden pige på 15 år fortæller, at hun har fået nye vaner og nye venner, efter at hun er blevet tilknyttet Kontaktnetværket. Hvis hun ikke var blevet tilknyttet Kontaktnetværket, mener hun selv, at hendes liv ville have set helt anderledes ud:

Jeg havde været et helt andet menneske. Jeg havde stadig været involveret i kriminalitet og hashmisbrug, og måske var jeg stukket af hjemmefra.

Kontaktnetværket finder det vigtigt hele tiden at følge med i, hvad der efterspørges på området, da målgrupperne og problemstillingerne ændrer sig, og Kontaktnetværket ønsker også fremadrettet at kunne påtage sig de akutupgaver, der efterspørges hos sagsbehandlerne.

For tiden arbejdes der på et nyt udslusningshus i Brøndbyøster, som skal bruges til ungeboliger med tilsyn, og som vil blive en fremtidig opgave for Kontaktnetværket. Det er vigtigt for Kontaktnetværket, at arbejdet hele tiden evalueres og dokumenteres, så man i forhold til det politiske system kan dokumentere behovet for ressourcer, da de ikke er i tvivl om, at kontaktpersonordningen er en foranstaltning, der virker.

Læs mere om Kontaktnetværk på dialogprojektets hjemmeside: www.forebyggelse-boernogunge.dk.

HELSINGØR KOMMUNE: BASEN

BOKS 4.1

Fakta om foranstaltningen.

- Alder for børn i foranstaltningen: Basen er rettet mod 12-18-årige piger
  - Antal: 38 piger var indskrevet i 2011
  - Årligt driftsbudget: 2,75 mio. kr.
  - Antal ansatte: Fem ansatte, heraf fire medarbejdere og en leder
  - Gennemsnitlig behandlingstid: 1 år
  - Teoretisk udgangspunkt: Honneths teori om anerkendelse, Sterns udviklingsteori, Ivar Frønes teori om børn og unges socialisering blandt jævnaldrende, ressourcesyn, narrativ metode, Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik (KRAP).
-

MÅLGRUPPE, FORMÅL OG INDHOLD

Basen er et nærmiljøtilbud under Helsingør Kommunes Center for Børn, Unge og Familier, som er målrettet piger i alderen 12-18 år med mulighed for efterværn. Tilbuddet rådgiver og støtter pigerne og deres familier/netværk samt hjælper dem med at opbygge gode relationer i deres omgangskreds, netop ved at inddrage pigernes familie og netværk. På den måde fungerer tilbuddet som et alternativ til anbringelse af pigerne.

Basen har til huse i en villa i et villakvarter, og her kan pigerne komme og mødes med medarbejderne fra Basen. Basen har ikke nogen faste åbningstider, men der laves løbende aftaler med den unge, og medarbejderne er til rådighed for den unge døgnet rundt. Tirsdag eftermiddag/aften er der dog fast fællesaktivitet i Basen, som pigerne kan komme til. Basen – eller Pigebasen, som den også kaldes – ligger i samme hus som Drengbasen. De to baser har samme leder, og en gang imellem samarbejdes der på tværs af baserne, men i det daglige foregår arbejdet adskilt. Generelt fungerer det godt, at Basen ligger lidt afsides, da det giver pigerne en følelse af tilknytning til stedet, i kraft af at det kun er dem, der hører til der, der kommer i huset.

Da Basen startede, var de piger, der kom, vilde og udadreagerende piger, som havde svært ved at tilpasse sig, men med tiden blev også stille og indadvendte piger inddraget som en del af målgruppen. I dag har Basen en bred målgruppe med mange forskellige problemstillinger, og det fungerer godt, at forskellige typer af piger bliver blandet sammen. Basen starter dog ikke nye forløb med piger, der er fyldt 18, eller som er gravide, da de så vidt muligt ønsker at begrænse problemstillingerne i Basen. Pigerne, der er tilknyttet Basen, bor hjemme, og filosofien er, at det ikke giver mening at hjælpe pigerne uden også at inddrage forældrene eller andre fra familien, for eksempel bedsteforældre. Det er dog vigtigt, at det er pigerne, der er udgangspunktet for hjælpen, selvom tilbuddet også fokuserer på at få pigens netværk til at fungere.

De piger, der bliver visiteret til Basen, har typisk meget forskelligartede problemer, der kan omfatte alt fra mobning til stofmisbrug, kriminalitet, eller at de generelt har problemer derhjemme eller i skolen. Det er centralt, at pigerne kommer i Basen af deres egen fri vilje. I Basen har medarbejderne meget dårlige erfaringer med at forsøge at tvinge piger til at modtage hjælpen, og frivilligheden betyder, at pigerne er mere samarbejdsvillige og gør dem mere motiverede til at ændre sig.

I Basen arbejdes der med at få pigerne til at erkende, hvor de er i livet, og hvilke problemer de står overfor og hjælpe dem til at håndtere disse problemer. Samtidig forsøger Basens medarbejdere at styrke relationen mellem pigens og hendes forældre. Desuden hjælper Basen med at holde det samlede overblik over pigens situation, herunder at have kontakten til de relevante offentlige myndigheder og rådgive pigens i forhold til hendes problemer og hjælpe hende med at finde løsninger på dem. Pigerne har kontakt til hele gruppen af ansatte i Basen og ikke kun én

medarbejder, hvilket ifølge en af pigerne er godt, fordi det giver hende mulighed for at vælge, hvem hun helst vil komme til med sit problem.

BOKS 4.2

Basen tilbyder hovedsageligt følgende støtte:

- Fællesøvelser, der skal lære de unge at begå sig i sociale sammenhænge
  - Anerkendende samtaler, hvor der bliver lagt vægt på de positive ting i den unges liv og den unges styrker
  - Opbygning og styrkelse af den unges netværk
  - Konfliktløsning mellem den unge og hendes forældre
  - Aktiviteter, der fokuserer på sjov og hygge, almen viden og øvelse af sociale færdigheder.
-

Samtidig gør Basen brug af, at de er en gruppe af piger og medarbejdere ved at lave fællesøvelser og -aktiviteter, hvor pigerne kan lære at begå sig i større sociale pigesammenhænge. Dette er vigtigt at lære ifølge foranstaltningens leder Lotte Marie Thygesen:

Det er lige præcis det at indgå i sociale sammenhænge, som mange af de unge her i foranstaltningen har svært ved, og hvis de ikke kan det, så bliver de meget ensomme i det lange løb.

Basens arbejde fokuserer på det positive i pigens liv. Medarbejderne lægger vægt på at rose pigerne for de ting, de er gode til, hvilket er det modsatte af, hvad alle andre fortæller dem, da der ofte bliver fokuseret meget på deres problemer. Målet i arbejdet er således at finde ud af, hvad pigerne er gode til, og hvad de er mindre gode til. På den baggrund kan medarbejderne rose pigerne og ændre deres tankegang til at fokusere mere på de positive ting, og derudfra kan der skubbes til pigernes ambitionsniveau. Ved at forklare pigerne, at de ikke er de eneste, der kæmper med de problemer, de har, og være ambitiøse på pigernes vegne, kan medarbejderne fastholde pigerne i deres arbejde, studie eller lignende. Det er dog vigtigt, at ambitionerne altid er skræddersyet efter den enkelte pige og hendes formåen.

Ud over at være fokuseret på skole og fritidsjob kan arbejdet i Basen også handle om at hjælpe de unge med at forstå og håndtere det offentlige system. Ofte føler pigerne sig meget dumme i mødet med de offentlige instanser, men her kan det hjælpe, at medarbejderne fra Basen sætter sig ned sammen med den unge og kigger på de offentlige hjemme-

sider eller tager med dem ned på kommunen. Her forklarer en af medarbejderne, Helle Midjord, selv, at de kan udfylde følgende rolle:

Det er vigtigt at gå med dem og stå ved siden af og vise dem, at det slet ikke er så farligt. Eller sige: ”Jeg forstod faktisk heller ikke lige, hvad hun sagde” og vise, at det er okay at spørge igen.

Af andre praktiske problemstillinger, som Basen hjælper de unge med at løse, er blandt andet at skaffe praktikplads, og de mange gøremål har andre positive effekter end at få pigerne gennem uddannelsessystemet. Basens leder Lotte Marie Thygesen beskriver det som en bevidst taktik til at opnå andre mål:

Udgangspunktet er, at vi skal fylde så meget ind i den unges liv, at der ikke længere er plads til også at have et misbrug.

Basen oplever dog en udfordring i forhold til at håndtere unge med misbrug. Foranstaltningens leder Lotte Marie Thygesen forklarer, hvorfor Basens styrke ikke ligger ved de unge med misbrug:

De meget misbrugende piger er svære at putte ind i den struktur, vi har. Misbrugsunge udgør et problem i forhold til de sociale fællesskaber, og de er svære at håndtere, fordi man skal løbe meget efter dem.

Derudover oplever Basen ofte, at pigerne har selvskadende adfærd i en mere bred definition, som eksempelvis at de kun må spise bestemte ting, er misbrugende eller har seksuelle forhold, som er grænseoverskridende for dem selv. En stor del af pigerne har denne ’selvskadende adfærd’, og Basen arbejder derfor også målrettet med denne problemstilling.

Basens arbejde er flere gange blevet problematiseret for at have en for blød tilgang til de unge i kraft af den meget anerkendende tilgang, der bruges. Basen oplever, at der andre steder bliver fokuseret på de negative aspekter i de unges liv, idet de unge her bliver konfronteret med deres svagheder, eksempelvis i skolen, og det kan derfor være en udfordring for Basen at få andre offentlige instanser til at acceptere den anerkendende metode, de bruger, fordi de unge normalt anses for netop at være problematiske unge. Basen er dog meget opmærksom på at holde fast i denne anerkendende tilgang, da man mener, den virker.

En anden kritik kommer fra de unge pigers forældre. De føler sig sat uden for spillet, idet de unge føler, at det er nemmere at ringe til kontaktpersonen end at snakke med forældrene om deres problemer. Flere af forældrene efterlyser derfor at blive inkluderet mere i arbejdet med den unge. Typisk føler forældrene, at de har mistet deres autoritet over for deres døtre, og de frustreres derfor over, at pigerne næsten kun lytter til kontaktpersonen, selvom det er de samme ting, forældrene selv fortæller de unge. Dog er forældrene samtidig meget glade for den effekt, deres døtres tilknytning til Basen har haft både på pigerne og på deres familie som helhed.

HENVISNING OG VISITERING

Visiteringen til Basen sker gennem Helsingør Kommunes Familierådgivning. Her anvendes et system, der kaldes Børnelinealen, hvor børnene og de unge deles op i grøn, gul og rød kategori. Børnene i den røde kategori er de mere belastede børn, der har brug for hjælp. Basen får børnene fra den røde kategori, men har samtidig et godt samarbejde med familierådgivningen om at kunne påvirke, hvilke børn og unge der bliver visiteret til Basen. Det betyder konkret, at Basen hovedsageligt får visiteret unge, som kan få gavn af Basens tilgang, for eksempel ved at familien gerne vil indgå i et samarbejde med Basen, eller den unge gerne vil være med til at træne sociale sammenhænge.

Basen er fuldt belagt, så nye visiterede unge vil ofte komme på venteliste. De unge står på venteliste i maksimalt 3 måneder, men i nogle tilfælde er der mulighed for, at en ung kan springe ventelisten over, hvis sagen er af mere akut karakter.

Ved henvisningen ligger der en kommunal handleplan af den unge fra familierådgivningen. Denne handleplan er som regel ikke helt dækkende, men det er sjældent problematisk, da der i forbindelse med de unges opstart i Basen laves nye mål med den unge på baggrund af en karakteristik lavet af medarbejderne fra Basen. I forbindelse med at opstille mål for de unge piger forsøger medarbejderne fra Basen generelt at være ambitiøse på de unges vegne, særligt for de 18-22-årige. Ved at tage fat i den unges styrker kan medarbejderen påvirke den unge til eksempelvis at prøve kræfter med en uddannelse, som hun har gode forudsætninger for at kunne klare. Naturligvis er det samtidig essentielt for med-

arbejderne, at målene er realistiske og afspejler den unges svagheder såvel som styrker.

Længden af forløbene varierer meget og kan være fra et halvt og op til 4 år, alt efter hvordan pigernes forløb udvikler sig. Gennemsnitligt varer forløbene omkring 1 år, men i nogle tilfælde kan det være vanskeligt at få dem afsluttet. Det skyldes, at det kan være svært både for pigerne og for de ansatte at give slip på forløbet, hvor der ofte er skabt en rigtig god tryghed. I den forbindelse er det dog vigtigt at sørge for, at pigen gennem forløbet har lært, hvor de kan få fat i hjælp henne, når de ikke længere har Basen at støtte sig opad. Desuden er det vigtigt at sørge for, at pigerne har så gode relationer med hinanden indbyrdes, at de holder kontakten og fortsat ses, også uden for Basens rammer. Faren ved, at de unge bliver hængende for længe, er, at Basen kun kommer til at handle om hygge for dem.

METODER

Basen arbejder overordnet set ud fra en anerkendende og ressourcefokuseret tilgang, baseret på KRAP – Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik (se boks 4.3), hvor der blandt andet arbejdes med kognitive metoder og mindmaps. Basen bruger konkret den kognitive tilgang til at lave nye fortællinger om de unges liv, som fokuserer på de positive aspekter i de unges liv frem for de negative. Det praktiske arbejde med denne tilgang sker således ved, at medarbejderne byder ind med nye perspektiver på den unges liv baseret på anerkendelse og et grundlæggende synspunkt om, at udvikling altid er mulig.

Dette gøres gennem kognitiv træning, som omfatter træning i sociale færdigheder, synliggørelse af mulige løsninger på de problemer, som den unge møder, refleksioner over, hvad der kan læres af en given proces, og fokus på, hvad der hjælper. Den unge mødes med en medarbejder ca. to gange ugentlig. Intensiteten varierer dog efter den unges behov. Derudover er der gruppeancer, telefonisk kontakt og kontakt ved møder og lignende. Som udgangspunkt ligger ansvaret for møderne hos medarbejderen i Basen, men målet er, at den unge på lige fod med medarbejderen er ansvarlig for, at aftalerne holdes. Aftaler om samvær aftales fra gang til gang. Nogle aftaler er tilbagevendende, eksempelvis den faste fællesaktivitet i Basen hver tirsdag fra kl. 14, hvor pigerne selv kommer.

BOKS 4.3

KRAP – Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik.

KRAP er et integreret socialpædagogisk system, som tager udgangspunkt i den anerkendende tilgang til andre mennesker ved en systematisk inddragelse af de kognitive teorier og behandlingsformer samt ved en udpræget vægtning af det positive.

Hensigten med KRAP er at anlægge et positivt og anerkendende syn på børn og unge mennesker og gennem en kognitiv indfaldsvinkel støtte til udvikling af en større personlig og social kompetence og et bedre selvværd, så den enkelte kan mestre at udfolde sig socialt og samfundsmæssigt.

Kilde: Metner & Storgård, 2008.

Mere konkret kan den kognitive træning blandt andet gå ud på at lære pigerne, hvordan man skal opføre sig i forskellige situationer. Her anvender Basen gruppeøvelser, hvor pigerne gennem samtalegrupper lærer at være en del af et fællesskab, idet de oplever, at de ikke skal råbe højt og dominere det hele i sådanne situationer. Ifølge Basens leder, Lotte Marie Thygesen, er det netop det at indgå i sociale sammenhænge, mange af de unge i foranstaltningen har svært ved, og hvis de ikke lærer det, risikerer de at blive meget ensomme i deres liv. Basen har meget gode erfaringer med disse samtalegrupper, hvor der skabes et rum, hvor man er åben om alt, og pigerne er ærlige over for såvel medarbejderne som over for hinanden.

Et andet eksempel på, hvordan det kognitive arbejde kan fungere, er, når man tager fat i konkrete hændelser. Noget, der af medarbejderne bliver fremhævet som effektivt, var, da de efter skyderierne på Utøya i Norge snakkede med pigerne om, hvad der var sket og derefter tog ind til den Norske Ambassade i København med breve og blomsterbuketter, pigerne selv havde lavet. En medarbejder, Tina Gerrild, beskriver, hvordan det blev gjort til en lærerig oplevelse for pigerne:

Vi snakkede om, hvordan man opfører sig et sted, hvor der er meget sorg, og dermed træner vi dem i, at man ikke bare kommer bralrende ind og er respektløs sådan et sted. På den måde lærer de noget om, hvad der er normalt, og hvad der ligesom er almen viden.

Basen lærer også pigerne, hvordan man begår sig uvante steder i forbindelse med udlandsrejser, de har været på sammen. Her gør medarbejderne meget ud af at forberede turen ved at snakke om, hvilken kultur og

religion de rejser ud til, og hvordan man skal opføre sig og klæde sig disse steder. Turene kan både være sommerhusture med et bestemt tema, for eksempel hygiejne, eller rejser til storbyer i Europa. For lederen, Lotte Marie Thygesen, er det dog vigtigt, at turene har et seriøst indhold:

De tager jo ikke til Paris for bare at gå rundt og holde ferie. De skal hele tiden vide, hvad det er, de arbejder med. Alle rejserne er derfor også forbundet med, at pigerne får det, vi kalder 'øvepunkter' med på turen.

Netop disse øvepunkter er centrale i arbejdet med pigerne. Øvepunkterne handler typisk om meget konkrete ting, som pigerne skal blive bedre til. Et øvepunkt kan eksempelvis være, at man skal lade andre tale, før man selv taler. Med øvepunkterne kan man gå helt ned på det konkrete niveau og give de unge nogle håndgribelige redskaber at arbejde med, som kan hjælpe dem til at nå de mere overordnede mål fra handleplanen.

Et andet vigtigt redskab, der bruges i Basen, er visualiseringer af problemer og mål ved hjælp af skemaer udviklet under KRAP. Et eksempel på dette er ugeskemaer, hvor medarbejderne får en pige til at skrive ned, hvornår i løbet af en uge hun for eksempel ryger hash. Det er meget effektivt at skabe en visualisering af den unges problemer, da det hjælper den unge til at forstå, hvor omfattende problemet er, og giver hende en motivation til at arbejde med det. En anden type visualisering, som Basen også anvender, er et skema, medarbejderne kalder 'dit perspektiv, mit perspektiv'. Et typisk problem for pigerne er, at forældrene støtter deres børn for meget, hvis de har været indblandet i konflikter. I den forbindelse kan det være gavnligt at få forældrene til at tvinge deres børn til at se episoden fra den anden parts side, og det gøres nemmest gennem et sådant skema, hvor begge parters synspunkter beskrives. Leder Lotte Marie Thygesen forklarer effekten af skemaerne:

Mange ting kan blive mindre kaotiske, når man får skrevet det ned, og fordi pigerne ikke altid er lige stærke verbalt, kan alle de fornemme ord nogle gange være dræbende. Derfor kan særligt skemaer og mindmaps betyde, at pigerne i meget højere grad forstår, hvad vi mener.

Generelt er det pigerne selv, der udformer skemaerne med støtte fra medarbejderne. I forbindelse med arbejdet med skemaerne kan pigerne ofte også få hjemmearbejde for.

Andre redskaber inkluderer en række forskellige aktiviteter, der både kan have lærerigt indhold, men også kan være lege, hvor der er fokus på at skabe godt humør og give pigerne lov til at være børn igen. Basens medarbejdere har også arbejdet med at fremhæve de piger fra Basen, der klarer sig godt. Det tjener både det formål at vise de piger, der stadig har mange problemer, at det er muligt at overkomme dem, og der skabes et klart billede af, hvad de voksne anser for at være en rigtig vej at gå. Desuden styrker det også selvtilliden hos de piger, der er kommet et stykke den rigtige vej.

Derudover har Basen haft gode erfaringer med en babysimulator, der skal forberede en ung pige på de udfordringer, der ligger i at blive mor.

BOKS 4.4

Babysimulator.

En babysimulator er en datastyret, livagtig dukke, der ligner og reagerer som en levende baby. Babyen korresponderer med den id-brik, der er fastgjort på den person, der skal fungere som forælder. Id-brikken kan så efterfølgende aflæses og vise, i hvor stort omfang babyens behov er blevet opfyldt.

Anm.: For en nærmere beskrivelse af babysimulatoren, se kapitel 2.
Kilde: Svendborg Kommune, afdelingen for Specialinstitutioner, 2009.

Det er centralt for alt, der foregår i Basen, at der er tavshedspligt pigerne imellem. Det fremhæver en af pigerne, som tidligere har været tilknyttet Basen, også som en af de ting, der fungerer virkelig godt. En 15-årig pige, som stadig er tilknyttet Basen, fremhæver det, at en af medarbejderne fra Basen har været med hjemme og snakke med hendes mor, som noget der har været effektivt og vigtigt i hendes forløb. Alt i alt fremhæver pigerne, at Basen er et trygt og rart sted at komme, og at de hver især har fået vigtige og brugbare redskaber med derfra.

MEDARBEJDERE OG FAGLIGHED

Basen har fire medarbejdere, hvoraf tre er socialpædagoger, og en er fritidspædagog. Medarbejderne er alle kvinder, hvilket er med til at skabe

en tryghed for pigerne i Basen. Medarbejderne har dog meget forskellig baggrund og erfaring som henholdsvis fritids- og socialpædagoger og er desuden også forskellige typer rent personlighedsmæssigt. Forskelligheden er vigtig, da det gør det nemmere at hjælpe mange forskellige typer af piger med deres meget forskelligartede problemer. Desuden styrker det medarbejdergruppen, at den rummer mange forskellige erfaringer og mange forskellige måder at tænke på, noget, man kan trække på og bruge til forskellige ting i arbejdet med pigerne. Derfor ansættes nye medarbejdere også netop på baggrund af, at de skal være forskellige fra de eksisterende medarbejdere, således at personalegruppen har en god kombination af 'tænkere' og 'følere' og andre egenskaber. Styrken i forskellighed er noget, medarbejdergruppen er meget bevidst om i Basen, og desuden noget, der bruges aktivt i arbejdet, for eksempel ved at lade pigerne selv vælge, hvilken voksen de primært vil være tilknyttet i deres forløb i Basen.

På trods af forskellighederne er medarbejdergruppen dog præget af at være meget tæt sammenholdt, blandt andet som følge af, at meget af arbejdet foregår i grupper. Det betyder, at der er meget sparring medarbejderne imellem, samtidig med at den enkelte medarbejder får mulighed for at tage de opgaver, som hun er særlig stærk i. Fordi arbejdet foregår i grupper, sker ny læring også på gruppebasis, da det gør det nemmere at implementere nye erfaringer og metoder i arbejdet, når alle medarbejderne har været med til kurser.

Regelmæssig supervision bliver ikke anvendt i Basen. Der lægges mere vægt på, at medarbejderne sparrer med hinanden, end at der skal snakkes med en ekstern om de udfordringer, der har været i arbejdet. I visse tilfælde kan der sparres med en psykolog, hvis der opstår et behov for det. Leder Lotte Marie Thygesen fortæller dog, at hun foretrækker, at problemerne bliver håndteret internt i medarbejdergruppen, fordi det er kompetente medarbejdere, som via sparring kan bringe en problemstilling videre.

Generelt er medarbejdergruppen meget stabil, der er meget lidt sygdom blandt medarbejderne, og der er desuden meget lidt udskiftning i gruppen. De ansatte har gode erfaringer med at fortælle eksterne om den viden og de resultater, som de har opnået i Basen, da det skaber en stolthed blandt medarbejderne over deres arbejde, og det giver et boost til at arbejde videre.

ORGANISERING OG LEDELSE

Basen ligger organisatorisk under Helsingør Kommunes Center for Børn, Unge og Familier, og tilbuddet omfatter Drengbasen såvel som Pigebasen, selvom disse to foranstaltninger bevidst er delt op i to. Lotte Marie Thygesen er leder for både Drengbasen og Pigebasen og fordeler sin tid mellem de to steder. Hun har været leder for Basen siden dens opstart i 2007. Kommunen har dårlige erfaringer med at sende de unge til nabokommunerne for at få hjælp, da de ofte stak af fra disse steder, fordi de gerne ville være i Helsingør, hvor de er vokset op. Basen blev derfor oprettet som et nærmiljøtilbud i kommunen, hvor de unge kan få støtte, samtidig med at de bor hjemme.

Lotte Marie Thygesens arbejde er primært fokuseret på at lede og udvikle personalet, samtidig med at hun håndterer andre opgaver og projekter i kommunen. Medarbejderne udtrykker selv tilfredshed med at have en fagligt kompetent leder, der holder overblikket og derudover holder sig lidt ude af det daglige arbejde. Lotte Marie Thygesen har stor autonomi i det daglige arbejde i Basen i forhold til kommunen, og i samarbejde med medarbejderne har hun frie tøjler til at drive Basen, som hun finder bedst. Lotte Marie Thygesen mødes med funktionsleder Lisbeth Munkager en gang om måneden, og Lisbeth Munkager fremhæver Lotte Marie Thygesens præstationer som en af de centrale grunde til, at Basen kører så godt, som den gør.

SAMARBEJDE MED ANDRE

Arbejdet i Basen er baseret på et tæt samarbejde med den unge piges familie. Da visiteringen til Basen også afhænger af forældrenes eller andre familiemedlemmers villighed til at indgå i et sådant samarbejde, er alle forløbene baseret på at bruge denne relation til at hjælpe de unge piger. Det, der er vigtigt i dette samarbejde, er at inddrage de unges eget netværk, da dette kan lære de unge, hvor de kan få hjælp til at løse problemer i deres liv, så de ikke bliver gjort afhængige af den hjælp, de får fra Basen, men lærer at blive selvkørende.

Basen samarbejder desuden med en lang række andre institutioner, som de unge er i kontakt med, herunder misbrugscenter, skole, læger, SSPK, studievejledningen. Centralt for samarbejdet med disse aktører er

det at inddrage dem i arbejdet med at hjælpe den unge, eksempelvis ved at snakke med skolen om at gå ind og støtte den unge, hvor de kan og tage del i ansvaret for at hjælpe den unge eller ved at lave aftaler med den unges arbejdsplads om at støtte, hvor det kan lade sig gøre. Basen samarbejder desuden med det kriminalpræventive politi.

Derudover er Basens samarbejde med kommunen meget centralt. Samarbejdet starter som nævnt allerede i visiteringsfasen, men fortsætter videre gennem hele forløbet med den unge. Samarbejdet med kommunen fungerer rigtigt godt, selvom der tit er behov for at supplere kommunens handleplaner for de unge, og ofte kommer Basens status for den unge til at indgå i revideringerne af den oprindelige handleplan fra sagsbehandleren. Dette hænger også sammen med, at Basen har en stor frihed fra kommunens side i forhold til at lave forløbet, som Basen finder det mest hensigtsmæssigt.

Overordnet set er velfungerende samarbejde med de forskellige aktører i de unges liv meget vigtigt for Basens arbejde, da de bedste forløb opstår, når Basens medarbejdere sammen med kommunen, skolen, arbejdsgivere og andre vigtige aktører løfter i flok. Denne tilgang, kombineret med det tætte samarbejde med kommunen omkring visitering af de unge, fremhæves som en ting, der med fordel kunne overføres til andre lignende foranstaltninger.

DOKUMENTATION OG RESULTATER

Basen dokumenterer ikke sine resultater ud over i de statusrapporter, der laves løbende for hvert forløb, men for Basen er der dog ingen tvivl om, at dens indsats virker. I Basen bruges erfaringerne fra de enkelte forløb til løbende at udvikle og forbedre forløbene.

Nogle af de umiddelbare ændringer, som Basen skaber i pigernes liv, er, at pigernes skolegang forbedres, at de har færre konflikter med forældrene, at de får en større indsigt i sig selv, og at flere af dem får en praktikplads eller en læreplads i løbet af deres tid i Basen. Hvor nogle af disse ting kan ses med det samme, kommer en central del af effekten af pigernes tid i Basen ofte først senere, idet de i Basen får opbygget nogle redskaber, de kan bruge senere i livet. Det er først, når man kan se, at pigerne kan håndtere problemer, som de før blev slået ud af, at man for alvor kan se den forskel, Basen har gjort i pigernes liv.

En 16-årig pige, som har været tilknyttet Basen i halvandet år, fortæller, at Basen har påvirket hendes fremtidsudsigter ved at hjælpe hende til at få en praktikplads i en frisørsalon:

Jeg har ændret mig meget. Jeg er blevet mere moden, jeg har fundet ud af, hvad jeg gerne vil, og jeg har fået et bedre forhold til min mor, fordi jeg har lært at sætte nogle regler op for, hvornår hun må komme ind på mit værelse og sådan noget.

En 23-årig pige, der indtil for nylig var tilknyttet Basen, forklarer, at hun nok ville være endt i fængsel, hvis ikke Basen havde hjulpet hende med at kontrollere sit temperament. Pigerne forældre kan også se den ændring, der sker med pigerne. Moren til en pige fortæller:

Basen har hjulpet på hendes temperament ved at opstille nogle regler om, at hun skal snakke med mig om problemerne i stedet for at gå rundt med dem selv. Basen har også været meget konfliktløsende og har hjulpet hende til at kommunikere bedre i stedet for bare at give folk et par på hovedet.

Samme mor fortæller også, at hendes datter har fået mere selvtillid og som følge af det bliver mobbet mindre end før. Noget, der har virket godt for datteren, er, at hun i Basen har mødt de piger, der har været med til at mobbe hende og fundet ud af, at de mobbede andre, fordi de selv havde problemer. Det har hjulpet hende, og alt i alt er datteren blevet en gladere pige.

Basen har ifølge forældrene kunnet trænge igennem til de unge på en anden måde, end de selv kunne, og samtidig har Basen kunnet hjælpe forældrene med at forstå deres døtres problemer. Forældrene mener, at det har hjulpet, at nogle andre voksne sagde det samme, som de selv har forsøgt at fortælle pigerne. En mor til en af de unge piger fortæller:

Det kan være meget effektivt, når en anden person fortæller tingene til hende, for så respekterer hun det mere.

Selvom forældrene overordnet set har været meget glade for den effekt, Basen har haft på deres døtres liv, fortæller de også, at det kan være frustrerende, at de unge nogen gange kan gemme sig bag kontaktpersonen, og at de på den på den måde bliver sat uden for spillet i stedet for at blive inddraget i døtrenes konflikter.

De unge piger fremhæver selv tilliden mellem pigerne og Basen som noget af det, der har været rigtig vigtigt for dem. I den forbindelse nævner de også, at det, at alle har tavshedspligt i Basen, er med til at gøre det til et trygt sted, hvor man nemt kan komme ud med sine problemer.

For medarbejderne i Basen er der kun enkelte forløb, hvor det er vanskeligt at have en effekt på pigernes liv. Det gælder særligt de forløb, hvor pigerne har haft et omfattende misbrug, hvor det kan være meget svært at lave gensidige aftaler med pigerne, og i disse tilfælde virker Basens tilgang til pigerne derfor ikke særligt godt. Overordnet set rykker alle de piger, der har været tilknyttet Basen, sig dog fra det sted, hvor de startede.

Læs mere om Basen på dialogprojektets hjemmeside:
www.forebyggelse-boernogunge.dk.

MARIAGERFJORD KOMMUNE: EGET VÆRELSE MED FAST KONTAKTPERSON OG FAMILIEBEHANDLING

BOKS 5.1

Fakta om foranstaltningen

- Alder for børn i foranstaltningen: 15-22 år
  - Antal: Ca. 30 unge årligt
  - Årligt driftsbudget: Ikke muligt at angive, fordi tilbuddet er en lille del af et større budget, og personalet også har andre opgaver, hvilket besværliggør et nøjagtigt budget
  - Antal ansatte: 20 medarbejdere i hele Børnefamiliegruppen
  - Gennemsnitlig behandlingstid: Mellem 3 måneder og 5 år
  - Teoretisk udgangspunkt: Primært en narrativ og systemisk tilgang.
-

MÅLGRUPPE, FORMÅL OG INDHOLD

Eget Værelse er et behandlingstilbud til unge med specielle behov, og tilbuddet indgår som en del af Mariagerfjord Kommunes Børnefamiliegruppe. Den unge bor på eget værelse og modtager støtte fra en kontaktperson. Hvis den unge kan finansiere værelset og sit ophold selv via arbejde eller studier, betragtes foranstaltningen som et forebyggende behandlingstilbud. Hvis den unge skal have finansieret værelse og leveudgifter, betragtes tilbuddet som en lettere anbringelsesform. Foranstaltningen er et alternativ til plejefamilie eller opholdssted, ofte i forbindelse

med, at den unge har et ønske om helt at kunne klare sig selv. Når den unge er tilknyttet Eget Værelse har den unge mulighed for at komme i kontakt med en kontaktperson på alle tider af døgnet – også uden for de i forvejen aftalte tidspunkter, hvor medarbejderen mødes med den unge.

Foranstaltningen har base i to lejligheder i hver sin ende af kommunen. Kontaktpersonerne møder hovedsageligt den unge på den unges eget værelse eller de steder, hvor den unge normalt færdes, men kan også benytte foranstaltningens to lejligheder til at mødes med den enkelte unge eller grupper af unge. Lejlighederne huser familierapitilbud og psykologer og fungerer som base for hele Børnefamiliegruppen, hvor der også afholdes faglige møder og arrangementer for foranstaltningens medarbejdere. Den ene lejlighed huser desuden en 'ung mor'-gruppe i samarbejde med sundhedsplejen med henblik på at vejlede risikogrupperforældre på et så tidligt tidspunkt som muligt. Den anden lejlighed er beliggende oven over kommunens misbrugs- og socialpsykiatricenter, men med egen tydeligt adskilt indgang.

Hovedparten af arbejdet med den unge foregår dog på værelset, som er lejet specifikt til den unge, og der er lagt vægt på, at værelserne er beliggende forskellige steder i kommunen i områder, hvor der bor andre unge, der ikke har behov for støtte fra det offentlige. Medarbejderne fra Eget Værelse kører derfor meget rundt mellem de unge.

Eget Værelse fokuserer i særlig grad på de belastede unge over 18 år, og hjælpen er fokuseret på at lære dem at tage vare på sig selv ved at støtte den unge i at skabe nogle faste rammer og rutiner, som kan få hverdagen til at fungere. Målgruppen af unge er generelt kendetegnet ved, at de unge kommer fra resourcesvage familier og selv har en lang række forskellige problemer. Omkring halvdelen af de unge har stofmisbrug, mange af dem har en psykiatrisk diagnose, og mange har oplevet en skolegang med mistrivsel og har ofte følt sig mobbet. Dertil kommer, at teenagegraviditeter eller ønsket om tidligt at blive forældre er udbredt, især blandt de unge piger.

Generelt kæmper de unge med dårlig økonomi, de har svært ved at holde fast i skolen, og de mangler typisk drømme og ønsker for livet fremover. De unge har ofte ikke overskud til for eksempel at gå til fritidsaktiviteter, og det kan generelt være svært at engagere den enkelte unge til at bruge sin tid på det. En ting, som de unge over 18 år har særligt brug for kontaktpersonen til, er at hjælpe dem til at klare sig uden støtte fra det offentlige system. Det sker blandt andet ved at lære dem at tage ansvar

for og strukturere deres eget liv ved at opfordre og støtte dem i at få ønsker og drømme for fremtiden og prøve at vise vejen til, at de kan opnå disse mål. Dette arbejde bliver grebet forskelligt an med hver af de unge, alt efter hvilke problemer den enkelte unge kæmper mest med. For mange af de unge ligger første skridt dog i at erkende, at de har brug for hjælp, og derfor er det også vigtigt for Eget Værelse, at det er et frivilligt tilbud, hvor den unge selv skal tage initiativet til at få hjælp.

BOKS 5.2

Eget Værelse tilbyder hovedsageligt følgende former for støtte:

- Samtaler med den unge. Disse kan handle om alt fra drømme og mål til mere praktisk orienteret problemløsning.
  - Økonomisk vejledning, herunder hjælp til budgetlægning og samtaler med banken.
  - Vejledning i, hvordan den unge kan nå de mål, han eller hun sætter sig for, for eksempel uddannelse eller job.
  - Hjælp til at skabe et velfungerende netværk omkring den unge.
  - Hjælp til at navigere i det offentlige system.
-

I arbejdet med de unge er noget af det første, der fokuseres på, som regel at hjælpe dem med at få styr på deres egen økonomi. Som regel har de unge en dårlig forståelse for penge og skal have hjælp til at lægge budgetter. Desuden skal de unge lære at erkende deres økonomiske begrænsninger. Kontaktpersonen forsøger at vejlede dem i, hvilke muligheder de har uden at have ret mange penge. Her er det væsentligt, at de unge, som støttes med midler til forsørgelse, ikke får flere midler end det, der ville svare til Statens Uddannelsesstøtte for at sikre, at de unge lærer at kunne klare sig for de midler, de ville kunne få, når de fremtidigt kommer i uddannelse. Et andet vigtigt område, som kontaktpersonerne hjælper de unge med, er at finde rundt i det offentlige system. Ofte er det nødvendigt at tage de unge i hånden første gang og vise dem, hvordan de for eksempel kan tage kontakt til det offentlige og derefter udfase hjælpen, så de lærer at gøre det selv.

Et andet element, der også er vigtigt for Eget Værelse, er at inddrage de unges familie og andre dele af deres netværk. Ved at hjælpe de unge til at få et godt forhold til deres forældre og andre i deres netværk får de unge andre end det professionelle netværk at trække på, når de også senere i livet har brug for hjælp. Efterhånden som de unge bliver ældre, bliver der dog mindre og mindre fokus på at inddrage familien i

arbejdet, og fokus bliver i højere grad rettet på den unge selv og andre af den unges relationer.

Kernen i arbejdet med de unge er således at give dem selvtillid og tro på egne evner ved at vise dem, at de selv er i stand til at klare udfordringerne i deres liv. Det er derfor også centralt for medarbejderne i Eget Værelse at finde den rette balance mellem at stille krav til de unge, være konfronterende over for dem og opretholde et respektfuldt forhold mellem medarbejderen og de unge og samtidig være mere blød og give de unge anerkendelse og opbygge deres selvtilid ved også at give ros og vise omsorg. Det er i den forbindelse også centralt for Eget Værelse, at medarbejderne ikke kommer til at skabe såkaldte 'institutionsbørn', som bliver afhængige af det offentlige system resten af deres liv. Dette sker typisk ved ikke at tage de unge for meget i hånden, men derimod sikre sig, at de kommer til at stå på egne ben. Samtidig er det dog vigtigt ikke at kaste de unge ud i mere, end de kan klare, da det er vigtigt, at oplevelsen ikke kommer til at blive endnu et nederlag i de unges liv.

Hvor Eget Værelse blandt andet anvender gruppeaktiviteter i arbejdet med de yngre ved at lave mad sammen med dem, bliver indsatsen over for de 18-22-årige mere individuelt fokuseret. Arbejdet med de unge over 18 år har således meget fokus på, hvordan de unge fungerer hjemme hos sig selv og er fokuseret omkring samtaler frem for aktiviteter. Leder af forvaltningen Søren Mortensen forklarer foranstaltningens fokus:

Vi benytter os ikke særligt meget af aktiviteter, da jeg tror, de unge har behov for at snakke frem for at lave aktiviteter. Man kan godt se film eller gå en tur, men det er med et formål om, at man skal snakke. Det kan desuden være en fordel at vise de unge, hvilke gratis fornøjelser der er til rådighed, da de unge ikke selv har penge til at tage til gokart-kørsel eller lave vilde naturoplevelser. I stedet kan man vise dem, at livet godt kan have et indhold, selvom man ikke har ret mange penge. Desuden er det heller ikke aktiviteter, de unge efterspørger.

HENVISNING OG VISITERING

Eget Værelse er en foranstaltning under lov om social service § 52 og § 76, og henvisningen til Eget Værelse sker enten på baggrund af en faglig

undersøgelse iværksat af en sagsbehandler i enten Familierådgivningen eller Anbringelsesrådgivningen. De unge skal selv udvise initiativ og være motiverede for at blive visiteret til foranstaltningen. Det er den enkelte sagsbehandler, der indstiller til foranstaltningen, og ønsker den unge ikke dette, så bliver der ikke visiteret til Eget Værelse. I arbejdet med de unge, som periodevis ikke ønsker den hjælp, støttekontaktpersonen tilbyder, drøftes dette med den unge, sagsbehandler og støttekontaktpersonen. Dette gøres for at motivere den unge samt afklare det videre forløb, herunder eventuelt udskiftning af støttekontaktperson eller afslutning af forløbet. De unge bliver i første omgang skrevet på venteliste til Eget Værelse, og for unge mellem 18 og 22 år vil der typisk gå mellem 0 og 2 måneder, før de tilbydes behandling.

De unge har således altid fået lavet en handleplan gennem en sagsbehandler, før de kommer til Eget Værelse, og hver anden uge afholdes der overdragelsesmøder, hvor nye sager bliver introduceret. I begyndelsen af forløbet er medarbejderen ofte i en dialog med sagsbehandleren om handleplanen, der beskriver den unge, og på den baggrund arbejdes der så videre med den unge på de områder, hvor de mest alvorlige problemstillinger ligger.

For at den unge kan være tilknyttet Eget Værelse, er det et krav, at den unge fra starten er beskæftiget i dagtimerne med enten arbejde, uddannelse eller et forløb, der fører til senere påbegyndelse af uddannelse. Selvom den unge undervejs falder fra uddannelse eller bliver arbejdsløs, opretholdes tilknytningen til Eget Værelse. I forløbet bliver der lavet statusrapporter hver tredje måned for at holde overblik over den unges udvikling og fremskridt.

De unge kan være tilknyttet Eget Værelse i alt fra 3 måneder til 5 år, men de fleste forløb har dog en varighed på omkring et halvt til et helt år. Afslutningen på et forløb kan ofte være vanskelig, da medarbejderne, selvom de prøver at få de unge til at stå på egne ben og have andet end det professionelle netværk, også opfylder nogle meget basale behov hos de unge, i og med at de viser de unge omsorg og giver dem opmærksomhed. Det er svært at sikre, at de unge får dette i samme omfang andre steder fra. Medarbejder Camilla Menne Jensen forklarer et forløb med en 19-årig dreng:

Med tiden var det ham selv, der var bedst til at fastlægge, hvad det var vigtigt for ham, at vi gjorde sammen ... Og nu skal forløbet afsluttes, og det er han godt nok ikke særlig glad for. Jeg

holder dog fast i, at det skal afsluttes, for han kan sagtens selv, og jeg kan jo ikke holde fast i ham for altid. Men han er helt sikkert en af dem, der gerne må beholde mit telefonnummer, efter at forløbet er afsluttet.

I et andet forløb med en 19-årig pige har pigen selv taget initiativ til at afslutte forløbet. Medarbejder Bo Klokkeholm beskriver pigen som et typisk 'institutionsbarn', som har været alt for vant til, at det offentlige system stod parat til at hjælpe hende, og Bo har derfor været meget opmærksom på at sætte grænser for, hvornår han ville hjælpe, og også insisteret på, at mange af de ting, hun bad om hjælp til, var noget, hun sagtens kunne klare selv. Pigen har i den forbindelse valgt at stoppe forløbet og har ifølge Bo været irriteret over, at hun ikke fik den hjælp, hun gerne ville have. Bo udtrykker dog en forventning om, at pigen måske vil komme tilbage til Eget Værelse og genoptage forløbet.

Eget Værelse har ikke normering til at lave opfølgning på de unge, efter at de har forladt foranstaltningen. Medarbejderne holder dog typisk kontakten til de unge, der har været i foranstaltningen, så de har mulighed for at kontakte dem, hvis de har brug for et godt råd, eller hvis tingene pludselig går galt for dem. Derfor har medarbejderne en god fornemmelse for, hvordan det går de unge efterfølgende. Der er desuden planer om, at Eget Værelse i fremtiden skal til at lave en mere systematisk opfølgning på forløbene som en fast procedure.

METODER

Generelt arbejder Eget Værelse med en narrativ og systemisk tilgang, men har inden for dette en vis metodefrihed i forhold til arbejdet med de unge. Det betyder, at medarbejderne efter aftale kan bruge den tilgang til de unge, som de føler kan være mest effektiv.

Primært fokuseres der på samtaler med den unge. Hyppigheden afhænger meget af behovet hos den enkelte, men kan være fra 3 til 12 timer om ugen. Samtalerne er i udgangspunktet individuelle, og meget af arbejdet med de 18-22-årige foregår generelt på individuel basis, hvor kontakten hovedsageligt er mellem den unge og medarbejderen. Eget Værelse har dog planer om også at forsøge sig med gruppesamtaler, men det er endnu kun på tegnebrættet.

BOKS 5.3

Den narrative tilgang og terapi.

- Den narrative tilgang er baseret på socialkonstruktivistisk teori og har fokus på, at individer og grupper (herunder familier) hele livet igennem skaber og konstruerer deres egen virkelighed.
- Formålet med narrativ terapi er at hjælpe og inspirere til at lade positive fortællinger udvikle sig. Det kan være nye fortællinger eller tidligere oversete fortællinger fra pågældendes eget liv. Der er særlig fokus på netop de fortællinger, som definerer individet positivt og som handlekraftigt i eget liv.
- Et grundlæggende princip i den narrative terapi er at lade oversete nuancer eller ressourcer udfolde sig. Det giver mulighed for at betragte sig selv og ens egen situation fra nye vinkler, hvorfra det bliver muligt at opdage nye ting om sig selv, andre og verden. Det gør nye handlinger mulige.

Kilde: Morgan & White, 2007; White, 2008.

Noget, som Eget Værelse har gode erfaringer med, er at fungere som rollemodeller for de unge ved blandt andet at vise dem, at det er en god idé at holde de aftaler, man laver, og tage en uddannelse. På den baggrund kan medarbejderne så vise de unge, at de har forventninger til, hvad de kan udrette, og det er med til at motivere de unge til at gøre en indsats.

Medarbejderne bruger generelt den tilgang, at de først lærer den unge at kende, så de kan forstå, hvilke problemer den unge gerne vil til livs, og hvilke drømme den unge gerne vil opfylde. Ofte spiller medarbejderen en relativt aktiv rolle i at hjælpe den unge med at identificere sine problemer og ønsker, men det er dog afgørende, at for eksempel drømmen om et bestemt job kommer fra den unge selv og ikke fra medarbejderen. Når målet således er identificeret, hjælper medarbejderen den unge med at finde ud af, hvordan målet kan nås. Det kan omfatte både en mere overordnet vejledning i, hvilken uddannelse man skal tage for at få et bestemt job, eller det kan være mere praktisk hjælp til eksempelvis at gå til lægen. Der arbejdes således med at vise de unge, hvordan man gør og dernæst lade dem klare det selv. Desuden øves der situationer med den unge, for eksempel ved at medarbejderen agerer kommunalansat i en situation, hvor den unge skal søge om kontanthjælp. På den måde kan medarbejderne klæde de unge godt på til de udfordringer, som medarbejderne kaster de unge ud i. Dermed sikres, at de unge får succesoplevelser, når det lykkes dem at gøre ting, de ikke troede, de kunne.

I forbindelse med dette arbejde er det vigtigt for medarbejderne at inddrage de unges netværk. Det skyldes, at netværket i fremtiden kan fungere som en ressource, som de unge kan trække på, når de ikke læn-

gere er tilknyttet Eget Værelse og eventuelt står over for et problem, de ikke ved, hvordan de skal løse. På den måde sikrer medarbejderne i Eget Værelse, at de unge ikke bliver afhængige af deres hjælp, idet de lærer de unge, hvordan de kan hjælpe sig selv. Kontaktpersonen støtter den unge i at lære at være vært for sine forældre og kunne sige relevant til og fra over for forældrenes involvering. Desuden skal den unge kunne være vært for venskabskredsen og kunne invitere og have besøg, uden at det medfører, at der opstår 'et festmiljø', hvor den unge efterfølgende ikke passer sin dagligdag. Således er fokus på den unges omgangskreds essentielt i forhold til at lære den unge at klare sig selv.

Ud over den narrative og systemiske tilgang benytter medarbejderne sig også af mere jordnære metoder. Medarbejderne hjælper den unge med at finde et sted at bo, hvor den unge kommer ud i et område, som ikke er socialt belastet, men for eksempel i nærheden af andre studerende. For mange af de unge er en af de første ting, der skal tages stilling til, egen økonomi og leje af eget værelse. Der er mange praktiske ting i starten, når den unge skal flytte i egen bolig, og dette bruges i det pædagogiske arbejde. Den fælles søgen efter bolig og køb af udstyr i eksempelvis genbrugsbutikker er en positiv opgave, der løses sammen med den unge og er med til at sikre opbygningen af relationen mellem den unge og kontaktpersonen.

Herudover arbejdes der sammen med den unge om hans eller hendes økonomi, hvilket er en vigtig forudsætning for, at den unge kan bo for sig selv. Ofte er det også et område, hvor den unge er dårlig til selv at tage styring. Hen ad vejen vil en række andre emner også kræve opmærksomhed, men det afhænger meget af den unges individuelle problemstillinger og behov, hvad pædagogikken konkret kommer til at fokusere på. En måde at hjælpe den unge med at få styr på sin økonomi på er ved at aftale med banken, at der kun overføres penge til den unge til et par dage ad gangen. Eget Værelse oplever, at bankerne er meget samarbejdsvillige på dette punkt, og at det er en meget effektiv metode til at hjælpe den unge til at få bedre styr på sin økonomi.

Et andet redskab, som Eget Værelse har haft gode erfaringer med at bruge, er en babysimulator til unge piger. Den kan enten have til formål at træne pigerne i at være mor i løbet af graviditeten, eller den kan gives til piger, som har et ønske om at blive gravide for at give dem en idé om, hvad en baby indebærer og kræver. I sådanne situationer har babysimulatoren i flere tilfælde medført meget større realisme hos piger,

der gerne ville blive gravide eller ikke ønskede at få en abort (for mere information om babysimulatoren, se kapitel 2).

MEDARBEJDERE OG FAGLIGHED

Eget Værelse er en del af Børnefamiliegruppen, som tilbyder rådgivning, behandling og støtte til børn og unge med særlige behov samt til deres familier. I hele Børnefamiliegruppen, som Eget Værelse er en del af, er der ansat 20 medarbejdere, hvoraf 4-5 påtager sig opgaver vedrørende § 76 om efterværn. Disse medarbejdere har dog også andre opgaver. Medarbejderne er typisk uddannede pædagoger, men nogle har også en baggrund som terapeut, lærer eller socialrådgiver, og mange har flere efteruddannelser bag sig. Desuden har alle medarbejderne erfaring fra andet arbejde, de kan trække på, og det anses for vigtigt, at medarbejderne både har en uddannelsesmæssig baggrund og arbejds erfaring, der klæder dem på til arbejdet. Ifølge familiechef Kit Borup er uddannelse meget vigtig:

Uddannelse har betydning for medarbejdernes forståelse af den unges situation, så de bedre er i stand til at se bag om den unges problemer og for eksempel forstår, at de unge ikke skuffer med vilje.

Samtidig er erfaringen vigtig, og det forklarer medarbejder Camilla Mene Jensen således:

Der er ikke ret meget, vi ikke bliver udsat for i arbejdet, og derfor er der ikke noget, der kommer bag på os i dag. Det er vigtigt, at der ikke er ret mange ting, der kommer ind ad døren her, som vi ikke er forberedt på, og hvis ikke personen, der modtager, ved præcis, hvad han eller hun skal gøre, er der altid en anden, der gør.

Som følge af de høje krav til medarbejdernes baggrund ligger de fleste af medarbejderne i aldersgruppen 40-50 år, men der er dog også enkelte omkring de 30 år i gruppen. Det er desuden en styrke for medarbejdergruppen at rumme stor forskellighed, da det giver flere forskellige kompetencer at trække på, og der fokuseres både på dette i ansættelsen af nye medarbejdere og i det daglige arbejde.

Arbejdet med de unge er generelt meget individuelt, og særligt for de 18-22-årige gælder det, at medarbejderne primært arbejder alene med at skabe en relation til den unge. Når medarbejderen samtidig bruger sig selv meget i arbejdet, er det essentielt, at medarbejdergruppen fungerer som en kollegial gruppe med meget sparring med medarbejderne imellem. Generelt udgør medarbejderne en stærk gruppe, der er gode til at udveksle erfaringer omkring arbejdet. Lederen inddrages kun i de situationer, hvor der er problemer, som medarbejderne skal have støtte til at løse, og ellers er medarbejderne meget 'selvkørende'. Medarbejderne er åbne omkring det at bede om hjælp og få talt om tingene, og medarbejdergruppen er generelt præget af lille udskiftning og et godt sammenhold.

Ud over at medarbejderne støtter hinanden, får de også støtte til deres arbejde gennem pædagogisk sparring, supervision, kurser og efteruddannelse. Pædagogisk sparring foregår på ugentlig basis og støttes op af otte årlige supervisioner, hvor medarbejderne i grupper taler med en psykolog. Efteruddannelse og kurser har meget forskelligt indhold, men for tiden er der meget fokus på at blive bedre til at måle effekterne af arbejdet i foranstaltningen, og indholdet i kurserne er derfor meget fokuseret omkring at opbygge viden om netop dette område. Generelt er det vigtigt for Eget Værelse, at kurserne tages i fællesskab af alle medarbejderne, da det efterfølgende gør det nemmere at implementere det lærte i arbejdet.

ORGANISERING OG LEDELSE

Eget Værelse indgår som en del af Børnefamiliegruppen, hvor Eget Værelse tager sig af de ældste af de børn og unge, der er tilknyttet foranstaltningen. Børnefamiliegruppen er et tilbud til børn og unge med særlige behov og tilbyder rådgivning, behandling og støtte til aldersgruppen 0-23 år samt deres familier. Børnefamiliegruppen er placeret organisatorisk i Mariagerfjord Kommunes fagenhed Familie, og Børnefamiliegruppens leder refererer til kommunens familiechef Kit Borup.

Lederen af Børnefamiliegruppen er Søren Mortensen, der er uddannet pædagog med erfaring fra området fra blandt andet en tidligere stilling som tilsynskonsulent. Han er desuden leder af SSP-konsulenterne. Søren Mortensens ledelsesfunktion er fokuseret mere på den egentlige ledelse end den faglige ledelse, og han giver den erfarne medarbejder-

gruppe stor frihedsgrad i forhold til indholdet i deres arbejde med de unge. Samtidig er han meget opmærksom på, at medarbejderne arbejder i et kompliceret miljø, der kræver meget af dem, og han har derfor fokus på medarbejdernes trivsel, særligt med henblik på stresssymptomer.

På samme måde får Søren Mortensen megen frihed af kommunens familiechef, Kit Borup, som lægger vægt på, at ansvaret for området i væsentlig grad ligger hos lederen selv. Samtidig er ledergruppen gode til at bruge hinanden til inspiration til arbejdet i de tematiserede udviklingsmøder. Ud over dette møde deltager Søren Mortensen i et månedligt økonomimøde med Kit Borup, og de har også faste driftsmøder, hvor der fokuseres på samarbejdet mellem Børnefamiliegruppen, de øvrige grupper og medarbejdere i Fagenheden Familie, så alle 'trækker på samme hammel'.

SAMARBEJDE MED ANDRE

Eget Værelse har en lang række samarbejder med alle de aktører, der er relevante i forhold til de unge. Samarbejdet fungerer generelt godt, og medarbejderne fremhæver netop det tværfaglige samarbejde, hvor psykologer, misbrugseksperter, terapeuter og pædagoger er under samme tag, som en vigtig karakteristik af Eget Værelse. Det er desuden vigtigt for Eget Værelse at bruge det eksisterende system, således at den unge for eksempel sendes til studievejleder, frem for at medarbejderen skal rådgive den unge om studievalg. Desuden fremhæves samarbejdet i kommunen som godt, og der er en god dialog mellem medarbejdere og sagsbehandlere omkring de unges handleplaner og justeringer af disse.

Blandt de vigtigste samarbejder fremhæves blandt andet boligforeningen, som har en god forståelse for, hvilken form for bolig det er godt for den unge at komme ud i. Boligforeningen er meget hjælpsom med at finde sådanne steder til de unge. Desuden samarbejdes der med sundhedsplejersker i de tilfælde, hvor de unge har et ønske om at blive gravide. Her hjælper det, når både medarbejderen og sundhedsplejersken går ind og forklarer den unge, at det kan være en dårlig idé at være teenageforældre ved at forklare dem om, hvad det indebærer at få et barn. Et væsentligt samarbejde finder som tidligere nævnt sted i den unges familie og netværk, som er vigtige aktører at inddrage i den unges udvikling.

Skulle den unge have en misbrugsproblematik, støtter kontaktpersonerne den unge i at opsøge misbrugscenteret, der har et tæt samarbejde med Børnefamiliegruppen. Kontaktpersonerne støtter derefter den unge i at fastholde misbrugsbehandlingen og hjælper den unge med at få øje på, hvornår det er, og hvad der gør, at trangen til rusmidler opstår, og i at problemløse på en mere hensigtsmæssig måde. Dette kræver et tæt samarbejde med misbrugskonsulenterne.

DOKUMENTATION OG RESULTATER

Eget Værelse arbejder foreløbig kun med at dokumentere, hvilke resultater indsatsen har haft i forhold til den enkelte unge. Dette gøres i form af opfølgning på handleplaner og de mål, der er sat ind her.

Mariagerfjord Kommune har ikke dokumentation, der kan bruges i forhold til at vise, hvilke tiltag der generelt virker, men kommunen har et ønske om at gå i gang med dette arbejde. Både medarbejdere og ledelse er interesserede i mere statistik over, hvad der virker, og er i den forbindelse i gang med at udvikle et system for, hvordan resultaterne skal måles. Eget Værelse har fulgt med i, hvad de gør i Thisted Kommune i forhold til at måle på effekterne af arbejdet med især efterværnsindsatser. Foranstaltningen er særligt inspireret af den tilgang, som Thisted Kommune har haft, der fokuserer på, hvordan den unge oplever, at hjælpen har påvirket deres liv. Dette tiltag kan desuden kombineres med en indsats omkring at følge op på, hvordan det går den unge efter afsluttet forløb, samt hvordan skolen og andre institutioner oplever effekten af Eget Værelses arbejde. Familiechef Kit Borup forklarer om planerne for effektmåling:

Vi vil gerne have den unges mening ind også. Vi vil gerne vide, hvad den unge synes om tiltagene, hvilke mål den unge selv har med støtten, og få en forståelse for, om det, vi laver, støtter op om det, som den unge sætter sig for. Det er vigtigt ikke kun at se på, hvad udenforstående mener om, hvad der forandrer sig i de unges liv.

Samtidig forklarer Kit Borup dog også, at arbejdet med at dokumentere indsatsen kan virke meget arbejdskrævende, og det er derfor væsentligt at overveje formålet, inden dette igangsættes. Formålet med resultatmålin-

gen skal være at udvikle foranstaltningen og gøre indsatsen for de unge bedre. Det er også hensigtsmæssigt, hvis resultatmålingen kan bruges til at vise politikere eller andre effekten af arbejdet, men dette er ikke det primære fokus. Som det er nu, viser statusrapporterne, som laves hver tredje måned for den enkelte unge, ikke præcist, hvilke dele af foranstaltningen der virker bedst for de unge. Det er derfor i høj grad medarbejdernes egen faglige vurdering af, hvad der skabte en positiv udvikling i en given sag og derfor er værd at bruge i andre sager, der ligger til grund for arbejdet. Ud over at få input fra de unge selv er Eget Værelse også interesseret i at dele erfaringer med andre lignende foranstaltninger og er allerede positive over for det, der i den forbindelse er kommet ud af arbejdet i dialogprojektet indtil videre.

Selvom effektmålingen endnu ikke er sat i gang, er medarbejderne dog overbeviste om, at deres arbejde gør en forskel, og at det i høj grad er muligt at rykke de unge. Blandt andet ser medarbejderne dette ved, at de unge får flere redskaber til at håndtere livet med i løbet af deres kontakt til de unge. Det betyder typisk, at de unge tør mere i livet og sætter sig mere ambitiøse mål. Desuden kommer de fleste af de unge, der har været tilknyttet Eget Værelse, enten i arbejde eller i gang med en uddannelse som følge af forløbet, og medarbejderne får således sendt de unge i den rigtige retning. Det er dog vigtigt for Eget Værelse, at succeskriterierne for arbejdet handler om den enkelte unge og om at nå de mål, som de unge selv er med til at sætte sig, og som er inden for deres rækkevidde.

At Eget Værelse skaber ændringer i de unges liv, bliver bekræftet af en 19-årig pige, der har været tilknyttet en medarbejder, Bo Klokkeholm, i foranstaltningen i de sidste 2 år:

Bo hjælp mig med at komme ind på VUC, og da jeg fandt ud af, at jeg gerne ville være frisør, hjælp Bo mig også med at finde information om uddannelsen og skrive en ansøgning ... Hvis ikke jeg havde fået en kontaktperson, var jeg ikke kommet i skole, så hjælpen har betydet meget.

En af de væsentlige forudsætninger for at skabe resultater hos Eget Værelse er relationen mellem den unge og medarbejderen. Der er behov for en vis kemi imellem de to parter, for at det kan lykkes medarbejderen at motivere den unge til at lave ændringer i sit liv. Hvis denne kemi ikke er der, kan det være vanskeligt at gøre en forskel. Det kan derfor nogle gange være nødvendigt at skifte kontaktperson undervejs.

En 19-årig dreng, der har været tilknyttet en medarbejder, Camilla Menne Jensen, har også oplevet, at det har hjulpet ham. Han klarer sig næsten selv nu og kan se mange positive forandringer i sit liv fra forbedret skolegang til bedre økonomi, samt at mange af hverdagens små udfordringer er blevet nemmere. Han fremhæver, hvad der især har været godt ved at være tilknyttet Eget Værelse:

Det har været godt at have et sikkerhedsnet, fordi jeg vidste, at jeg altid kunne ringe. Bare det at vide, at man kan få hjælp, det er rart ... Kontaktpersonens personlighed betyder også meget. Det, jeg godt kan lide ved Camilla, er, at det bare er frit fra leveren, når vi snakker sammen. Jeg gider ikke sådan noget meget pædagogisk noget, det er spild af tid. Vi kan både lave grin med hinanden og snakke seriøst sammen, og det er rigtigt godt.

Selv fokuserer Eget Værelse på vigtigheden af kompetente medarbejdere som udslagsgivende i arbejdet. Derfor fokuseres der også meget på supervision og inspiration til medarbejderne, og leder såvel som medarbejdere ser meget frem til yderligere at kunne kvalificere erfaringsudvekslingen i fremtiden som følge af de nye initiativer omkring effektmåling.

Læs mere om Eget Værelse på dialogprojektets hjemmeside: www.forebyggelse-boernogunge.dk.

AALBORG KOMMUNE: DET SOCIALE JÆGERKORPS

BOKS 6.1

Fakta om foranstaltningen.

- Alder for børn i foranstaltningen: 12-18 år med mulighed for efterværn og forlængelse i form af mentorordning eller bostøtte
  - Antal: 20
  - Årligt driftsbudget: 3,2 mio. kr.
  - Antal ansatte: 13 inklusive leder og sekretær, heraf arbejder fire ansatte med visiterede unge
  - Gennemsnitlig behandlingstid: 1-5 år
  - Teoretisk udgangspunkt: relationspædagogisk og anerkendende tilgang.
-

MÅLGRUPPE, FORMÅL OG INDHOLD

Det Sociale Jægerkorps er et tilbud, der skal fungere som et alternativ til anbringelse, hvor de unge i stedet støttes gennem individuelle forløb. Tilbuddet omfatter unge i alderen 12-18 år, men med mulighed for forlængelse op til de er 25 år. Det Sociale Jægerkorps kombinerer opsøgende gadearbejde, hvor de ansatte får kontakt til de unge via en relation, der afhænger af den unges initiativ, og arbejde med visiterede unge tilknyttet en fast kontaktperson hos Jægerkorpsets netværksgruppe, Netværksjægerne. Kon-

takten bygger i begge tilfælde på tillidsskabelse og realistiske krav til den unge. Typisk har de unge været i andre institutioner som for eksempel døgninstitutioner eller familiepleje og kommer til Det Sociale Jægerkorps, når de er smidt ud fra disse steder. Her fokuseres der på at skabe tillidsrelationer til de unge ved at være tilgængelige for dem, når de har behov for det, ved at overholde aftaler og løbende holde kontakt til den unge.

Det Sociale Jægerkorps har en base for medarbejderne i indsatsens kontorer, men korpset møder hovedsageligt de unge ude i byen eller i den unges hjem. De unge kan godt komme i lokalerne, men det er ikke meningen, at de unge skal holde til der. I højere grad handler tilbuddet om at komme ud og møde de unge i deres miljø og hjælpe dem til at få struktur på deres liv ved at støtte dem i at opfylde pligter og klare hverdagens gøremål.

Typisk har de unge, der kommer til Det Sociale Jægerkorps, et misbrug, har været indblandet i kriminalitet eller er blevet mobbet, men mange andre problemer kan også være baggrunden for deres situation. Flere af de unge har ADHD eller andre psykiske lidelser, og ofte har forældrene også en form for misbrug. Desuden kommer de unge typisk fra familier, hvor flere generationer før dem har været på overførselsindkomster. De unge er i aldersgruppen 12-20 år med flest unge på omkring de 18 år. Ofte begynder de unges tilknytning til Jægerne i en relativt tidlig alder. Delrapportens målgruppe, de 18-22-årige, har ofte de samme problemer, som de yngre har, og det skaber et særligt problem for denne aldersgruppe, da de er ikke længere berettigede til de samme slags tilbud. Gry Schmidt, som har været ansat hos Det Sociale Jægerkorps siden 2008, forklarer det på følgende måde:

Det er et problem for de unge at blive 18 og høre til på voksenområdet, da de ofte ikke er kommet helt dertil rent kognitivt. Pludselig tager systemet sig ikke så meget af dem længere.

Lederen af Det Sociale Jægerkorps, Erik Hammar, uddyber problematikken omkring kravet om, at de unge skal være jobsøgende således:

I udgangspunktet er langt de fleste af dem ikke i stand til at passe et arbejde. De er ikke i stand til at tænke 2 timer forud i livet. De er ikke i stand til at stå op om morgenen. De kender ikke samfundets normer, og mange af dem har et rigtigt ringe selv-

værd. Det er jo kun per definition, at de ikke er børn længere. Oppe i hovedet er mange af dem jo ikke mere end 10 år gamle.

Derfor koncentrerer arbejdet i Det Sociale Jægerkorps om at hjælpe de unge med at klare de mest basale hverdagspligter ved for eksempel at vække dem om morgenen, køre dem i skole eller på arbejde, hjælpe dem med at købe ind, og på den måde hjælpe de unge til at få styr på deres eget liv og hverdag. Desuden laver Jægerne også en lang række aktiviteter med de unge, som både omfatter fritidsaktiviteter, som blandt andet svømning og fitness, og fælles madlavning. Hjælpen til de unge omfatter også kontakten til det offentlige system, herunder samtaler med sagsbehandler, misbrugskonsulenter, psykolog eller læge. Det er en central del af Det Sociale Jægerkorps' arbejde at lære den unge at kende, så de kan hjælpe den unge med at udtrykke egne ønsker og behov over for eksempelvis deres sagsbehandler. Den tætte relation mellem den unge og Jægerne er vigtigt for tillidsrelationen.

Det er centralt for Det Sociale Jægerkorps, at aktiviteterne bliver tilrettelagt efter den enkelte unges behov. Det er forskelligt, hvad der virker på de unge, alt efter hvilken historie de har, og hvad de interesserer sig for, og der er ofte stor forskel på, hvad der for eksempel virker for pigerne, og hvad der virker for drengene. Jægerkorpsset bestræber sig på at finde en Jæger til den unge, som passer til den enkelte unges behov, og så kan Jægerens egne interesser også bruges til at motivere medarbejderen selv. For eksempel har Jægerne gode erfaringer med at bruge deres egne interesser for alt fra madlavning til sejlads i arbejdet med de unge. Lige gyldig hvilke aktiviteter der er i fokus, er det vigtigste dog, at der skabes en nær relation med den unge baseret på tillid. Tilliden er centralt for Det Sociale Jægerkorps' arbejde, og de ansatte sørger for altid at være der for de unge, også i situationer, hvor de unge har brændt dem af. En ung pige på 20 år, som har været tilknyttet Jægerkorpsset indtil for 1 år siden, beskriver det særlige ved Det Sociale Jægerkorps således:

De forstår en. De ser ikke på en, som om man er underlig, men accepterer en. Jægerne har fået mig til at føle mig mere almindelig. De fordømmer ikke en, men ser på en med nye øjne. Der skabes et trygt rum, hvor man kan fortælle alting i.

BOKS 6.2

Det Sociale Jægerkorps tilbyder hovedsageligt følgende former for støtte:

- Tilknytning til en primær kontaktperson fra Jægerkorpsets medarbejdere. Kontakten sker på en til en-basis og er fokuseret på at støtte den unge, hvor behovet er størst. Det er centralt, at den unge altid kan komme i kontakt med en medarbejder fra Det Sociale Jægerkorps og kan regne med deres støtte efter behov gennemsnitligt 10 timer pr. uge.
  - Ledsagelse af de unge i deres samtale med offentlige myndigheder, herunder sagsbehandlere, misbrugskonsulenter, psykolog, læge m.v.
  - Støtte til den unge i at kunne passe et job og håndtere en husholdning, hvilket omfatter vækning om morgenen og kørsel til arbejde/skole, lære at lave indkøb, tøjvask m.v.
  - Fælles og individuelle aktiviteter, der kan omfatte madlavning og fællesspisning, sportsaktiviteter, gåture m.v.
  - Personlig rådgivning til den unge om håndtering af konflikter og beslutninger i den unges liv, vedrørende bl.a. prævention, graviditet, valg af behandling og relation til forældre.
-

HENVISNING OG VISITERING

Familie- og Socialudvalget i Aalborg Kommune besluttede i 2011 at ændre reglerne for visitering til Det Sociale Jægerkorps. De unge skal som udgangspunkt ikke henvises til Jægerne efter det 18. år som en foranstaltning iværksat af børn og unge-området, medmindre der er tale om en ung, som er omfattet af bestemmelserne vedrørende efterværn (lov om social service, § 76). I stedet skal der foretages en vurdering af, om Jægerne kan fortsætte med at yde støtte, efter at de unge er blevet 18 år med bevilling fra voksenområdet med henblik på at sikre kontinuitet i støtten til den unge.

Det Sociale Jægerkorps bygger derfor som foranstaltning på flere lovgivninger, blandt andet lov om social service § 52, stk. 3, nr. 6, § 85 for de unge over 18 år og § 76 omkring efterværn. Herudover benyttes mentorordninger med udgangspunkt i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 78 (jf. 'Samarbejdsaftale mellem Netværksjægerne og myndighedsafdelingerne i Jobcentret og Socialafdelingens voksenområde vedr. køb af støtte fra Netværksjægerne til over 18-årige', indgået december 2011). Mens Jægerne opsøgende gadearbejde er til rådighed for alle unge, skal de unge visiteres for at blive tilknyttet en fast kontaktperson hos Jægerkorpsets netværksgruppe, der hedder Netværksjægerne. Disse unge bliver henvist af familiegrupperne og socialcentret via Den Centrale Visitation og får typisk tildelt en kontaktperson fra Det Sociale Jægerkorps

inden for 2 måneder. Det er vigtigt for Det Sociale Jægerkorps at tage de unge ind hurtigt, efter at de er blevet visiteret, så et forløb kan startes op hurtigst muligt, og det sker gerne inden 2 måneder efter henvisningen.

Forløbet starter ofte med, at der kigges på den handleplan, som den kommunale sagsbehandler har udformet. Hvis det er nødvendigt, justeres denne i samarbejde med sagsbehandleren, således at forventningerne til den unge ligger på et realistisk niveau. Derfra handler det for Jægeren om at lære den unge at kende, at give den unge nogle mål i livet, der passer ind i det øvrige samfund, og at hjælpe den unge med at finde ud af, hvordan han eller hun kan opnå de ting, som de drømmer om.

Generelt er de unge tilknyttet Det Sociale Jægerkorps fra 1 til 5 år i alt, alt efter hvad den unges behov er. Som regel afsluttes forløbet på baggrund af, at den unge selv siger, at der ikke længere er brug for Det Sociale Jægerkorps, men kontakten mellem den unge og Det Sociale Jægerkorps holdes ofte, efter at forløbet er afsluttet. Johnny Friis, der er centerleder ved kommunens ungdomscenter, som Det Sociale Jægerkorps hører under, udtrykker det således:

Hvis man spørger Jægerne, så afslutter de faktisk aldrig nogen forløb. De har ofte kontakt til de unge længe efter. Der bliver jo skabt nogle stærke bånd og relationer, som ikke lige holder op, bare fordi den unge kommer på ret kurs. Af og til bliver Jægerne kontaktet af en ung, de tidligere har været tilknyttet, fordi den unge gerne vil vise dem, at det går dem godt. De er måske stolte af, at de har fået ny bil, børn, hus eller noget andet og vil gerne vise Jægeren det.

Ifølge Jægerens egen vurdering er der mange unge, der stadig har brug for hjælp og støtte, efter at de er fyldt 18. Det kan derfor være problematisk at stoppe forløbet, i forbindelse med at de unge bliver myndige, da de unges modenhed som regel ikke svarer til deres alder. En ung pige på 20 år, der 2 år forinden måtte afslutte forløbet med en af Jægerne, Gry, da hun fyldte 18, siger:

Gry blev taget fra mig, før jeg var klar til at klare mig selv, fordi jeg blev 18. I dag kunne jeg godt stadig bruge Gry nogle dage til at holde den kørende. Men jeg har stadig en aftale med Gry om, at jeg altid kan ringe, selvom Gry ikke 'har' mig mere.

METODER

Det Sociale Jægerkorps arbejder med at opbygge personlige relationer ud fra en anerkendende tilgang, der er tilpasset den enkelte unges situation og behov. Det er afgørende, at Jægerne fremstår som hele mennesker over for den unge og ikke bliver opfattet som endnu en del af det offentlige system, som den unge typisk har mistet troen på. Jægerne fokuserer derfor på at være til rådighed for de unge, når de unge har brug for dem, vise, at de forstår de unge, tage sig tid til dem, have respekt for dem og ikke stille for mange krav til dem i starten.

Et andet vigtigt element i Jægernes arbejde er, at de unges tilknytning er frivillig, og at det i udgangspunktet er den unge selv, der skal tage initiativ til et forløb. Jægeren og den unge har et fælles ansvar for, at de aftalte møder gennemføres. Ved udeblivelse fra den unges side bliver den unge opsøgt og årsagen klarlagt. Hvis den unge siger fra og ikke ønsker kontakt med en Jæger, sker der ikke en visitering. For de unge, der ikke selv kan bede om hjælp og derfor ikke selv kan tage det nødvendige initiativ, er Jægerne tilgængelige i de unges eget miljø. Ofte kan andre unge formidle kontakten, og sige 'god' for Jægerne. Det opsøgende arbejde er med til at hjælpe de unge videre til foranstaltninger, som kan være medvirkende til en ændring af svage unges livsvilkår. Det opsøgende arbejde finansieres ved en abonnementsordning uden takstfinansiering som åben anonym rådgivning efter lov om social service § 11.

Jægerne har gode erfaringer med at møde de unge i øjenhøjde og fungere som pålidelige rollemodeller, der altid er der for de unge, men samtidig har forventninger til dem. Lederen af Det Sociale Jægerkorps, Erik Hammar, beskriver det, der virker, således:

Det gode ved ikke at være en myndighed er, at man kan sige til den unge: "Hvis du vil være her, skal du opføre dig ordentligt". Alle unge tages ind, men hvis de vil have meget hjælp, skal de selv investere. Vi har ikke noget, vi kan tage fra dem. Vi kan kun tage os selv fra dem, men vil de, så kan vi til gengæld give dem hele verden.

Ifølge Johnny Friis er de løse rammer for Det Sociale Jægerkorps' arbejde vigtigt:

Jægerne skal være synlige og ansvarlige voksne, men uden en bestemt dagsorden. Vi tror på, at det at komme ud og være et fornuftigt forbillede for de unge virker. Det, at ingen går hjem kl. 16, er noget, der 'bon'er' godt ud hos de unge. Det bryder med de negative forventninger, som de unge ellers har til den slags tilbud. Men det stiller selvfølgelig store krav til medarbejderne.

Det følger heraf, at hver medarbejder griber arbejdet an på den måde, som passer til dem. For eksempel er der stor forskel på, hvor meget Jægerne lukker de unge ind i deres privatliv. En af Jægerne, Per Frandsen, lader for eksempel ikke de unge komme hjem til sig selv, mens en anden, Gry Schmidt, til tider inviterer de unge hjem i hendes eget hjem. Det bunder også i, at forskellige unge skal håndteres på forskellige måder, og selvom der ikke er en regel om, at kvindelige Jægere kun bliver tilknyttet unge piger og omvendt med mandlige Jægere, er der alligevel en tendens til kønsopdeling. Der er dermed stor forskel på, hvilke konkrete aktiviteter der anvendes, men alle er de fokuseret på de unges behov og interesser såvel som Jægerens personlige interesser, så der laves det bedst mulige match.

Selvom Det Sociale Jægerkorps' arbejde er meget varieret, er aktiviteterne generelt centreret omkring at hjælpe og støtte de unge i hverdagen. Her er det centralt, at dette arbejde medfører, at de unge langsomt erstatter deres gamle netværk, der var dårligt for dem, med et nyt netværk, der kan støtte og hjælpe dem i fremtiden. Det nye netværk kan centrere sig om Jægerne og de andre unge, der er tilknyttet Jægerne, men det kan også udvikles ved, at Jægerne opfordrer de unge til at tage kontakt til de mere ressourcestærke mennesker, de har i deres liv, og som de ikke har brugt før i tiden, for eksempel deres bedsteforældre.

MEDARBEJDERE OG FAGLIGHED

Det Sociale Jægerkorps har 11 medarbejdere, hvoraf størstedelen er pædagoguddannede, og enkelte er uddannede socialrådgivere. Ifølge leder Erik Hammar er det medarbejdernes motivation og engagement, der driver værket i Det Sociale Jægerkorps. Hans chef Johnny Friis beskriver medarbejderne således:

Den gruppe, der er der nu, har været der mellem 1 og 25 år, de fleste mere end 10 år. De her medarbejdere brænder for den op-

gave, de har, og de brænder for de unge. Vi ansætter specielle medarbejdere, som er gode til at være rummelige og skabe de gode relationer og den gode kontakt. Det er bestemt ikke alle, der kan det her.

Arbejdet er krævende, fordi det baserer sig på en meget stor personlig involvering i de unges liv. Det er derfor afgørende, at der er et godt sammenhold mellem medarbejderne, og at de støtter og hjælper hinanden i arbejdet. Det er i den forbindelse også vigtigt for Det Sociale Jægerkorps at have så lille en medarbejderudskiftning som muligt. Ud over det stærke sammenhold internt i gruppen har medarbejderne også en supervisorordning, hvor de har mulighed for at komme og få snakket om deres arbejde og de ting, de oplever der. Supervisoren er en privat terapeut, som medarbejderne kan komme til og få rådgivning vedrørende en konkret sag. Medarbejderne kan komme til hende både enkeltvis og i grupper, og de sætter stor pris på denne mulighed. Som Gry Schmidt udtrykker det:

Vi er glade for supervisionen. Man har brug for det i et arbejde, hvor man bruger sig selv så meget.

Og Per Frandsen tilføjer:

Det er i samtaler med supervisoren, at man bevæger sig som medarbejder, og der sker nogle nye ting i arbejdet.

BOKS 6.3

Supervisorordningen.

- Formålet med supervision er at give medarbejderne sparring om de konkrete problemstillinger i arbejdet.
  - Supervisoren bruges også til, at medarbejderne i fællesskab kan få samstemt holdninger til, hvordan de skal hjælpe de unge bedst og undgå splittelse i medarbejdergruppen.
  - Der er aftalt faste forløb, hvor medarbejderne er inddelt i grupper, som har supervision af en psykoterapeut 6 gange årligt og en fællesdag ca. 1 gang om året.
  - Enkeltpersoner og grupper af medarbejdere kan efter aftale med lederen bestille supervision efter behov.
  - Supervisionen koster mellem 30.000 kr. og 100.000 kr. årligt.
-

Ud over supervisorordningen deltager medarbejderne også i kurser om det opsøgende arbejde og metoder. Per Frandsen fremhæver tillige, at en

vigtig egenskab i arbejdet er selv at være en lidt skæv type, så man kan forstå og relatere til de unge og deres problemer.

ORGANISERING OG LEDELSE

Det Sociale Jægerkorps hører under Aalborg Kommunes Familie- og Beskæftigelsesforvaltning, og Jægerkorpsets leder, Erik Hammar, refererer til Johnny Friis, som er centerleder for kommunens ungdomscenter. Desuden fører et eksternt bureau tilsyn med foranstaltningen. Erik Hammar støttes af Det Sociale Jægerkorps' sekretær i varetagelse af det administrative arbejde, og han deltager i de to månedlige møder i ledergruppen i ungdomscentret, i andre ledermøder og deltager også efter behov i det daglige arbejde.

Erik Hammar er uddannet fritidspædagog og har været med i Det Sociale Jægerkorps siden 1991. Erik startede i 1995 som leder sideløbende med sit arbejde som Jæger. I dag deltager han ikke længere i det opsøgende arbejde, men vikarierer stadig for de andre, hvis det bliver nødvendigt, og har løbende kontakt til Jægerne arbejde og kendskab til de unge, som medarbejderne arbejder med.

Erik bruger hovedsageligt sin tid til at sparre med Jægerne og sørger for også at have kontakt til de unge. Ud over at have følingen med, hvad der sker med de unge, er hans vigtigste funktioner at sikre et godt sammenhold mellem medarbejderne og sørge for deres trivsel. Centerleder for kommunens ungdomscenter Johnny Friis beskriver Eriks ledelsesrolle som følger:

Han er selvfølgelig underlagt mit ledelsestilsyn, men han har udpræget ansvar for eget budget og for de anvendte metoder. Det Sociale Jægerkorps har vide rammer, men der bliver ført kontrol og tilsyn.

SAMARBEJDE MED ANDRE

Det Sociale Jægerkorps samarbejder med alle de offentlige instanser og institutioner, de unge er i kontakt med. Samarbejdet med de kommunale sagsbehandlere er centralt, og her går Jægerne typisk ind i et samarbejde med sagsbehandleren og den unge og ser på handleplanen for den unge.

Ofte er der et behov for, at denne handleplan skal revideres, så ambitionerne bliver justeret og målrettet den unges behov. Der kan være forskel på, hvad sagsbehandleren forventer af den unge, og hvad Det Sociale Jægerkorps vurderer som realistiske muligheder for den unge. Medarbejder i Det Sociale Jægerkorps Per Frandsen beskriver det således:

Når vi får papirerne fra socialrådgiveren, synes jeg ofte ikke, det handler om den unge. De unge får beskrevet en masse opgaver, de skal klare, men de unge er slet ikke i nærheden af at kunne opfylde det. Papirerne ligner slet ikke den dreng, man møder.

Samarbejdet om denne proces er som regel godt, men der kan også være udfordringer i samarbejdet. Der kan for eksempel ligge en udfordring i at få skabt en fælles forståelse for, hvad der skal gøres for den unge. Generelt støtter Jægerkorpsset den unge i mødet med det offentlige, idet mange af de unge finder disse situationer meget vanskelige. En 20-årig pige, som tidligere har været tilknyttet behandlingen, fortæller:

Når Gry ringede til det offentlige, var der mange flere åbninger og muligheder, end når jeg selv ringede. Grys indsats har åbnet mange døre for mig.

Det er også vigtigt for Det Sociale Jægerkorps, at de ikke ses som en del af det offentlige system, selvom de egentlig er det. I stedet baserer de deres tilgang til de unge på at kende det miljø, de unge kommer fra, ved at kende menneskerne og byen. Dette bliver også kommenteret af en af de unge, som fremhæver personalet som styrken hos Det Sociale Jægerkorps:

Det er personalet, der bærer det. Det, at de selv har livserfaring, betyder, at man føler, at man er normal. Det er vigtigt, at Jægerne inddrager sig selv og deres egne erfaringer, når man snakker med dem. Det betyder, at selvom man falder i, kan man stadig komme og sige det til dem, fordi man stoler på dem.

Andre samarbejdspartnere inkluderer kriminalforsorgen, og dette samarbejde fungerer rigtig godt. Det Sociale Jægerkorps hjælper med, at de unge overholder deres tilsyn, og Jægerne har en konstruktiv dialog med Kriminalforsorgen omkring, hvad den videre handling skal være. Det Sociale Jægerkorps har også et godt samarbejde med politiet. I forhold til unge, som er eftersøgt af politiet, kan Jægerne for eksempel nogle gange

formidle til den unge, at de er eftersøgt, for hvad de er eftersøgt, samt hvilken tidshorison politiet forventer, der er i sagen. Sagt på en anden måde: Hvis tingene er, som politiet ved, tror eller forventer, vil den unge for eksempel kunne regne med at blive løsladt efter endt afhøring, hvis de selv møder op. Også hvis den unge selv ønsker at gøre rent bord i forhold til nogle sager, kan Jægerne ledsage den unge under afhøringer.

DOKUMENTATION OG RESULTATER

Resultaterne af Det Sociale Jægerkorps' arbejde dokumenteres gennem kvartalsrapporter om de visiterede sager, men generelt fokuserer Det Sociale Jægerkorps ikke meget på dokumentation af de effekter, som de skaber. Erik Hammar siger:

Vi har ikke indtil nu arbejdet med at dokumentere Jægerne arbejde, men vi kan se, at deres indsats hjælper. De ved det selv, de unge ved det, og politikerne ved det. Selve kontakten med de unge er det vigtigste, og de nære relationer gør, at nyttig og nødvendig viden hurtigt kan formidles såvel skriftligt som mundtligt.

Medarbejderne udtrykker også selv, at de kan se, at de skaber ændringer. De kan se, at der sker mange små, men betydningsfulde, ændringer i de unges liv, som for eksempel, at de lærer selv at komme på arbejde, få børstet tænder, få købt ind. Netop i aldersgruppen af 18-22-årige kan Jægerne begynde at se, at de unge er begyndt at bruge noget af det, de forsøgte at lære dem, da de var 15 år. I den forbindelse refererer Det Sociale Jægerkorps til en 3-4 år gammel undersøgelse, som understøtter opfattelsen af, at arbejdet virker. Den viser, at 2 år efter at Jægerne havde sluppet dem, klarede de unge sig godt på parametre som egen bolig, uddannelsesniveau og job.

Medarbejderne udtrykker imidlertid også, at de gerne så, at der var mere dokumentation af deres arbejde. De mener, at mere dokumentation af arbejdet kan være med til at give ro i gruppen, da de dermed bedre kan bevise effekterne af deres indsats.

Centerleder Johnny Friis er enig i, at der kunne gøres mere, når det kommer til dokumentation, da han mener, at Jægerne udfylder et hul med deres arbejde, men at de ikke er gode nok til at vise, at de gør det. I Det Sociale Jægerkorps er der generelt en holdning omkring, at arbejdet

virker og at sørge for at dele og bruge de gode erfaringer medarbejderne imellem.

At arbejdet virker, er de unge, der har været tilknyttet Det Sociale Jægerkorps, meget enige i. En pige, der har været tilknyttet en kvindelig medarbejder, Susanne, hos Det Sociale Jægerkorps igennem 2 år, fortæller om den indflydelse, det har haft på hendes liv:

Det tog nogle måneder, før jeg rigtig fik tillid til Susanne og begyndte at bruge hende, men efter vi først var kommet tæt på hinanden, fik Susanne en meget stor betydning i mit liv. Susanne har udfyldt den rolle, som min mor nok burde have haft ved at være der for mig hele tiden og støtte op om mig. Susanne kan noget, som ingen andre fra det offentlige har kunnet. Selvom mange andre pædagoger også har været rigtigt søde og hjælpsomme, har jeg aldrig følt, jeg kunne stole på andre på samme måde som på Susanne. Det betød meget for mig, at Susanne ikke havde den samme pligt til at fortælle alting videre til myndighederne, som andre pædagoger har, og det har betydet, at jeg har kunnet fortælle Susanne om det, når jeg var faldet i uden at være bange for, at det blev brugt imod mig.

Det bliver fremhævet af brugerne af Det Sociale Jægerkorps, at det, der især har haft betydning for dem, er den tillid, der er blevet skabt mellem de unge og den Jæger, de har været tilknyttet. Det at have en voksen, som de kunne stole på, og som var der for dem, også selvom de brændte dem af, har været med til at ændre deres liv. Den samme pige fortæller:

Jeg kan se nu, at de venner, jeg havde før, stadig er ude i de samme ting, som jeg var [stofmisbrug m.v.], og jeg er sikker på, at jeg også stadig ville være der, hvis det ikke var for Susanne.

De unge vil meget gerne anbefale Det Sociale Jægerkorps til andre, de kender, der har problemer, og de føler sig sikre på, at alle kan få noget ud af det, hvis de selv vil det. De mener, at tilbuddet bør udvides med flere pladser, da mange kunne have gavn af den hjælp, de selv har fået.

Læs mere om Det Sociale Jægerkorps på dialogprojektets hjemmeside: www.forebyggelse-boernogunge.dk.

NØGLETALSANALYSE MED FOKUS PÅ DE 18-22-ÅRIGE

I dette kapitel præsenterer vi udvalgte nøgletal på kommuneniveau. Nøgletal er offentligt tilgængelig information, der på en overskuelig måde belyser strukturen og udviklingen i den enkelte kommune. Nøgletal bliver i dialogprojektet brugt til at følge den generelle udvikling i kommunernes praksis på børn og unge-området, men også den generelle udvikling i de strukturelle faktorer, der har betydning for antallet af udsatte børn og unge i de enkelte kommuner. I præsentationen af nøgletallene tager vi udgangspunkt i danske kommuner generelt, men med særlig fokus på nøgletallene for de 10 udvalgte kommuner.

Det er efterhånden mere reglen end undtagelsen, at en kommune sammenligner sit udgifts- og serviceniveau på de store fagområder, heriblandt udsatte børn og unge, med andre kommuner. Der er de seneste år udviklet en række benchmarkingværktøjer, og flere konsulentvirksomheder udbyder nu denne service, så kommunerne har flere muligheder for benchmarking. Ved benchmarking forstås 'systematiske sammenligninger med erfaringsudveksling og forbedring for øje' (Finansministeriet, 2000). Kommunerne sammenligner sig helst med andre kommuner med de samme rammebetingelser, det vil sige de samme strukturelle forhold, som påvirker udgiftsniveauet i forhold til udsatte børn og unge. Eksempelvis bruger KL's benchmarkingværktøj følgende rammebetingelser for området for udsatte børn og unge (KL, 2011):

- Andel af fraskilte 18-59-årige
- Andel skattepligtige 20-64-årige med en årlig indkomst under 150.000 kr.
- Andel 25-49-årige uden erhvervsuddannelse
- Andel strafferetlige afgørelser (skyldige) pr. indbyggere over 15 år.

Vi kan i dialogprojektet ikke sammenligne de udvalgte kommuner med sammenlignelige kommuner, da et af kriterierne for udvælgelse af kommuner til projektet var geografisk, demografisk og strukturel spredning. Men læserne af denne nøgletalsanalyse kan selv lave sammenligninger med de af de udvalgte kommuner, som de føler ligger nærmest deres egen kommune i rammebetingelser.

Nøgletalsanalysen er en opfølgning på de nøgletalsanalyser, som blev præsenteret i de foregående delrapporter. Herudover vil vi i analysen også præsentere nøgletal, som gør sig gældende for de 18-22-årige, som er omdrejningspunktet i denne delrapport. Vi vil således se nærmere på den generelle udvikling i kommunerne og tegne det generelle billede for Danmark for derefter at se, hvad der karakteriserer kommunerne i forhold til 18-22-årige.

I sidste del af kapitlet fokuserer vi på kommunernes praksis i forhold til forebyggelse, særligt centreret omkring 18-22-årige, som kan modtage forebyggelse efter lov om social service § 76.

Alle tal og figurer i dette kapitel er baseret på allerede eksisterende og offentliggjorte tal, der kan trækkes ud af Danmarks Statistiks Statistikbank og Økonomi- og Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal. De offentligt tilgængelige nøgletal i Økonomi- og Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal er som oftest baseret på samlede tal, der dækker alle kommunens indbyggere. Derfor bygger de fleste af dette kapitels nøgletal på Statistikbanken fra Danmarks Statistik, da vi her i højere grad kan udtrække data opgjort specifikt på aldersgrupper.

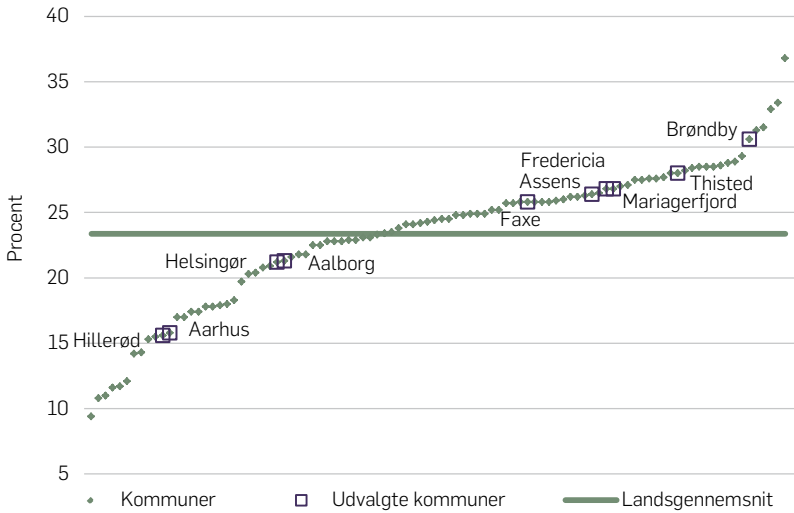
STRUKTURELLE FORHOLD I KOMMUNERNE

I dette afsnit vil vi se nærmere på de strukturelle og demografiske faktorer, som karakteriserer de danske kommuner. Et af de forhold, det er svært at ændre på kort sigt, er andelen af voksne, der ikke har en uddannelse ud over grundskolen. Udviklingen går dog i den rigtige retning, ef-

tersom andelen af 25-64-årige uden en erhvervsuddannelse er faldet fra at være på 36 pct. i 1993 til 23 pct. (se figur 7.1) i 2010.

FIGUR 7.1

Andel 25-64-årige uden erhvervsuddannelse i de enkelte kommuner, 2010. Procent.

Anm.: Ved opgørelse af uddannelsesniveaet tages udgangspunkt i en persons længstvarende afsluttede uddannelse. For en person uden erhvervsuddannelse er den længstvarende uddannelse grundskolen.

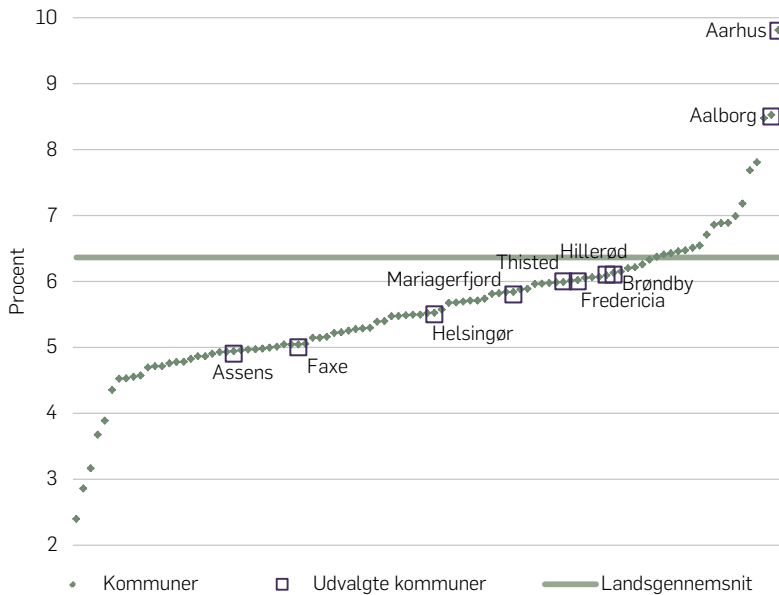
Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal, www.noegletal.dk.

Den politiske målsætning om, at 95 pct. af en ungdomsårgang i 2015 skal gennemføre en ungdomsuddannelse (Finansministeriet, 2007), begynder hermed at kunne ses i den faldende andel af 25-64-årige uden en erhvervsuddannelse. Gruppen af 25-64-årige består af mange generationer, der har vidt forskelligt uddannelsesniveau, og ændringen kommer hovedsageligt fra de yngre årgange, der gennemfører en ungdomsuddannelse i større omfang end tidligere. Egne beregninger på tal for 2011 fra Statistikbanken viser, at 62 pct. af alle 22-årige har afsluttet en uddannelse ud over grundskoleniveau, samtidig med at 48 pct. af alle 22-årige i 2011 er i gang med en uddannelse ud over grundskoleniveau.

Når vi ser på andelen af 18-22-årige i en kommune, er forskellene mellem kommunerne mere markante, end vi har vist i de tidligere delrapporter for de yngre aldersgrupper. Figur 7.2 viser den store forskel i andelen af 18-22-årige i de enkelte kommuner.

FIGUR 7.2

Andelen af 18-22-årige i de enkelte kommuner, 3. kvartal 2011. Procent.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, FOLK1 og BEV22.

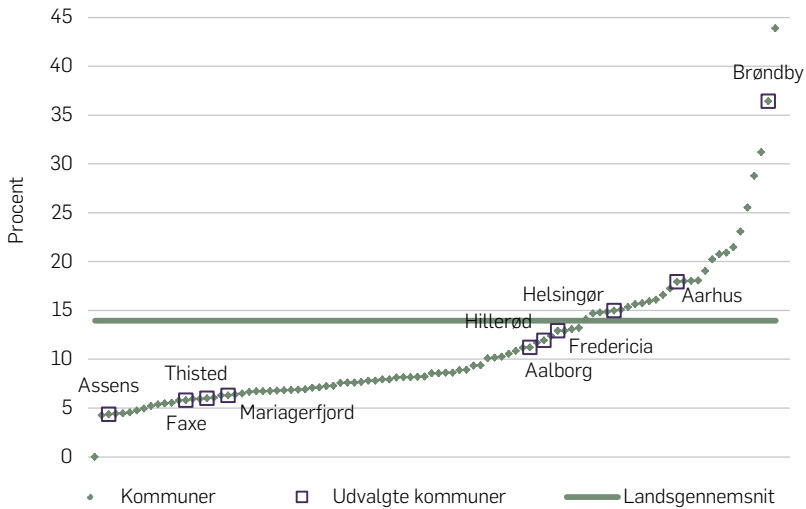
Der er i gennemsnit 6,4 pct. 18-22-årige i en kommune, men nogle kommuner har stort set ingen 18-22-årige boende (det drejer sig hovedsageligt om små ø-kommuner, 2-4 pct.), mens det i andre kommuner er op mod 10 pct. af kommunens indbyggere, der er 18-22 år. Sidstnævnte er Aarhus og Aalborg, der i denne sammenhæng er uddannelsesbyer, der tiltrækker de unge. Vi kan altså i andelen af 18-22-årige se et mønster for de unges flytning efter uddannelsespladser, der ikke findes i enhver kommune.

En anden faktor, hvor der er markant forskel mellem kommunerne, er andelen af indvandrere og efterkommere i aldersgruppen 18-22 år. De store forskelle er vist i figur 7.3.

FIGUR 7.3

Andel 18-22-årige med anden etnisk baggrund end dansk i de enkelte kommuner, 1. januar 2012. Procent.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, FOLK1.

I Danmark har 10,4 pct. af den samlede befolkning en anden etnisk baggrund end dansk, fordelt på 7,9 pct. indvandrere og 2,5 pct. efterkommere, det vil sige børn født af indvandrere i Danmark. Når vi ser specifikt på de 18-22-årige, har 14 pct. af dem anden etnisk baggrund end dansk, fordelt på 9 pct. indvandrere og 5 pct. efterkommere. Nogle kommuner har meget få unge med anden etnisk baggrund end dansk (en enkelt økommune har slet ingen), mens andre kommuner har mange unge med anden etnisk baggrund end dansk. Det gælder hovedsageligt København, Frederiksberg og kommunerne på Vestegnen.⁴

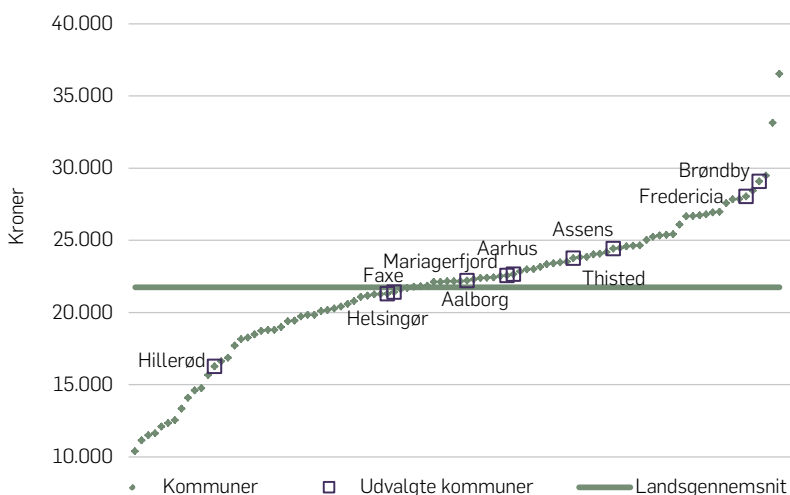
4. Vestegnen (eller Den københavnske vestegn) er betegnelsen for den del af det tidligere Københavns Amt, der ligger vest for København. Normalt defineres området som bestående af kommunerne Hvidovre, Rødovre, Glostrup, Brøndby, Albertslund, Vallensbæk, Ishøj og Høje-Taastrup.

SOCIALE FORHOLD I KOMMUNERNE

Antallet af modtagere af indkomstoverførsler svinger med konjunkturerne. Gevinsten fra de gode år, 2004-2008, hvor antallet af overførselsmodtagere faldt betydeligt (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2012), er stort set væk, eftersom krisen fra 2008 har sendt næsten lige så mange fuldtidspersoner på overførselsindkomster. Der er således knap 800.000 fuldtidspersoner i den arbejdsdygtige alder på overførselsindkomst.⁵ Dette kan ses på kommunernes driftsudgifter til forsørgelse (figur 7.4).

FIGUR 7.4

Bruttoudgifter til forsørgelse pr. 17-64-årig indbygger i de enkelte kommuner, 2011. Kroner.

Anm.: Bruttoudgifterne omfatter førtidspension, sygedagpenge, kontanthjælp, udgifter til sociale formål og personlige tillæg, revalidering samt løntilskud og servicejob.

Kilde: Økonomi- og Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal, www.noegletal.dk.

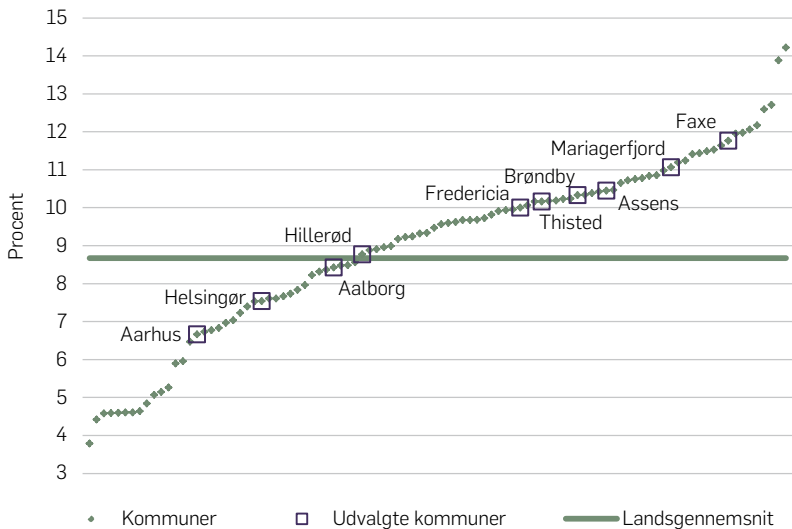
Landsgennemsnit for driftsudgifter til forsørgelse pr. 17-64-årig indbygger er 21.751 kr. i 2011 (sammenlignet med landsgennemsnittet fra 2009 på 18.165 kr., Lausten m.fl. 2010a), med en minimumsværdi på 10.375 kr.

5. Når antal fuldtidspersoner på overførselsindkomster beregnes, inddrages følgende ydelser: arbejdsløshedsdagpenge (inkl. aktiverede), kontant- og starthjælp (inkl. aktiverede), introduktionsydelse, revalidering, forrevalidering, sygedagpenge, ledighedsydelse, fleksjob, førtidspension og efterløn (Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, 2012), hvilket indeholder lidt flere ydelser, end når vi ser på kommunens bruttoudgifter til forsørgelse.

i én kommune og en maksimumsværdi på 36.535 kr. pr. indbygger i en anden kommune. De udvalgte kommuner ligger spredt over hele skalaen. De rige pendlerkommuner i hovedstadsområdet har lavest udgifter med 10-15.000 kr. pr. 17-64-årig borger, mens de socialt udsatte kommuner ligger i toppen af skalaen med 30-35.000 kr. pr. 17-64-årig. De fem største kommuner ligger relativt tæt på landsgennemsnittet.

FIGUR 7.5

Andel 16-24-årige, der forsørges af det offentlige, i de enkelte kommuner, 3. kvartal 2011, helårspersoner. Procent.

Anm.: Offentlig forsørgelse dækker personer, der modtager passiv forsørgelsesydelse (dagpenge, kontanthjælp, efterløn, førtidspension) og deltagelse i arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger (aktivering, fleksjob, skånejob). Personer er omregnet til fuldtidsforsørgede for at være sammenlignelige med ledighedsstatistikens fuldtidsledige. Disse tal oplyses ikke specifikt for 18-22-årige.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, AUK01 og FOLK1.

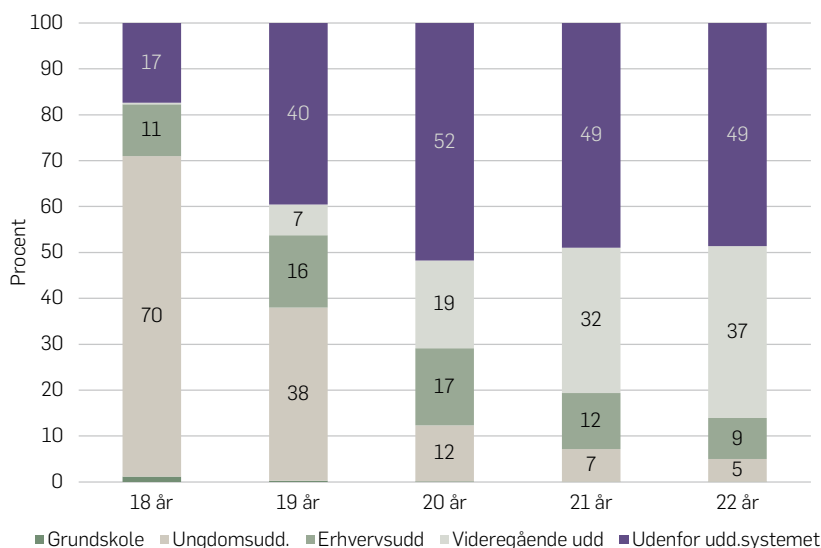
Vi ser af figur 7.5, at 8,7 pct. af alle 16-24-årige i Danmark forsørges af det offentlige. Offentlig forsørgelse dækker personer, der modtager passiv forsørgelsesydelse (dagpenge, kontanthjælp, efterløn, førtidspension m.v.) og personer, der deltager i arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger (aktivering, fleksjob, skånejob m.v.).⁶

6. Offentlig forsørgelse dækker altså ikke SU, da SU ikke er en passiv forsørgelsesydelse.

Til sammenligning forsørges 23,1 pct. af alle 17-64-årige i 3. kvartal 2011 af det offentlige. Det er altså en noget mindre andel af de 18-22-årige, der forsørges af det offentlige, set i forhold til den arbejdsduelige befolkning, blandt andet fordi de 18-22-årige ikke massivt er kommet ud på arbejdsmarkedet endnu. Nogle kommuner har kun 4 pct. af sine 18-22-årige på offentlig forsørgelse. Det gælder hovedsageligt de velhavende pendlerkommuner i hovedstadsområdet og de små ø-kommuner. I den øvre ende giver et par kommuner offentlig forsørgelse til 14 pct. af alle 18-22-årige – altså hver 7. unge. Kommunerne med den største andel af 18-22-årige på offentlig forsørgelse er en blanding af udkantskommuner og socialt belastede kommuner, hvor der er en stor andel af de 18-22-årige, der har anden etnisk baggrund end dansk (jf. også figur 7.3).

FIGUR 7.6

18-22-årige, fordelt på uddannelse, 1. oktober 2010, særskilt for alder. Procent.

Ann.: Figuren er baseret på optælling på uddannelsesinstitutionerne pr. 1. oktober 2010 og kan derfor ikke opdele gruppen uden for uddannelsessystemet i beskæftigede og ikke-beskæftigede.

Kategorien 'Videregående uddannelse' indeholder både korte, mellemlange og lange videregående uddannelser.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, U13 og FOLK1.

Uddannelse er en vigtig faktor i Danmark, ikke mindst for de 18-22-årige, der står for at skulle skifte uddannelsesinstitution fra grundskolen eller en ungdomsuddannelse til en videregående uddannelse. Figur 7.6 viser,

hvordan alle 18-22-årige fordeler sig i forhold til uddannelse pr. 1. oktober 2010.

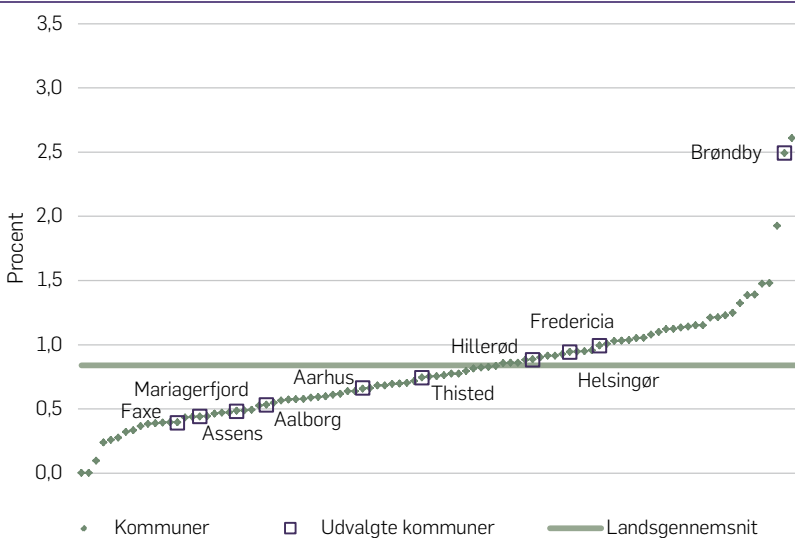
Tallene fra figur 7.6 viser, at størstedelen af de 18- og 19-årige er inden for uddannelsessystemet, mens omkring halvdelen af de 20-22-årige stadig er i gang med en uddannelse. For størstedelens vedkommende gælder dette en videregående uddannelse.

FAMILIEDANNELSE

En af de risikofaktorer, som forskningen jf. kapitel 2 peger på som en mulig hindring på de unges vej mod uddannelse og beskæftigelse, er tidlig stiftelse af familie, det være sig enten som ægteskab eller som forældreskab eller begge dele. Det er meget få af de 18-22-årige i Danmark, der er gift. Landsgennemsnittet, vist i figur 7.7, er på under 1 pct. pr. 1. januar 2012.

FIGUR 7.7

Andel 18-22-årige, der er gift, i de enkelte kommuner, 1. januar 2012. Procent.

Anm.: Figuren tæller kun ægteskab. Alle personer, der er samlevende eller samboende, er altså ikke talt med.
Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, FAM100N.

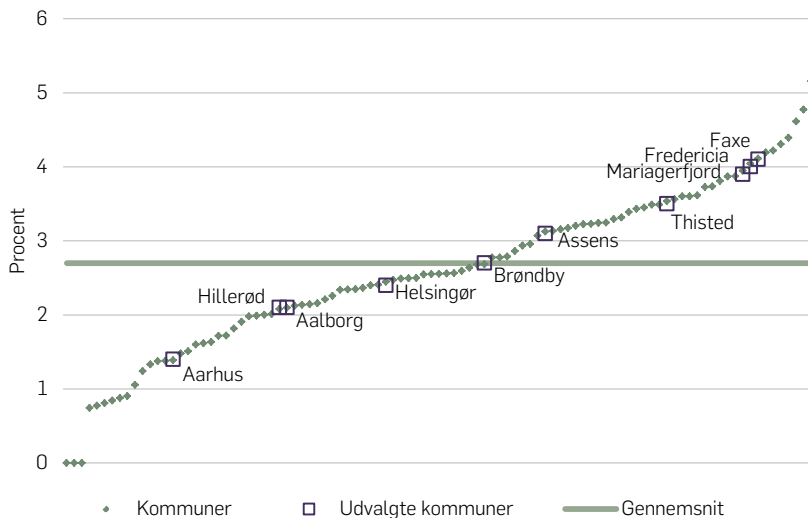
Til sammenligning er 46,1 pct. af alle 18-64-årige gift pr. samme dato. De kommuner, der har relativt mange gifte unge, er langt hen ad vejen de samme kommuner, som ligger højt i forhold til andelen af unge på of-

fentlig forsørgelse og andelen af unge med anden etnisk baggrund end dansk.

At få børn tidligt ses ligeledes som en hindring for den unges muligheder for uddannelse. Af figur 7.8 ses, at knap 3 pct. af alle 18-22-årige har et barn eller mere pr. 1. januar 2011. En del af disse unge er teenageforældre, hvor flere af kommunerne har særlig fokus på støtte til bolig og uddannelse.

FIGUR 7.8

Andel 18-22-årige med et eller flere børn i danske kommuner, 2011. Procent.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, FAM100N.

KRIMINALITET

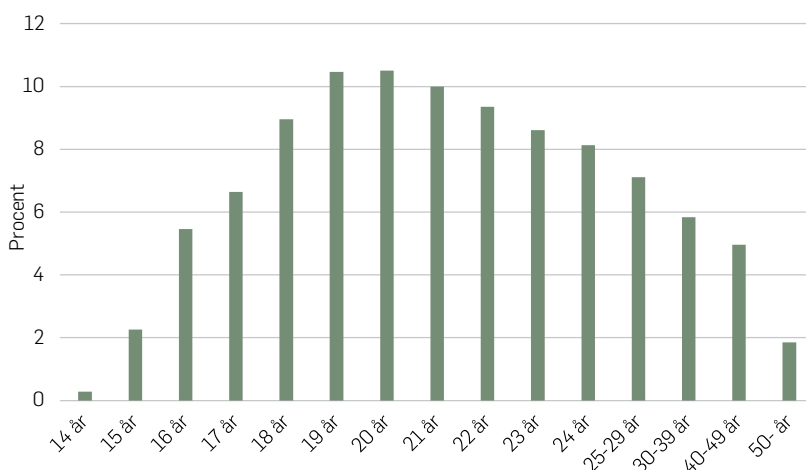
Forskningen har vist mange risikofaktorer, der kan føre til en kriminel adfærd (se kapitel 2), men kriminel adfærd er i sig selv en risikofaktor i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Gruppen af unge voksne er ifølge Danmarks Statistik den mest dominerende aldersgruppe, når man ser på overtrædelser af straffeloven. Som det tydeligt vises i figur 7.9, er de 18-22-årige den aldersgruppe, der modtager flest strafferetlige afgørelser i forhold til aldersgruppens størrelse.

Vi har valgt at måle på strafferetlige afgørelser, da de giver billedet af omfanget af lovovertrædelser og forhold, der har ført til sigtelser,

uanset om det har ført til en dom eller ej. De strafferetlige afgørelser fordeles sig på ca. 11 pct. domme (betingede eller ubetingede), 79 pct. bøder og 10 pct. tiltalefrafald. Der er over de seneste 10 år sket en ændring i ungdomskriminaliteten (Justitsministeriets Forskningskontor, 2011). Ungdomskriminaliteten har generelt været faldende, mens den – hvis vi opdeler på køn – har været stigende for de unge piger, især i forhold til strafferetlige afgørelser for vold.

FIGUR 7.9

Andel personer med strafferetlige afgørelser, særskilt for alder, 2010. Procent.

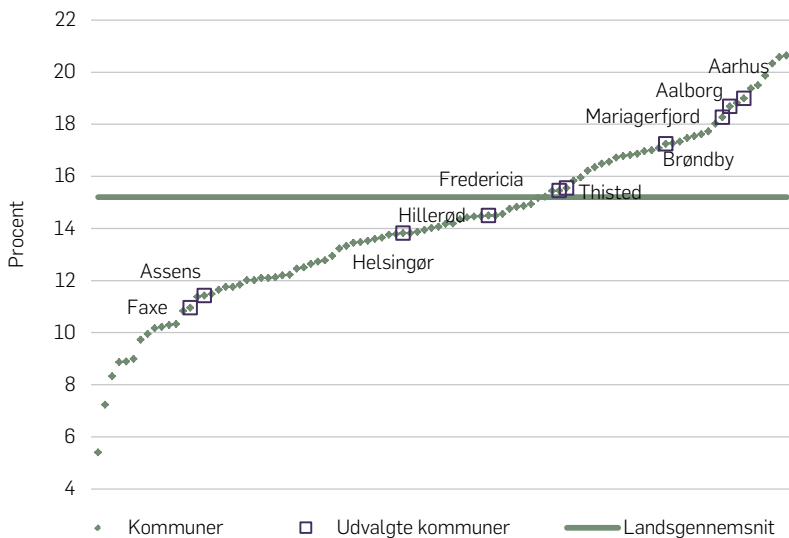

Anm.: Strafferetlige afgørelser omfatter lovovertrædelser, der har ført til en fældende strafferetlig afgørelse, afgrænset som ubetingede domme, betingede domme, bøder og tiltalefrafald (der indeholder tiltale undladt og frikendelser).
Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, STRAF44.

Hvis vi ser på aldersgruppens andel af alle strafferetlige afgørelser (figur 7.10), modtager de 18-22-årige på landsplan 15 pct. af alle strafferetlige afgørelser. Der er også her stor spredning mellem kommunerne fra den laveste andel på 5,4 pct. til den højeste andel på 20,6 pct. I bunden ligger et par ø-kommuner, der stort set ikke har nogen 18-22-årige, og et par af de nordsjællandske kommuner. I toppen ligger landets fire største kommuner, et par udkantskommuner og en del Vestegns-kommuner. De udvalgte kommuner ligger spredt over hele skalaen, dog med en lille overvægt af kommuner over landsgennemsnittet.

FIGUR 7.10

Andel strafferetlige afgørelser, der gælder 18-22-årige, i de enkelte kommuner, 2010. Procent.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, STRAF33.

KOMMUNAL PRAKSIS I FORHOLD TIL FOREBYGGELSE OG ANBRINGELSE

I dette afsnit gennemgår vi nøgletal for de danske kommuner, som relaterer sig til deres forebyggelsespraksis i forhold til 18-22-årige. Familie-rettede forebyggende foranstaltninger gives ikke, når der er tale om unge, der er fyldt 18 år. Derfor gennemgår vi her kun forebyggende foranstaltninger med 18-22-årige som enhed, der opgøres på den enkelte unge i Danmarks Statistik.⁷

Barnets Reform sætter særlig fokus på overgangen til voksenlivet og herunder mulighederne for efterværn. Derfor er det præciseret i lov om social service § 76, at formålet med efterværnet er at forberede den unge på voksenlivet, hvilket indebærer, at indsatsen skal have fokus på

7. Følgende foranstaltninger opgøres under forebyggende foranstaltninger med barnet som enhed ved Danmarks Statistik: § 52, stk. 3, nr. 5; § 52, stk. 3, nr. 6; § 52, stk. 3, nr. 7; § 52, stk. 3, nr. 9; § 76, stk. 3, nr. 4. Heraf er det kun § 76, der er gældende for de 18-22-årige.

uddannelse, beskæftigelse og boligsituation, da disse aspekter er afgørende for et selvstændigt voksenliv.

TABEL 7.1

18-22-årige i forebyggende foranstaltninger som efterværn, fordelt efter type foranstaltning. 2009. Procent.

	Unge i forebyggende foranstaltning
Personlig rådgiver ¹	9
Fast kontaktperson	65
Aflastningsophold	5
Praktikophold	4
Udslusning	17
Antal	1.287

1. § 52, stk. 3, nr. 6, om personlig rådgiver er udgået af lov om social service pr. 1. januar 2011. Der kan således ikke længere oprettes foranstaltninger under denne paragraf. Betegnelsen opræder i denne statistik, da tallene er fra 2009, hvor paragraffen stadig var gældende.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, BIS01.

I den sammenhæng ville vi gerne have vist, hvor mange 18-22-årige, der modtog forebyggende foranstaltninger som efterværn i 2011, efter at Barnets Reform har været gældende i 1 år. Der findes desværre intet statistisk materiale ud over det, der ligger hos Danmarks Statistik i Statistikbanken, der p.t. ikke er opdateret længere end til 2009. I 2009 modtog 1.287 unge i alderen 18-22 år efterværn. Det er 0,36 pct., svarende til 4 unge ud af hver 1.000 18-22-årige i Danmark (se tabel 7.1).

Ankestyrelsens statistikker indeholder 18-22-årige, der har fået etableret døgnophold eller udslusningsordning efter endt anbringelse under § 76 om efterværn. Tabel 7.2 viser således, at 1.823 18-22-årige ultimo 2010 havde døgnophold som led i efterværn. Dette er en stigning på 14 pct. i forhold til 2007, hvor 1.596 unge i denne aldersgruppe var i døgnophold. Det svarer dog kun til 0,51 pct. af alle 18-22-årige. De mest anvendte foranstaltninger er plejefamilier, socialpædagogisk opholdssted og eget værelse eller kollegium. Opgørelser fra Ankestyrelsen viser, at brugen af plejefamilier er faldet fra 2007 til 2010, mens andelen af unge på eget værelse er steget (Ankestyrelsen, 2010). Samlet set er det en meget lille andel 18-22-årige, der modtager forebyggende foranstaltninger eller er anbragt i døgnophold som led i efterværn, efter at de er fyldt 18 år, set i forhold til, at 2 pct. af alle 17-årige modtager forebyggende foranstaltninger, og 3 pct. er anbragt uden for hjemmet i 2009.

TABEL 7.2

18-22-årige, som er anbragt med døgnophold, fordelt efter anbringelsessted, 2010. Procent.

	Anbragte
Plejefamilie i alt	25
Døgninstitution, sikret afdeling	2
Døgninstitution, almindelig afdeling	14
Socialpædagogisk opholdssted	24
Kost- og/eller efterskole	3
Eget værelse, kollegium, kollegielignende opholdssted	22
Skibsprojekt	1
Uoplyst	9
Antal anbragte 18-22-årige	1.823

Kilde: Ankestyrelsens Statistikker, Anbringelsesstatistik, Årsstatistik 2010.

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER FRA NØGLETALSANALYSEN

Nøgletallene peger på en række særlige punkter, det er vigtigt at være opmærksom på i det forebyggende arbejde med børn i alderen 18-22 år.

Andelen af 18-22-årige er meget skævt fordelt mellem kommunerne, hvor flere kommuner næsten er affolket for unge voksne, mens andre kommuner – i kraft af deres høje antal uddannelsespladser – har tiltrukket mange af de 18-22-årige. Dette kan føre til en antagelse om, at det er de ressourcestærke unge, der er flyttet, og de resourcesvage unge, der er blevet tilbage. Samtidig er andelen af 18-22-årige unge med anden etnisk baggrund end dansk endnu skævere fordelt end andelen af unge generelt, hvilket kan give en del af kommunerne nogle særlige udfordringer.

Størstedelen af de 18- og 19-årige er inden for uddannelsessystemet, mens omkring halvdelen af de 20-22-årige stadig er i gang med en uddannelse. Uddannelse har stor betydning for, at de unge kommer i beskæftigelse og dermed er mindre udsat for diverse risikofaktorer. Knap 9 pct. af alle 18-22-årige i Danmark forsørges af det offentlige. Cirka 3 pct. af alle 18-22-årige er allerede blevet forældre. Samtidig modtager de 18-22-årige på landsplan 15 pct. af alle strafferetlige afgørelser. Dette er alle sammen risikofaktorer, der kan føre til, at de unge har behov for støtte og vejledning til at forbedre deres muligheder i voksenlivet.

STATUS FOR EFFEKTEVALUERINGEN FOR 18-22-ÅRIGE

Et vigtigt fokuspunkt for dialogprojektet er som beskrevet i indledningen at koble forskning og praksis og på baggrund af det fælles vidensgrundlag udvikle eksempler på god praksis inden for det forebyggende arbejde. I den forbindelse er det afgørende at få afdækket og formidlet viden om effekten af de forskellige foranstaltninger. Projektet omfatter derfor en effektevaluering af de udvalgte forebyggende foranstaltninger i dialogkommunerne. Da dataindsamlingen til effektevalueringen stadig er i gang, er det endnu ikke muligt at foretage en decideret effektevaluering over tid på baggrund af de indhentede data.

Kapitlet giver et indblik i, hvad status for dataindsamlingen er på nuværende tidspunkt, og hvilket billede der tegner sig af de medvirkende unge i alderen 18-22 år. Resultaterne, der gennemgås i denne rapport, vil fungere som baseline for den endelige effektevaluering for de 18-22-årige. Det er også vigtigt at fremhæve, at dataindsamlingen for alle aldersgrupper fortsætter til sensommeren 2012. Sidst i projektperioden vil der udkomme en samlet rapport, hvor alle resultater fra effektevalueringen for alle aldersgrupper præsenteres.

At gennemføre effektevalueringer på området for udsatte børn og unge rummer flere udfordringer. Ikke desto mindre er det værd at forsøge. Alene det at kunne *sandsynliggøre* en effekt vil bibringe nyttig viden til den fortsatte udvikling af området. En selvstændig del af formålet

med effektevalueringen er således afslutningsvis at udvikle et redskab, som kan anvendes i kommunerne til at systematisere de faglige vurderinger af resultaterne ved opfølgning på de enkelte sager såvel som til at lave en egentlig generel opsamling af viden om effekt af kommunens indsats på området.

Effektevalueringen foretages ved hjælp af gentagne dataindsamlinger via spørgeskemaer med effektindikatorer, der har fokus på de børn og unge, der visiteres til de udvalgte foranstaltninger. Effektindikatorerne er udviklet på baggrund af ICS-modellen⁸ (Socialstyrelsen, 2011) og afspejler følgende overordnede emner: trivsel og udvikling, familie og netværk, sundhed og fortidsliv, skolegang og ungdomsuddannelse og selvforsørgelse og tilknytning til arbejdsmarkedet. Figur 8.1 illustrerer det anvendte design i dette projekt for målingen af, hvorvidt foranstaltningen ændrer de unges trivsel. Spørgeskemaerne besvares af den sagsbehandler, der er knyttet til barnet eller den unge i kommunen, og den behandler, der er knyttet til barnet eller den unge i foranstaltningen.⁹ Der foretages mindst tre målinger for hver ung, hvor der skal udfyldes spørgeskemaer omkring den unges udvikling og trivsel på følgende tidspunkter:

- Før foranstaltningen sættes i gang (sagsbehandler og behandler)
- Umiddelbart efter at foranstaltningen er afsluttet (behandler)
- Ved en opfølgning 6 måneder efter behandlingens ophør (sagsbehandler)
- I de tilfælde, hvor foranstaltningen varer over et halvt år, foretages der desuden statusmålinger hvert halve år (behandler).

Herved sikrer vi, at længerevarende foranstaltningsforløb kan sammenlignes med de foranstaltninger, som løber over kortere tid. Samtidig sikrer vi en opdateret viden om børn og unge, som er tilknyttet foranstaltningsforløb, der varer længere end projektføreløbet. En mere udførlig beskrivelse af design af effektevalueringen kan læses i Lausten m.fl., 2010a.

I denne rapport indgår der resultater fra basisindsamlingen for de 18-22-årige, der er indskrevet i de udvalgte foranstaltninger. Resulta-

---

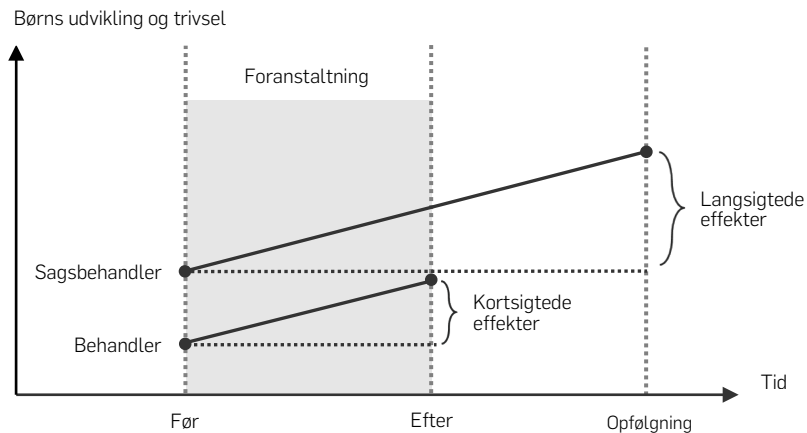
8. Integrated Children's System (ICS) er en sagsbehandlings- og udredningsmetode, der kan anvendes i sagsbehandlingen af børn og unge med særlige behov. ICS-modellen peger på dimensioner i samspillet mellem familie og omgivelser, som er centrale for barnets/den unges velfærd samt for forældrenes muligheder for at varetage forælderrollen.

9. Den person, som vi i dette kapitel omtaler som behandleren i foranstaltningen, er den samme som den person, vi omtaler som kontaktpersonen i de andre kapitler.

terne bygger på behandlernes og sagsbehandlernes besvarelser omkring de 18-22-åriges trivsel ved opstart i den forebyggende indsats. Under analysen af resultaterne ser vi blandt andet nærmere på karakteristika hos de 18-22-årige. Halvdelen af de unge bor ikke længere hjemme hos deres forældre, så karakteristikkene af familiernes situation er sværere at lave end for de yngre aldersgrupper i de tidligere delrapporter. De 18-22-åriges risikoadfærd, herunder tidlig stiftelse af familie, men også relationen til jævnaldrende, som er belyst i vidensopsamlingen, har en central betydning for de 18-22-åriges trivsel, hvorfor det er vigtigt at sætte fokus på disse forhold i evalueringen.

FIGUR 8.1

Evalueringsdesign for de enkelte foranstaltninger i de udvalgte kommuner.

Anm.: Den forskel, der i figuren er lavet mellem sagsbehandleres og behandlernes vurdering af børnenes udvikling og trivsel, er udelukkende lavet for at kunne illustrere forskellen i svartidspunkt. Der er ingen forventning om, at sagsbehandlere og behandlere vurderer børnene så forskelligt.

I spørgeskemaerne er der ikke direkte beskrevet, at besvarelserne skal bruges til at evaluere indsatsen, blot at sagsbehandler og behandler skal give deres umiddelbare vurdering af de unges trivsel. Vi regner derfor med, at besvarelserne afspejler dette og ikke behandlernes egeninteresse i indsatserne.

RESULTATER FRA DATAINDSAMLINGEN

Knap halvdelen, det vil sige 10 af de 23 udvalgte forebyggende foranstaltninger i dialogprojektet, har indskrevet unge i alderen 18-22 år. Tabel 8.1 viser de 10 udvalgte foranstaltninger, der arbejder med unge i aldersgruppen 18-22 år.

Resultaterne fra dataindsamlingen bygger på alle besvarelser for 18-22-årige og ikke kun på besvarelser for de 18-22-årige, der er indskrevet i de i rapporten beskrevne foranstaltninger. Faxe Kommunes Familiecenter er beskrevet i delrapport 2 om de 0-4-årige (Lausten m.fl., 2010b), Børnefamiliegruppen i Mariagerfjord Kommune er beskrevet i delrapport 4 om de 10-13-årige (Lausten m.fl., 2011a). Fire af foranstaltningerne: Brahesholm i Assens Kommune, Faxe Kommunes Forældrenetværk, Fredericia Kommunes Basement og Aarhus Kommunes Ungeteam, er præsenteret i delrapport 4 om de 14-17-årige (Lausten m.fl., 2011b).

TABEL 8.1

De 10 udvalgte foranstaltninger i dialogprojektet, som arbejder med unge i alderen 18-22 år.

Kommune	Foranstaltning
Assens	Projekt Brahesholm
Brøndby	Kontaktnetværket*
Faxe	Forældrenetværk Familiecenter
Fredericia	Basement
Helsingør	Basen*
Mariagerfjord	Børnefamiliegruppen Eget værelse kombineret med kontaktperson og familiebehandling*
Aalborg	Det Sociale Jægerkorps*
Aarhus	Ungeteam – Syd

Anm.: * Angiver, at foranstaltningen er beskrevet som case i nærværende rapport.

Der er indskrevet 1.183 børn og unge i de 23 udvalgte forebyggende foranstaltninger. Af dem er 112 i aldersgruppen 18-22 år, svarende til 9 pct. af alle indskrevne 0-22-årige i foranstaltningerne.

Dataindsamlingen har på tidspunktet for denne undersøgelse kørt i 2 år, hvor størstedelen af de 1.183 børn og unge blev indskrevet i indsamlingsperiodens 3 første måneder. Det betyder, at ikke alle børn eller unge var nystartet i foranstaltningerne, men nogle havde været indskrevet i kortere tid, dog maksimalt 2 måneder før projektets opstart. Per 1. april 2012 er 367 af børnene udskrevet igen fra deres respektive foran-

staltninger. Langt størstedelen af dem er under 5 år, hvilket er et tegn på, at familiebehandlings-foranstaltningerne rettet mod de 0-4-årige (og gravide udsatte mødre) er kortere end foranstaltningerne målrettet de andre aldersgrupper, og at der dermed er større gennemstrømning af børn i disse foranstaltninger.

Størstedelen af alle spørgsmål i skemaerne til behandlerne og sagsbehandlerne er baseret på disses umiddelbare vurdering af den unges trivsel på en skala fra 0 til 10, hvor 0 indikerer det absolutte laveste niveau i forhold til spørgsmålet, og 10 indikerer, at den unges trivsel vurderes til at være rigtig god. Scoringerne opdeles i tre kategorier. Scoringer fra 0-3 ligger 'under middel', scoringer fra 4-6 betyder, at den unge ligger i 'middelgruppen', mens scoringer fra 7-10 viser, at sagsbehandlerne eller behandlerne vurderer den unge til at ligge 'over middel'.

Som udgangspunkt i spørgeskemaet skal behandlerne vurdere, i hvilken udstrækning den unge passer ind i den forebyggende foranstaltning.

TABEL 8.2

18-22-årige i en forebyggende foranstaltning fordelt efter behandlernes vurdering af, i hvilken udstrækning de passer ind i foranstaltningen. Procent.

	Procent
Under middel (0-3)	12
Middel (4-6)	12
Over middel (7-10)	76
Antal besvarelser	58

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

Tabel 8.2 viser, at størstedelen (76 pct.) af de 18-22-årige vurderes til at passe godt ind i foranstaltningerne. Tabellen viser også, at der er 12 pct. af de 18-22-årige, der ikke passer ind i den foranstaltning, de er visiteret til. Der er altså 12 pct. af de unge voksne, der højst sandsynligt ville kunne visiteres til en anden foranstaltning eller ville have gavn af et andet tilbud, men da der ikke er yderligere forklaringer på, hvorfor behandlerne vurderer, at de unge ikke passer ind, kan vi ikke forfølge årsagerne. Andelen af 18-22-årige, der scorer 'under middel', er relativt stor i forhold til de yngre aldersgrupper, vi har set på tidligere, hvor det drejede sig om 4-7 pct.

Der er 41 pct. af de 18-22-årige, der tidligere har været indskrevet i en anden forebyggende foranstaltning, ligesom 17 pct. har en anden foranstaltning samtidig med den foranstaltning, der indgår i dialogprojektet. De foranstaltninger, de unge tidligere har modtaget, er typisk fast kontaktper-

son, praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet, økonomisk støtte i foranstaltningen og praktikplads hos offentlig eller privat arbejdsgiver. Den anden foranstaltning, der gives samtidig med den nuværende foranstaltning, er oftest fast kontaktperson, anden behandling af den unges problemer og praktikplads hos offentlig eller privat arbejdsgiver.

Blandt de 18-22-årige, der indgår i dialogprojektet, har 52 pct. tidligere været anbragt. Dette er en meget stor procentdel, og det understøtter, at forebyggende foranstaltninger kan bruges som efterværn, og at hjemgivne unge stadig har brug for hjælp. Der er 12 pct. af de unge, der stadig er anbragt, hvilket er en del af efterværn til den unge, selvom der ikke er besluttet at spørge til efterværn i spørgeskemaet.

SAMARBEJDE OG DOKUMENTATION

Med Barnets Reform er der kommet endnu mere fokus på børns og unges ret til at blive hørt og inddraget i sagsbehandlingen (Servicestyrelsen, 2011). I udarbejdelsen af handleplanen *skal* den unge inddrages, mens den unge *kan* inddrages i samarbejdsaftaler med foranstaltningerne. Analysen af de 18-22-årige viser, at omkring 79 pct. af behandlerne i foranstaltningerne svarer, at de har modtaget en handleplan fra sagsbehandlerne. Langt de fleste vurderer desuden, at handleplanen har en høj anvendelighed.

Endvidere fremgår det, at der for 73 pct. af de unge er lavet en behandlingsplan eller en samarbejdsaftale¹⁰ for indholdet af foranstaltningen i samarbejde med den unge. Dette er en større andel end blandt de 14-17-årige, hvor der for 69 pct. af børnene var lavet en samarbejdsaftale for indholdet af foranstaltningen i samarbejde med familien og barnet.

KARAKTERISTIK AF DE 18-22-ÅRIGE

Der er mange aspekter af et ungt menneskes liv, der er vigtige, når man skal karakterisere, hvordan han/hun har det og fungerer med sin omverden. I dette afsnit beskriver vi et lille udpluk af de faktorer, der også ifølge forskningen er vigtige. Eftersom de unge nu er myndige, og mange af dem ikke længere bor hjemme, har behandlere og sagsbehandlere ikke den

---

10. Samarbejdsaftalen udarbejdes af behandleren i samarbejde med den unge, når den unge starter i foranstaltningen. Sagsbehandleren er således ikke direkte inddraget i samarbejdsaftalen.

samme viden om forældrenes socioøkonomiske baggrund som for de yngre aldersgrupper, hvorfor denne del – uagtet at forældrene stadig er en meget vigtig del af de unges liv og baggrund – ikke kan afdækkes på tilfredsstillende vis. Beskrivelsen inddrager eventuelle problemer i familien, de unges relationer til deres forældre, søskende og venner samt de unges udvikling i forhold til helbred, adfærd, uddannelse og fremtidsplaner.

FORÆLDRENE

De foranstaltninger, der indgår i projektet, er rettet mod de 18-22-årige som unge voksne og selvstændige individer. Selvom foranstaltningerne kun kan fokusere på den unge og på de problemer, som den unge kommer med, er det vigtigt at tage højde for de unges familiemæssige baggrund og forældrenes og/eller netværkets ressourcer i det forebyggende arbejde, i det omfang behandlerne har kendskab dertil. Der kan være betydelige problemer i de unges familiemæssige baggrund, der gør det svært at lave det forebyggende netværksarbejde med de unge.

TABEL 8.3

18-22-årige i en forebyggende foranstaltning fordelt efter, hvem de bor sammen med. Procent.

	Procent
Bor hos begge forældre	19
Bor hos mor med ny samlever	7
Bor hos enlig mor	17
Bor hos far med ny samlever	2
Bor hos enlig far	9
Bor hos andre familiemedlemmer	3
Er flyttet hjemmefra	31
Er anbragt	12
Antal besvarelser	58

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

Tabel 8.3 viser, at knap halvdelen af de unge ikke længere bor hjemme hos forældrene. I 2001, som er det seneste tal, Danmarks Statistik har tal for, er 80 pct. af alle 18-årige registreret som hjemmeboende, mens det kun gælder for 23 pct. af alle 22-årige. Kun 19 pct. af de 18-22-årige bor sammen med begge de biologiske forældre. Den store andel af unge, der enten bor med kun en af de biologiske forældre eller med en af forældrene og en ny samlever (i alt 54 pct.), viser, at forældrene til denne gruppe af udsatte unge ikke har stabile familieforhold. Det er i denne alder, de

unge begynder at flytte hjemmefra enten for at flytte til en uddannelsesby eller for at etablere sig selv et sted i nærheden af forældrene.

Hvis vi tager alle 0-22-årige i de udvalgte foranstaltninger, er den etniske sammensætning meget anderledes end den etniske sammensætning blandt 0-22-årige i hele Danmark. Andelen af børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk er størst i aldersgrupperne 5-9 år, 10-13 år og 14-17 år (21-24 pct.).

TABEL 8.4

18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter deres forældres etniske baggrund. Procent.

	Procent
Begge forældre er etnisk danske	82
Begge forældre har anden etnisk baggrund	12
Dansk mor, ikke-dansk far	5
Ikke-dansk mor, dansk far	1
Antal besvarelser	66

Kilde: Spørgeskema til sagsbehandleren.

Når vi i denne sammenhæng ser på de 18-22-årige, har langt størstedelen af de unge i foranstaltningerne etnisk dansk baggrund. Kun 12 pct. af de unge har anden etnisk baggrund end dansk. Dette står i skarp kontrast til nøgletallene omkring den etniske sammensætning af de 18-22-årige i landets kommuner, da mange kommuner har rigtig mange indvandrere og efterkommere i denne aldersgruppe. Der er altså forholdsvis få unge med minoritetsbaggrund, der har en foranstaltning.

Eftersom de unge 18-22-årige nu er blevet myndige, optræder de som selvstændige personer i kommunens systemer. Det betyder, at mange af sagsbehandlerne ikke har kendskab til forældrenes socioøkonomiske status, med mindre de kender familien på forhånd. Derfor er datagrundlaget for forældrenes uddannelsesniveau og beskæftigelsesstatus meget begrænset. Sagsbehandlerne har svaret, at de ikke kender uddannelsesniveauet for 78 pct. af mødre og 82 pct. af fædre (tabel 8.5). For de forældre, hvor sagsbehandlerne har kendskab, gælder det, at uddannelsesniveauet generelt er lavere end for den danske befolkning som helhed.

TABEL 8.5

De 18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter forældrenes højeste uddannelsesniveau, særskilt for mødre og fædre. Procent.

	Mor	Far
Folkeskolens afgangseksamen	6	4
Erhvervsfaglig uddannelse	11	2
Videregående uddannelse	4	11
Ved ikke	78	82
Antal besvarelser	46	45

Kilde: Spørgeskema til sagsbehandleren (og i Lejligheden 1. th. også behandleren).

Sagsbehandlerne mangler også ofte viden om forældrenes beskæftigelsesmæssige status – dog ikke lige så ofte som på uddannelsesområdet. Tabel 8.6 viser, at 24 pct. af mødre og 25 pct. af fædre er beskæftigede.

TABEL 8.6

De 18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter forældrenes arbejdsmarkedsstatus, særskilt for mødre og fædre. Procent

	Mor	Far
Beskæftiget (fuldtid eller deltid)	24	25
Modtager arbejdsløshedsdagpenge	2	0
Modtager kontanthjælp/fleksjob/revalidering	30	7
Hjemmegående	0	0
Under uddannelse	2	2
Førtidspensionist	4	0
Er død	4	18
Ved ikke, hvad personen laver	33	48
Antal besvarelser	46	44

Kilde: Spørgeskema til sagsbehandleren.

Dette er langt under befolkningens beskæftigelsesfrekvens som helhed (73,4 pct. for kvinder og 77,8 pct. for mænd i alderen 16-64 år) og viser, sammen med den store andel af mødre på kontanthjælp (30 pct.) og førtidspension (4 pct.), at det er en meget udsat gruppe forældre, vi har med at gøre. Det er også meget markant og en yderligere faktor for udsathed, at 4 pct. af de unges mødre og 18 pct. af de unges fædre er døde.

For at kunne støtte den unge i mange henseender, og især i hvordan man omgås andre gennem sociale relationer, er det nødvendigt, at forældrene også fungerer i sociale sammenhænge. Tabel 8.7 viser, at en stor andel af forældrene fungerer decideret dårligt i sociale sammenhænge. Tallene skal dog læses med forbehold, da de bygger på få besvarelser fra sagsbehandlerne. Der er 36 pct. af mødre og 38 pct. af fædre,

hvor sagsbehandlerne vurderer, at de fungerer dårligt socialt. Dette ligger stort set på samme niveau som for forældrene til de 14-17-årige.

TABEL 8.7

18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter sagsbehandlerens vurdering af, hvordan forældrene fungerer i sociale sammenhænge, særskilt for mødre og fædre. Procent.

	Mor	Far
Fungerer rigtigt dårligt socialt (0-3)	36	38
Fungerer rimeligt socialt (4-6)	45	15
Fungerer rigtigt godt socialt (7-10)	18	46
Antal besvarelser	22	13

Kilde: Spørgeskema til sagsbehandleren.

Det er heller ikke alle sagsbehandlere, der har kendskab til, hvad der sker inden for familien, men af tabel 8.8 fremgår det, at der i 42 pct. af familierne forekommer en del psykisk vold. Denne andel er langt større end i familierne i de yngre aldersgrupper. Den psykiske vold er ikke nærmere specificeret, og vi kan derfor ikke se, hvem i familien volden er rettet mod.

TABEL 8.8

18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter sagsbehandlerens vurdering af, om der forekommer psykisk eller fysisk vold i familien. Procent.

	Psykisk vold	Fysisk vold
Slet ingen vold i familien (0-3)	39	68
Ingen eller næsten ingen vold i familien (4-6)	19	18
Meget vold i familien (7-10)	42	15
Antal besvarelser	31	28

Kilde: Spørgeskema til sagsbehandleren.

Forskningen viser generelt, at en ophobning af problemer i familien, selvom de ikke har direkte tilknytning til den unge, kan forøge risikoen for en negativ udvikling hos den unge (Sundell m.fl., 2007). Sagsbehandlerne er derfor i deres besvarelser blevet bedt om at vurdere, hvilke problemer der findes i familien på nuværende tidspunkt (tabel 8.9).

Op mod halvdelen af familierne (46 pct.) vurderes af sagsbehandlerne til at have psykiske problemer at slås med. Dette er et vigtigt punkt at være opmærksom på, da det kan have stor betydning for den unges trivsel og udvikling. Af spørgsmålene omkring den unges psykiske

helbred og trivsel fremgår det, at også en stor andel af børnene har det svært psykisk. Som forskningen viser, synes der også her at være indikation på, at det kan påvirke den unges trivsel, hvis der er konflikter og andre problemer i hjemmet.

TABEL 8.9

Andelen af 18-22-årige i en foranstaltning, der efter sagsbehandlerens vurdering har et problem i familien, særskilt for problemtype. Procent.

	Andel familier, der har problemet
Ingen særlige problemer	16
Fysisk handicap eller langvarig sygdom	7
Psykisk handicap/udviklingshæmmet	11
Psykiske problemer	46
Problemer med alkohol	24
Problemer med stoffer	20
Anden afhængighed, eksempelvis ludomani	0
Kriminalitet/fængsel	13
Vold mellem ægtefæller	11
Vold mod børn	2
Seksuelle krænkelse af børn	4
Omsorgssvigt over for børn	20
Dødsfald, tab eller krise	13
Store økonomiske problemer	22
Langvarig arbejdsløshed	13
Antal besvarelser	51

Kilde: Spørgeskema til sagsbehandleren.

Problemer med stoffer (20 pct.) og kriminalitet/fængsel (13 pct.) er større for de 18-22-åriges familier end for familierne til de yngre aldersgrupper. Endvidere vurderer sagsbehandlerne, at der er omsorgssvigt af børnene i 20 pct. af familierne. I alt vurderer sagsbehandlerne, at 20 pct. af de unge har tre eller flere af de nævnte problemer inden for familien. Der er således en ophobning af problemer i de familier, som de 18-22-årige i foranstaltningerne kommer fra. Dette understreger vigtigheden af en tidlig forebyggende indsats, hvor der sættes tidligere ind over for forældrenes problemer og relationen mellem forældre og barn.

RELATIONER

En af de tydeligste risikofaktorer for udsatte unge er, at de har svært ved at indgå i en relation til andre. Selvom sociale relationer uden for familien er af stor betydning for unge voksne, grundlægges trygheden og sikkerheden ved relationer gennem de unges egne relationer til forældrene (Lausten m.fl., 2010b). Tabel 8.10 viser, at mange af de unge har en mid-

del eller meget tæt relation til deres mor (73 pct.), mens en langt mindre andel (56 pct.) af de 18-22-årige vurderes at have middel eller meget tæt relation til deres far, en andel, der dog er en del mindre end for de yngre aldersgrupper. Og selvom en relativt stor andel af de unge (71 pct.) vurderes til at have middel tæt eller meget tæt relation til vennerne, er dette også en mindre andel end for de yngre aldersgrupper.

TABEL 8.10

18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter behandlerens vurdering af den unges relationer, særskilt for relation til forældre, søskende og venner. Procent.

	Mor	Far	Søskende	Venner
Ingen eller næsten ingen relation (0-3)	27	44	23	29
Middel relation (4-6)	18	26	40	24
Tæt eller meget tæt relation (7-10)	55	30	37	47
Antal besvarelser	56	43	43	45

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

Disse tal tegner et billede af en gruppe 18-22-årige, der oftest ikke har en tæt relation til mere end en af forældrene. Dette understøttes af behandlerens vurdering af, at 47 pct. fungerer meget dårligt eller dårligt socialt.

TABEL 8.11

18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter behandlerens vurdering af familie og venners indflydelse på den unge, særskilt for forældres, søskendes og venners indflydelse. Procent.

	Mor	Far	Søskende	Venner
Negativ eller meget negativ indflydelse (0-3)	37	38	26	37
Middel indflydelse (4-6)	20	33	40	35
Positiv eller meget positiv indflydelse (7-10)	43	28	35	28
Antal besvarelser	54	39	43	43

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

Hvis vi sammenligner med resultaterne fra de tidligere delrapporter, får man det indtryk, at de 18-22-årige er mere belastede af mangel på relationer til de nære. Andelen af 18-22-årige, der ingen eller næsten ingen relation har til enten mor, far, søskende eller venner, er langt større end de andele, vi fandt for de yngre aldersgrupper.

Det er vigtigt at se på, om den relation, der er mellem den unge og forældrene, ser ud til at have en positiv eller en negativ indflydelse på

den unge. Derfor er der i sammenhæng med relationen til forældre, søskende og venner også spurgt til disse personers indflydelse på den unge, se tabel 8.11. Når vi ser på behandlernes vurdering af andelen af forældre, der har en negativ eller meget negativ indflydelse på den unge, er andelen større, end det var tilfældet for de yngre aldersgrupper. Der er 37 pct. af mødre og 38 pct. af fædre til de 18-22-årige, der har en negativ eller meget negativ indflydelse på den unge. Der vil derfor være tilfælde, hvor de 18-22-årige har en tæt relation til deres forældre, men hvor forældrenes indflydelse på den unge er negativ. De beskrevne problemer tyder på, at disse familier ville have haft gavn af en tidlig forebyggende indsats i forhold til den vigtige forældre-barn-relation.

Behandleren vurderer, at 47 pct. af de 18-22-årige har en tæt eller meget tæt relation til vennerne (tabel 8.10), men i tabel 8.11 fremgår det, at behandlerne for 37 pct. af de unges vedkommende vurderer, at vennerne har en negativ eller meget negativ indflydelse på den unge. Der vil derfor også være tilfælde, hvor de unge har en tæt relation til deres venner, men hvor vennernes indflydelse på den unge er negativ. Dette gør sig særligt gældende i forhold til den unges risikoadfærd, hvor venners indflydelse er betydelig.

Der er 51 pct. af de unge, der har en kæreste. Dette tal skal dog læses med forbehold, da 6 pct. af sagsbehandlerne svarer, at de ikke ved, om den unge har en kæreste. Blandt de unge, der har en kæreste, vurderer sagsbehandlerne, at lidt mere end hver fjerde af de unge er under dårlig eller meget dårlig indflydelse fra kæresten, lidt flere piger end drenge.

Forskningen viser, at en af de beskyttelsesfaktorer, der virker for børn og unge, er familiens netværk (det er blandt andet nævnt i delrapporterne om de 0-4-årige og de 5-9-årige, Lausten m.fl., 2010b, 2011a).

Det er vigtigt, uanset alder, at der kan trækkes på familiens netværk, hvis der opstår problemer. Dette bliver særligt vigtigt nu, hvor den unge i stigende grad står på egne ben: At de har et netværk, de kan støtte sig til. Tabel 8.12 viser sagsbehandlernes svar omkring familiernes netværk i det omfang, de har kendskab til det. For 46 pct. af mødre og 57 pct. af fædre vurderer sagsbehandleren, at de intet eller kun et begrænset netværk har. Selvom dette må betragtes som en betydelig risikofaktor for de 18-22-årige og deres familier, er der færre familier, der ikke har et netværk i forhold til, hvad vi fandt for de yngre aldersgrupper. Familierne er dog stadig at betragte som værende netværksfattige.

TABEL 8.12

18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter sagsbehandlerens vurdering af familiens netværk udadtil, særskilt for mødres og fædres netværk. Procent.

	Mor	Far
Intet eller svagt netværk (0-3)	46	57
Middel netværk (4-6)	36	30
Stærkt netværk (7-9)	18	13
Antal besvarelser	28	23

Kilde: Spørgsmål til sagsbehandleren.

DEN UNGES UDVIKLING

Et centralt mål for de forebyggende foranstaltninger er at styrke børns og unges udvikling og trivsel. Det har derfor været vigtigt under dataindsamlingen at tegne et billede af denne udvikling. Behandlernes vurdering af den unges fysiske og psykiske helbred ved start vises i tabel 8.13.

TABEL 8.13

18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter behandlerens vurdering af den unges udvikling ved foranstaltningens start, særskilt for fysisk og psykisk helbred. Procent.

	Fysisk helbred	Psykisk helbred
Meget dårlig udvikling (0-3)	38	57
Normal udvikling (4-6)	50	36
Meget god udvikling (7-10)	12	7
Antal besvarelser	58	58

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

Behandlerne vurderer, at 62 pct. af de 18-22-årige har en normal eller meget god udvikling, når det gælder fysisk helbred. Andelen, der har en meget dårlig udvikling i forhold til det fysiske helbred, vurderes til at være større end den andel, vi fandt blandt de 14-17-årige, men på niveau med de 10-13-årige. Samtidig vurderer behandlerne, at de 18-22-åriges psykiske helbred er betydeligt dårligere end de 14-17-årige, hvor hele 57 pct. 18-22-årige vurderes til at have en meget dårlig psykisk udvikling. Dette er på niveau med de 10-13-årige.

Behandlerne er ligeledes blevet spurgt om, hvordan de vurderer den unges vægt i forhold til højde. Dette er ikke for at teste den unges BMI, men for at få en vurdering af, om den unge er udpræget undervægt-

tigt eller udpræget overvægtigt. Begge dele er forhold, som kan være tegn på, at den unge ikke trives, eller at der ikke drages omsorg for den unge.

TABEL 8.14

18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter behandlerens vurdering af deres vægt i forhold til deres højde, særskilt for køn. Procent.

	Piger	Drenge
Udpræget undervægtig (0-3)	27	12
Normal vægt (4-6)	65	68
Udpræget overvægtig (7-10)	8	20
Antal besvarelser	26	25

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

Tablet 8.14, der viser behandlernes vurdering af den unges vægt i forhold til højden, er delt op på køn, da der for de unge voksne er betydelige forskelle mellem drenge og piger. Behandlerne vurderer, at 27 pct. af pigerne og 12 pct. af drengene er undervægtige i forhold til jævnaldrende, mens 8 pct. af både pigerne og 20 pct. af drengene vurderes til at være overvægtige i forhold til jævnaldrende.

Overvægt måles normalt ikke på en skala fra 0 til 10, men ved hjælp af BMI, taljemål eller mængden af fedt på kroppen. Behandlernes vurdering af de unge drenges vægt i forhold til højde er dog en stærk indikator på, at de unge drenge har en usund levevis. Samtidig kan en udpræget undervægt, der gælder for 27 pct. af pigerne, også være tegn på mistrivsel, mangel på næringsrig kost, begyndende anoreksi eller andre former for spiseforstyrrelser. For den yngre aldersgruppe, de 14-17-årige, var fordelingen bemærkelsesværdig ens for piger og drenge, mens den for de 18-22-årige nærmest er modsatrettet. Lidt over en fjerdedel af de unge piger er undervægtige, mens en femtedel af de unge drenge er overvægtige.

Undersøgelsen 'Børn og Unge i Danmark' (Ottosen m.fl., 2010) bygger på svar fra 6.267 børn og unge i alderen 3-19 år og viser, hvordan overvægt og svært overvægt fordeler sig på alder, køn og en række andre baggrundsforhold. Som helhed er det 13 pct. af alle undersøgelsens deltagere, der er overvægtige eller svært overvægtige. Lidt flere drenge end piger er overvægtige eller svært overvægtige. Dette gælder især teenagedrengene. Blandt de 15-årige drenge er 19 pct. overvægtige eller svært overvægtige, mens den tilsvarende andel blandt 19-årige er 22 pct. Resultaterne viser desuden, at der er en social ulighed i overvægt blandt børn. Overvægt forekommer hyppigere blandt børn og unge med anden etnisk baggrund (20

pct.), blandt børn og unge i eneforsørgerfamilier (17 pct.), hos udeboende unge (18 pct.), blandt børn og unge, hvor der er begrænsede uddannelsesressourcer (20 pct.), og blandt børn og unge, der lever i økonomisk fattigdom (20 pct.) end blandt børn og unge i al almindelighed.

UDDANNELSE OG FREMTID

Uddannelse er vigtig i forhold til de unges fremtidige muligheder, og derfor ser dette afsnit nærmere på de unges uddannelsessituation, samt hvilke forventninger de unge har til fremtiden. Som vi har vist i kapitlet med nøgletal, er en stor andel af de 18-22-årige under uddannelse. Gruppen af 18-22-årige i foranstaltningerne består hovedsageligt af 18-19-årige, en aldersgruppe, hvor størstedelen stadig er i gang med en ungdomsuddannelse.

TABEL 8.15

18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter, hvad de laver til daglig, særskilt for køn. Procent.

	Piger	Drenge
Arbejder	12	13
På kontanthjælp	42	30
Under uddannelse	35	39
Uden for arbejdsstyrken	8	0
Andet	4	17
Antal besvarelser	26	23

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

Tabel 8.15 viser, at 35 pct. af de unge piger og 39 pct. af de unge drenge er under uddannelse. Det er altså en betydeligt mindre andel end den andel, der blev vist i kapitlet om nøgletal, hvor mere end halvdelen af de 18-22-årige på landsplan er under uddannelse. Over halvdelen af de 18-22-årige er altså på nuværende tidspunkt uden for uddannelsessystemet, 13-14 pct. er i beskæftigelse, mens 42 pct. af de unge piger og 30 pct. af de unge drenge er på kontanthjælp. Der er altså en relativt stor andel af de 18-22-årige i de forebyggende foranstaltninger, der allerede som ganske unge er kørt ud på et sidespor i forhold til arbejdsmarkedet.

Tabel 8.16 viser behandlernes vurdering af, hvorvidt de unge har fremtidsplaner, og om de unge virker i stand til at fastholde disse planer.

TABEL 8.16

18-22-årige i en foranstaltning fordelt efter behandlerens vurdering af, hvorvidt de har fremtidsplaner, og om de virker i stand til at fastholde dem, særskilt for køn. Procent.

	Piger	Drenge
<i>Har den unge fremtidsplaner?</i>		
Ja	81	74
Nej	15	22
Ved ikke	4	4
Antal besvarelser	26	23
<i>Virker den unge i stand til at fastholde disse planer?</i>		
Ja	57	65
Nej	29	24
Ved ikke	14	12
Antal besvarelser	21	17

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

Selvom mange af de unge er på kontanthjælp, jf. tabel 8.15, så vurderer behandlerne, at op mod 78 pct. af de unge har en fremtidsplan, lidt flere af de unge piger end af de unge drenge. Det er dog kun to tredjedele af de unge med fremtidsplaner, der vurderes til at være i stand til at fastholde disse planer. Selvom 8 ud af 10 piger har en fremtidsplan, vurderer sagsbehandlerne, at kun godt halvdelen af dem med en plan kan fastholde den.

TABEL 8.17

18-22-årige med en foranstaltning fordelt efter behandlerens vurdering af, i hvilken grad de deltager i fritidsaktiviteter, særskilt for køn. Procent.

	Piger	Drenge
Deltagelse under middel (0-3)	81	52
Middel deltagelse (4-6)	15	16
Deltagelse over middel (7-10)	4	32
Antal besvarelser	26	25

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

Fritidsaktiviteter er noget, man oftest taler om, når man taler om børn op til teenagealderen. Ikke desto mindre er faste fritidsaktiviteter med til at styrke det sociale fællesskab blandt en gruppe mennesker og derfor en positiv fritidsbeskæftigelse, også for udsatte unge i alderen 18-22 år. Tabel 8.16 viser behandlerens vurdering af de unges deltagelse i fritidsaktiviteter. Her vurderes det, at 81 pct. af de unge piger og 52 pct. af de unge drenge ikke eller i meget ringe grad deltager i fritidsaktiviteter ud over

dem, der er obligatoriske gennem deres undervisningsinstitution eller foranstaltningen. Derudover vurderer 59 pct. af behandlerne, at den unges fritidsaktiviteter, i de tilfælde, hvor der er fritidsaktiviteter, er af en meget uhensigtsmæssig karakter. Nærmere beskrivelser fra behandlerne omtaler tv, computerspil og hashrygning i venners lag som de mest usunde fritidsaktiviteter. Flere svarer, at den unge ikke kan deltage i holdsport på grund af for meget temperament.

RISIKOADFÆRD

Selvskadende adfærd ses også som en afledt risikofaktor, et resultat af anden tidligere risiko, i de unges liv. Det er et tydeligt udtryk for, at de unge ikke trives (Madge m.fl., 2008). Tabel 8.18 viser behandlernes vurdering af de unges selvskadende adfærd.

TABEL 8.18

18-22-årige med en foranstaltning fordelt efter behandlerens vurdering af den unges selvskadende adfærd, særskilt for køn. Procent.

	Piger	Drenge
Udviser aldrig selvskadende adfærd (0-3)	52	76
Udviser til tider selvskadende adfærd (4-6)	24	16
Udviser ofte selvskadende adfærd (7-10)	24	8
Antal besvarelser	25	25

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

Denne tabel er delt op på køn, da der er stor forskel på de unge i denne aldersgruppe. Selvskadende adfærd viser sig oftest blandt piger, og forskningen viser, at signifikant flere piger over 20 år udviser selvskadende adfærd (Ejdesgaard m.fl., 2009). Det viser sig også tydeligt i vores data i tabel 8.18, hvor 24 pct. af de 18-22-årige piger ofte udviser selvskadende adfærd. Der sker en tydelig stigning med alderen i andelen af piger, der udviser selvskadende adfærd, hvor 9 pct. af de 10-13-årige og 15 pct. af de 14-17-årige også udviste selvskadende adfærd. Undersøgelsen 'Børn og Unge i Danmark' (Ottosen m.fl., 2010) finder ligeledes, at andelen af piger og drenge, der mistrives eller udviser uhensigtsmæssig adfærd, ændres med alderen. De finder, at drenge trives dårligere end piger gennem den første del af barndommen, indtil det vender ved 15-års-alderen, hvor piger begynder at få det sværest.

De 18-22-årige har for alvor stiftet bekendtskab med risikoadfærd såsom rygning og alkohol. Tabel 8.19 viser behandlernes vurdering af de unges brug af alkohol, medicin, hash og hårde stoffer.

TABEL 8.19

18-22-årige med en foranstaltning fordelt efter behandlerens vurdering af deres forbrug af alkohol, medicin (misbrug), hash og hårde stoffer, særskilt for misbrugstype. Procent.

	Alkohol	Medicin (misbrug)	Hash	Hårde stoffer
Ofte	18	2	12	4
Af og til	57	2	29	10
Slet ikke	24	86	55	75
Ved ikke	2	10	4	12
Antal besvarelser	51	51	51	51

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

I forhold til de 14-17-årige er der en øget andel, der af og til eller ofte forbruger alkohol, hash og hårde stoffer. Blandt de 14-17-årige er der 51 pct., der af og til eller ofte drikker alkohol, 29 pct., der af og til eller ofte ryger hash, og 4 pct., der af og til tager hårde stoffer. 75 pct. drikker af og til eller ofte alkohol, 41 pct. ryger af og til eller ofte hash, og 14 pct. tager af og til hårde stoffer.

Behandlerne er endvidere blevet spurgt om, hvorvidt og i givet fald hvor meget de vurderer de 18-22-årige til at være kriminalitetstruede. Med kriminalitetstruede unge menes unge, der er i risiko for at udøve kriminalitet i et eller andet omfang, enten fordi de tidligere har foretaget kriminelle handlinger, fordi de bevæger sig i en omgangskreds, hvor der udøves kriminalitet, eller fordi de færdes på bestemte steder på bestemte tidspunkter, hvor der hyppigt forekommer kriminalitet. Kriminalitetstruede unge er kendetegnet ved at være unge med en begyndende småkriminell adfærd og fascination af uhensigtsmæssige sociale relationer og netværk. Som det fremgår af tabel 8.20, vurderes over hver fjerde af de 18-22-årige drenge at være meget kriminalitetstruet. Samtidig vurderer sagsbehandlerne, at 12 pct. af pigerne og 20 pct. af drengene er lidt kriminalitetstruet, det er derfor vigtigt at have særlig fokus på disse unge, således at de ikke udvikler sig yderligere i retning mod at være kriminalitetstruet.

TABEL 8.20

18-22-årige med en foranstaltning fordelt efter behandlernes vurdering af, i hvilken grad de unge er kriminalitetstruet, særskilt for køn. Procent.

	Piger	Drenge
Ikke kriminalitetstruet (0-3)	81	56
Lidt kriminalitetstruet (4-6)	12	20
Meget kriminalitetstruet	8	24
Antal besvarelser	26	25

Kilde: Spørgeskema til behandleren.

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER FRA DATAINDSAMLINGEN

Denne status for de 18-22-årige fremhæver en række punkter, som er vigtige i forhold til det forebyggende arbejde med unge i denne aldersgruppe.

Det skal imidlertid erindres i forhold til denne præsentation, at de skitserede billeder bygger på baselineindsamlingen blandt de udvalgte foranstaltninger. Med andre ord gives der et indledende indblik i de problematikker, som de unge har i starten af og under deres ophold i foranstaltningerne. Det vides endnu ikke, hvordan de unge trives, når de stopper i en foranstaltning. Dette vil fremgå af den afsluttende rapport i projektforløbet.

Behandlerne vurderer, at hovedparten af de 18-22-årige, der visiteres til foranstaltningerne, passer ind i den enkelte foranstaltnings målgruppe. Samtidig viser analysen, at de unge 18-22-årige har mange udfordringer i deres hverdag. Mange af de unge er uden for uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet og har ikke et klart billede af deres egen fremtidsplan. Mange har kun et begrænset netværk og har heller ikke mulighed for at trække på forældrene eller deres netværk, da mange kommer fra brudte familier eller familier, hvor forældrene selv kun har et begrænset netværk. I forhold til vægt vurderes hver fjerde pige (og hver ottende dreng) til at være undervægtig, mens hver femte dreng (og hver tolvte pige) vurderes til at være overvægtig. Derudover udviser hver fjerde pige ofte selvskadende adfærd, mens dette kun gør sig gældende for 8 pct. af drengene. Drengene har derimod et væsentligt højere forbrug af rusmidler end pigerne. Dette gælder både for alkohol og hash. Derudover vurderer sagsbehandlerne, at hver fjerde dreng er meget kriminalitetstruet.

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER I FOREBYGGENDE ARBEJDE MED 18-22-ÅRIGE

I dette kapitel gennemgår vi en række punkter, som kommunerne bør være opmærksomme på ved igangsættelse af forebyggende foranstaltninger rettet mod unge i alderen 18-22 år. Opmærksomhedspunkterne bygger på den viden, der er genereret i de øvrige kapitler, og dermed på en række forskellige metodetilgange. Derudover inkluderes erfaringer fra kommunernes udveksling af viden på dialogmøderne.

Det er vigtigt at bemærke, at opmærksomhedspunkterne er baseret på forskning, praksis og erfaring. Erfaringerne fra de deltagende foranstaltninger, der har de 18-22-årige som målgruppe, er endnu ikke blevet effektevalueret. Der er derfor endnu kun tale om praksisser, som de professionelle i foranstaltningerne oplever har en positiv virkning i forhold til det forebyggende arbejde. Ved afslutningen af projektet i 2013 sammenholder vi resultaterne fra effektevalueringen for alle aldersgrupper med opmærksomhedspunkterne fra de enkelte delrapporter. Det endelige resultat bliver udgivet i en afsluttende rapport for projektet, der vil komme til at dække alle aldersgrupperne i dialogprojektet.

Eftersom 21 af de 23 udvalgte forebyggende foranstaltninger i Dialogprojektet hører under lov om social service § 52, stk. 3¹¹, kan unge

---

11. 2 af de 23 foranstaltninger er ikke foranstaltninger under § 52. Lejligheden 1. th. i Aarhus Kommune er oprettet under en boligsocial helhedsplan under Landsbyggefonden, mens Forældrenetværket i Faxe Kommune er oprettet under retsplejelovens § 115.

over 18 år ikke fortsætte i foranstaltningerne, uden at der træffes en anden afgørelse. De 18-22-årige visiteres derfor efter kapitel 12 i lov om social service, der omhandler 'Tilbud til unge fra 18 til 22 år', i daglig tale kaldet efterværn.

BOKS 9.1

Lov om social service § 76 om tilbud til unge fra 18 til 22 år.

---

§ 76. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp efter stk. 2-5 til unge i alderen fra 18 til 22 år, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og hvis den unge er indforstået hermed. Hjælpen skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, fx anskaffelse af selvstændig bolig.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at en udpeget fast kontaktperson, jf. § 52, stk. 3, nr. 6, kan opretholdes efter det fyldte 18. år.

Stk. 3. For unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet i et anbringelsessted efter reglerne i kapitel 11 umiddelbart inden det fyldte 18. år, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om:

- 1) at døgnophold, jf. § 55, på et anbringelsessted, jf. § 66, opretholdes
- 2) at udpege en fast kontaktperson for den unge, jf. § 52, stk. 3, nr. 6
- 3) at etablere en udslusningsordning, jf. § 55, i det hidtidige anbringelsessted
- 4) at tildele andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at støtte efter stk. 2 og 3 kan tildeles eller genetableres indtil det fyldte 23. år, hvis

- 1) den unge fortryder tidligere at have afvist støtte og behovet fortsat er til stede
- 2) den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte
- 3) støtte er ophørt, jf. stk. 6, og behovet herfor opstår igen.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. § 58, støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 23. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter stk. 3, nr. 1.

Stk. 6. Tilbud efter stk. 2-5 skal ophøre, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal, i det omfang det er muligt, sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 11, umiddelbart inden det fyldte 18. år får mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, uanset om der iværksættes foranstaltninger efter stk. 3.

Kilde: Social- og Integrationsministeriet, 2011.

Senest et halvt år før en ung, der er anbragt uden for hjemmet eller har en fast kontaktperson, fylder 18 år, skal kommunen træffe afgørelse om, hvorvidt der er behov for foranstaltninger ved det fyldte 18. år og i givet

fald træffe afgørelse om, hvilke foranstaltninger der skal iværksættes efter § 76. Samtidig revideres handleplanen i samarbejde med den unge. Der tages i denne forbindelse stilling til den unges videre forløb. Selvom det ikke står udtrykkeligt i loven (se boks 9.1), skal kommunalbestyrelsen også tilbyde hjælp til unge, der modtager forebyggende foranstaltninger, efter at de er fyldt 18 år, hvis det anses for nødvendigt, og den unge er indforstået hermed.

De 18-22-årige, vi undersøger, der stadig er i de forebyggende foranstaltninger, er således vurderet til at have behov for støtte efter det fyldte 18. år gennem en fast kontaktperson. Hjælpen skal ifølge lovgivningen bidrage til at give de unge en god overgang til en selvstændig tilværelse med fokus på uddannelse, beskæftigelse og selvstændig bolig – fokuspunkter, som de fire beskrevne foranstaltninger i denne rapport gør meget ud af.

De unge kan deles op i to grupper: Dem, der har været i foranstaltningen i flere år og fortsat har brug for hjælp og støtte, og dem, der har været anbragt, frem til de fylder 18 år – i flere tilfælde langt væk fra lokalområdet – og derfor har brug for hjælp til at etablere sig i selvstændig bolig i lokalområdet og få etableret et lokalt netværk efter at have været væk fra området i flere år. Det er to vidt forskellige grupper i den henseende, at kontaktpersonerne kender den første gruppe, fordi de har arbejdet med dem gennem længere tid, mens de som udgangspunkt ikke kender de unge, der kommer hjem som 18-årige efter en anbringelse.

Flere af medarbejderne i de beskrevne forebyggende foranstaltninger nævner arbejdet med unge, der har været på døgninstitution eller opholdssted i længere tid, før de kommer i foranstaltningen, som en yderligere udfordring. De unge er ofte blevet til 'institutionsbørn', der ingenting kan selv. Der forestår derfor et stort arbejde med at 'af-institutionalisere' den unge og vise den unge, hvordan en hverdag skal fungere uden for institutionerne.

MÅLGRUPPE, FORMÅL OG INDHOLD

Målgruppen for de forebyggende foranstaltninger, der er beskrevet i rapporten, er unge i alderen 18-22 år. De unge i denne aldersgruppe er i forhold til lovgivningen voksne, og der er en langt større forventning om selvstændighed end for andre i foranstaltningerne. Foranstaltningerne

gives som efterværn, hvilket betyder, at foranstaltningerne både rummer unge, der har været der op til det 18. år, og unge, der kommer fra en anden foranstaltning eller anbringelse. For mange af de unge kan denne overgang til mere selvstændighed være svær, da de ikke har noget netværk, er uden for uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet og ikke har et klart billede af deres egen fremtidsplan.

I de yngre aldersgrupper kom problemerne til udtryk relativt ens hos pigerne og drengene, men dette ændrer sig for de 18-22-årige. Både pigerne og drengene kommer fra brudte familier og har et begrænset netværk. I forhold til vægt vurderes langt flere piger end drenge til at være undervægtige, mens langt flere drenge end piger vurderes til at være overvægtige. Derudover udviser hver fjerde pige ofte selvskadende adfærd, mens dette kun gør sig gældende for hver tolvte dreng. At pigerne oftere er i risikogruppen for selvskadende adfærd understøttes af forskningen på området. Center for Selvmordsforskning finder i en af sine undersøgelser, at hovedparten af de selvskadende unge er piger. Derudover er der signifikant flere af dem, der ikke bor sammen med begge forældre, og signifikant flere, der er 20 år eller ældre (Ejdesgaard m.fl., 2009).

Drengene har derimod et væsentligt højere forbrug af rusmidler end pigerne. Dette gælder både for alkohol og hash. Derudover vurderer sagsbehandlerne, at 17 pct. af drengene er meget kriminalitetstruede, og at hver fjerde ingen fremtidsplaner har.

For mange af de unge er overgangen til voksenlivet svær, og de har behov for hjælp til at etablere sig selv. Foranstaltningerne i denne rapport har alle til formål at give den unge redskaberne til at kunne klare sig selv. De skal give den støtte, hjælp og sparring, der skal til for at hjælpe de unge videre. Udgangspunktet for indsatsen er en fortrolig relation mellem medarbejderen og den unge, hvor medarbejderne blandt andet hjælper med at forventningsafstemme den unges ønsker og forventninger til fremtiden. Baselinemålingen for vores effektevaluering viser, at ca. halvdelen af de unge i foranstaltningerne er på kontanthjælp, og for to tredjedele af dem, der har en fremtidsplan, vurderer sagsbehandleren, at de ikke vil være i stand til at fastholde den. Derfor bruger medarbejderne tid på at finde ud af, hvor den unges interesser og kompetencer ligger, og herefter ærligt, men kærligt, hjælpe med at sætte realistiske mål.

Et andet væsentligt fokusområde i foranstaltningerne er at etablere et netværk, som de unge ved, de kan bruge, hvis der opstår proble-

mer. Vores baselinemåling viser, at andelen af 18-22-årige, der ingen eller næsten ingen relation har til enten mor, far, søskende eller venner, er relativt høj og langt større end de andele, vi fandt for de yngre aldersgrupper. De professionelle i foranstaltningerne omtaler dem som netværksfattige. Vores baselinemåling viser, at de unge heller ikke kan trække på deres forældrenes netværk, da en stor del af forældrene heller ikke har et netværk. Hele 48 pct. af mødre og 55 pct. af fædre har intet eller kun et svagt netværk. Derfor er netværket et vigtigt fokusområde i foranstaltningerne.

Det Sociale Jægerkorps i Aalborg fokuserer på at hjælpe den unge til at etablere et nyt netværk, der kan støtte dem i fremtiden. Det er centralt i deres arbejde, at de unge langsomt erstatter gamle netværk, der var dårlige for dem, med et nyt netværk, der kan støtte og hjælpe dem i fremtiden. Det nye netværk kan centrere sig om Jægerne og de andre unge, der er tilknyttet Jægerne, men de unge opfordres også til at tage kontakt til mere ressourcestærke mennesker i deres liv, som de ikke har brugt før i tiden.

Basen i Helsingør inddrager, hvis det er muligt, i høj grad forældre og bedsteforældre med henblik på at styrke de unges eksisterende netværk. De arrangerer også forskellige fællesaktiviteter, der skal medvirke til at skabe nye relationer mellem de unge, der er i foranstaltningen. Basen bruger genogram eller mindmaps til at afdække den unges netværk. Ved at bruge et genogram får den unge og kontaktpersonen et overblik over, hvorvidt den unge har nogle ressourcepersoner i sit netværk, der med fordel kan inddrages i arbejdet. Kontaktnetværket i Brøndby og Eget Værelse i Mariagerfjord arbejder ligeledes konstant med netværkskabende aktiviteter. Det er vigtigt, at de unge lærer at bruge de mennesker, de allerede har i deres liv, så de ved, hvem de kan opsøge, når de ikke længere har en kontaktperson.

En stor del af indholdet i de beskrevne foranstaltninger er individuelle aktiviteter, hvor kontaktpersonen og den unge har mulighed for at opbygge en god kontakt, der er grundlaget for det videre arbejde i foranstaltningerne. Kontaktpersonernes besvarelser viser, at mange af de unge ikke normalt deltager i fritidsaktiviteter, ofte på grund af et voldsomt temperament eller angst. Således er der 79 pct. af pigerne og 43 pct. af drengene, der ikke eller kun i ringe grad deltager i fritidsaktiviteter. Derfor arrangerer foranstaltningerne også fællesaktiviteter, hvor de unge kan træne sociale færdigheder og etablere nye relationer til andre unge.

Basen i Helsingør har gode erfaringer med at bruge tavshedspligt i forbindelse med fællesaktiviteterne, da dette skaber en tryghed hos de unge, der gør, at de unge deltager mere aktivt og åbner sig mere i forbindelse med aktiviteterne.

Mange af de unge, der kommer i foranstaltningerne, har problemer med misbrug af den ene eller den anden art. Derfor er samarbejdet med misbrugskonsulenter af stor betydning. En af kontaktpersonernes store opgaver er at få de unge til at erkende, at de vil fungere bedre uden deres misbrug, få skabt kontakt til misbrugskonsulenten og eventuelt få den unge ind i et behandlingsforløb, hvis det er nødvendigt. Ofte er det også nødvendigt at skabe kontakten mellem unge og psykologer, da misbrug kan være en form for selvmedicinering, og der skal derfor tages hånd om begge dele. Medarbejderne i Basen i Helsingør fremhæver, at aktiviteterne og de mange praktiske gøremål med at fremme pigernes udvikling er med til at mindske den ledige tid, og derved mindsker de tiden, den unge har til misbruget. Basen erkender dog også, at det er svært og meget tidskrævende at rumme meget misbrugende piger inden for de sociale fællesskaber, som Basen er bygget op omkring.

HENVISNING OG VISITERING

De unge står midt i en overgang til voksensystemet, hvor der stilles nye og andre krav til dem. De skal være mere selvstændige og tage mere ansvar, men mange har behov for støtte og hjælp i denne overgangsfase til voksenlivet. Derfor henvises de til foranstaltningerne under lov om social service § 76 om efterværn, da det giver dem muligheden for at modtage hjælp, selvom de er fyldt 18 år. Henvisningen sker som regel fra forvaltningen, og særligt familierådgivningen, anbringelsesrådgivningen og familiegrupperne inddrages i visiteringen.

Det Sociale Jægerkorps i Aalborg er kendetegnet ved sit opsøgende arbejde, hvor medarbejderne møder de unge ude i byen og i deres miljø. Mens Jægernes opsøgende gadearbejde er til rådighed for alle unge, skal de unge visiteres for at blive tilknyttet en fast kontaktperson hos Jægerkorpsets netværksgruppe. Det Sociale Jægerkorps modtager unge under flere paragraffer end de øvrige foranstaltninger i denne rapport. Unge kan blive tilknyttet Netværksjægerne under lov om social service §

76 om efterværn, § 85 om bostøtte og § 78 i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats (se boks 9.2).

BOKS 9.2

Mentorordning i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

---

§ 78. Med henblik på at fremme, at personer kan opnå eller fastholde aktiviteter, tilbud, ansættelse i fleksjob eller i ordinær ansættelse, kan der ydes støtte til en mentorfunktion.

Stk. 2. Personer under 30 år, der er omfattet af en indsats efter loven, kan få støtte til en mentorfunktion, hvis de begynder et ordinært uddannelsesforløb på almindelige vilkår.

Kilde: Bekendtgørelse af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, 2011.

Det Sociale Jægerkorps hører organisatorisk under Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen, og Aalborg Kommune har i 2011 taget en politisk beslutning om at benytte andre paragraffer for at yde hjælp og støtte til de unge 18-22-årige end den almindelige § 76 i lov om social service om efterværn. Det er en anderledes tænkning af hjælp og støtte til personer med sociale problemer end blot efterværn, der fordrer en større sammenhæng med voksensystemet.

Med undtagelse af Basen i Helsingør har foranstaltningerne en ventetid på maksimalt 2 måneder, før de unge tilbydes behandling. Basen har maksimalt 3 måneders ventetid. Familierådgivningen, der visiterer til foranstaltningen, bruger Børnelinealen, hvor de unge deles op i grøn, gul og rød kategori. Unge i den røde kategori henvises til Basen, og hvis der vurderes at være et akut behov for hjælp, er der mulighed for, at den unge kan springe ventelisten over.

METODER

Kontaktpersonerne arbejder alle ud fra en anerkendende og ressourcebaseret tilgang, der er tilpasset den enkelte unges situation og behov. Den individuelle indsats er med til at skabe den gode relation til kontaktpersonen, hvilket danner baggrund for det videre arbejde. Alle foranstaltningerne gør meget ud af at vise de unge, at kontaktpersonerne er voksne, som man kan stole på og få hjælp af.

Jægerne i Aalborg lægger vægt på, at de unges tilknytning til foranstaltningen er frivillig, og at det i udgangspunktet er den unge selv, der

skal tage initiativ til et forløb. Jægerne gør meget ud af at være synlige og ansvarlige voksne uden en bestemt dagsorden ud over at tilbyde deres hjælp til den unge. De står til rådighed over for de unge, når de unge har brug for dem, og viser, at de forstår de unge, tager sig tid til dem, men stiller samtidig krav til, at de unge selv er positivt indstillet over for udviklingen. Eget Værelse i Mariagerfjord har gode erfaringer med, at medarbejderne fungerer som rollemodeller for de unge ved blandt andet at vise dem, at det er en god idé at tage en uddannelse og holde de aftaler, man laver. På den baggrund kan medarbejderne vise de unge, at de voksne har forventninger til, hvad de unge kan udrette, hvilket er med til at motivere de unge til at gøre en indsats.

Næst efter kontakten og relationsarbejdet står arbejdet med de unges egne kompetencer som noget af det vigtigste for en kontaktperson. Gennem den anerkendende tilgang og det praktiske arbejde, der oftest er udgangspunktet for kontakten mellem den unge og kontaktperson, afdekkes den unges kompetencer langsomt, så kontaktpersonen kan hjælpe den unge med at bygge videre på de kompetencer. I Eget Værelse i Mariagerfjord arbejder medarbejderne på at finde ud af, hvilke mål og ønsker den unge har for fremtiden. Når målet er identificeret, hjælper medarbejderen den unge med at afklare, hvordan målet kan nås. Det kan omfatte både en mere overordnet vejledning i, hvilken uddannelse man skal tage for at få et bestemt job, eller det kan være mere praktisk hjælp til for eksempel at gå til lægen. Der arbejdes således med at vise de unge, hvordan man gør og dernæst lade dem klare det selv. På den måde kan medarbejderne klæde de unge godt på til de udfordringer, som de unge møder. Kontaktnetværket i Brøndby oplever flere gange, at de unge kommer med en forventning om at blive forsørget af kommunen, fordi deres familier lever af offentlig forsørgelse, uden at skele til egne evner og muligheder først.

Mange af de unge har svært ved at indgå i sociale relationer, og derfor indgår dette som en del af arbejdet i foranstaltningerne. Både Det Sociale Jægerkorps i Aalborg og Kontaktnetværket i Brøndby har regelmæssige fællesarrangementer, hvor det er centralt, at de ikke bare skal mødes for hyggens skyld, men også skal indgå i aktiviteter, hvor de unge får en følelse af, at de er gode til noget. Det kan for eksempel være sportsaktiviteter, klatreture, FIFA-turnering på Playstation eller at lære om hygiejne og madlavning, hvor der lægges ansigtsmasker og laves fæl-

lesspisning. Fællesspisning er altid et trækplaster, da mange af de unge lever meget usundt og uden ordentlige madvaner.

Basen i Helsingør arbejder med kognitive metoder og mindmaps for at forbedre de unges sociale adfærd. Den kognitive træning kan for eksempel gå ud på at lære pigerne, hvordan man skal opføre sig i forskellige situationer. Her anvender Basen både øvepunkter og gruppeancer, hvor pigerne gennem samtalegrupper lærer at være en del af et fællesskab. Øvepunkterne er typisk konkrete ting, som pigerne skal blive bedre til. Med øvepunkterne kan man gå helt ned på det konkrete niveau og give de unge nogle håndterlige redskaber at arbejde med, som kan hjælpe dem til at nå de mere overordnede mål fra handleplanen.

Mindmaps og diverse skemaer er gode redskaber til at visualisere problemer og mål. Basen i Helsingør benytter for eksempel mindmaps i et ugeskema, hvor medarbejderne får en pige til at skrive ned, hvornår i løbet af en uge hun for eksempel ryger hash. Det hjælper den unge til at forstå, hvor omfattende problemet er, og giver en motivation til at arbejde med det. En anden type visualisering, som Basen også anvender, er et skema, medarbejderne kalder 'dit perspektiv, mit perspektiv'. Pigerne lærer med dette at perspektivere et problem ved at beskrive begge parter synspunkter. Generelt er det pigerne selv, der udformer skemaerne med støtte fra medarbejderne. Kontaktnetværket i Brøndby benytter sig meget af et fordele-ulempe-skema. Her hjælper kontaktpersonerne de unge med at lave en liste over såvel fordele som ulemper ved for eksempel at ryge hash for at gøre den unge bevidst om, hvad det er for et valg, de træffer, og at der faktisk er tale om et valg. Dette redskab er en god, struktureret måde at komme til at tale med de unge på om problemerne i deres liv.

Arbejdet i foranstaltninger består også af praktisk hjælp til den unge. Det er særligt kontakten til det offentlige system, herunder samtaler med uddannelsesinstitutioner, sagsbehandlere, misbrugskonsulenter, psykologer, læger med videre, som de unge får hjælp til. Jægerne i Aalborg hjælper også de unge med at klare de mest basale hverdagspligter, eksempelvis ved at vække dem om morgenen, køre dem i skole og hjælpe dem med at købe ind. Eget Værelse i Mariagerfjord hjælper de unge med at få styr på deres økonomi, eksempelvis ved at aftale med banken, at der kun overføres penge til den unge til et par dage ad gangen. Eget Værelse oplever, at bankerne er meget samarbejdsvillige på dette punkt, og at det er en meget effektiv metode til at hjælpe den unge til at få bedre styr på

sin økonomi. Alle er dog meget opmærksomme på, at der findes en hårfin grænse for, hvornår de unge holdes kunstigt flydende, og hvornår det vil være lærerigt for den unge at begå de store fejl som for eksempel at have brugt alle pengene den 5. i måneden eller blive sat ud af sin bolig, fordi huslejen ikke er blevet betalt. Hvis de unge på sigt skal stå på egne ben og tage vare på eget liv, skal de ikke holdes kunstigt flydende i et system, der ordner alt for dem.

Kontaktnetværket i Brøndby Kommune har tæt kontakt til Brøndby Kommunes botræningstilbud, Bostedet, hvor den unge kan bo for sig selv i eget værelse, men stadig få støtte til at klare de praktiske gøremål, eftersom de to steder har samme leder. Der tages derfor af og til beslutning om at overflytte en ung fra Kontaktnetværket til Bostedet. I Bostedet kommer der fast personale og hjælper den unge med eksempelvis at betale regninger, gøre rent, indkøb, lave mad og vaske tøj, på en mere intensiv måde, end kontaktpersonen i Kontaktnetværket ville kunne tilbyde.

Både Eget Værelse i Mariagerfjord og Basen i Helsingør har haft gode erfaringer med at bruge en babysimulator til unge piger. Den kan enten have til formål at træne pigerne i at være mor i løbet af graviditeten, eller den kan gives til piger, som har et ønske om at blive gravide, for at give dem en idé om, hvad en baby indebærer og kræver. Babysimulatoren viser pigerne de realistiske forhold omkring det at drage omsorg for et barn, inden de tager beslutningen om at blive gravide, eller giver dem mere viden, inden barnet kommer.

MEDARBEJDERE OG FAGLIGHED

”Vi er værktøjet” er den mest dækkende beskrivelse af kontaktpersoners arbejde med de unge, sagt af en medarbejder i Kontaktnetværket i Brøndby. Rammerne for arbejdet – lokaler, materialer, midler – kommer i anden række i forhold til kontaktpersonernes personlige engagement og indsats, når det gælder arbejde med unge voksne, der skal lære at stå på egne ben. Mange af de unge har ingen tillid til voksne – de er blevet skuffet og svigtet mange gange gennem deres opvækst. Derfor står kontaktpersonerne over for et stort kontaktarbejde, når de skal møde de unge og vise, at de er ’voksne, der bliver’, voksne, man kan stole på.

Medarbejderne i de foranstaltninger, der arbejder med 18-22-årige, er oftest pædagoguddannede, enkelte er uddannede lærere eller socialrådgivere. Flere af lederne fremhæver, at det er af stor betydning, at medarbejderne har en fagligt relevant uddannelse, så de har forståelse for den unges situation og den faglige ballast til at se bag om de unges problemer og bygge på de positive elementer, de finder. Samtidig betyder erfaring, både inden for faget og fra andet relateret arbejde, også, at medarbejderne har en større 'værktøjskasse' at trække på, når de skal hjælpe de unge på vej.

Flere af foranstaltningerne beskriver gruppen af medarbejdere som en stabil gruppe med et stort kollegialt sammenhold, der har været ansat i mange år. Medarbejderstabens forskel i alder og interesser fremhæves som en styrke, da de derved kan matche de mange forskellige unge, som de skal støtte. Basen i Helsingør fremhæver, at de kun ansætter kvinder, fordi Basen er en pigegruppe, men også, at ansøgere til en ledig stilling testes personlighedsmæssigt, så medarbejdergruppen har den rette sammensætning af 'tænkere' og 'følere' og andre egenskaber. Det Sociale Jægerkorps i Aalborg betoner selv, at de ansætter specielle medarbejdere, som er gode til at være rummelige og skabe den gode kontakt, også til unge i byens natteliv. De professionelle er enige om, at det personlige engagement er det vigtigste for at kunne skabe kontakten og kunne arbejde positivt og konstruktivt med unge, der som udgangspunkt er mistroiske, ikke overholder aftaler og har svært ved den sociale kontakt i det hele taget.

Selvom de lokaler, foranstaltningerne holder til i, har en fast åbningstid, så har kontaktpersonerne altid åbent. Alle står til rådighed døgnet rundt og har en vagttelefon, hvor de unge kan ringe og få støtte og vejledning nu og her af deres kontaktperson. At være kontaktperson for en 18-22-årig er derfor en døgnbeskæftigelse. Medarbejderne bestræber sig selvfølgelig på ikke at have en længere arbejdsuge end andre inden for deres profession. Arbejdstiden fordeles blot anderledes inden for døgnets timer og ugens dage, og oparbejdede overarbejdstimer afvikles som på alle andre offentlige arbejdspladser.

Alle foranstaltninger benytter sig af supervision. Alle benytter sig meget af intern supervision medarbejderne imellem, eksempelvis på ugentlige medarbejdermøder, hvor alle lytter og støtter hinanden og kommer med løsningsforslag, hvis der er brug for det. Basen i Helsingør lægger hovedvægten på den interne supervision, mens de andre foran-

staltninger har regelmæssig ekstern supervision med en psykolog eller en psykoterapeut. Medarbejderne i Det Sociale Jægerkorps i Aalborg kan få supervision enten enkeltvis eller i grupper, hvilket alle er meget glade for. Som en medarbejder udtrykker det: ”Man har brug for supervision i et arbejde, hvor man bruger sig selv så meget”, og en anden tilføjer: ”Det er i samtaler med supervisoren, at man bevæger sig som medarbejder”.

ORGANISERING OG LEDELSE

3 af de 4 ledere i de foranstaltninger, der er beskrevet i denne rapport, har været med til at grundlægge foranstaltningen og arbejdet med de unge. Lederne af Kontaktnetværket i Brøndby og Basen i Helsingør har været ledere siden starten, mens lederen af Det Sociale Jægerkorps i Aalborg har været ansat som Jæger siden starten, men overgik undervejs til at være leder, sideløbende med at han var Jæger. Nu er han hovedsageligt leder af Jægerne og bruger mest tid på at sparre med medarbejderne, samtidig med at han stadig holder kontakt til de unge. Det er kun Eget Værelse i Mariagerfjord, der har en ny og udefrakommende leder, der fokuserer mere på drift af det større team i Børnefamiliegruppen (beskrevet i Lausten m.fl., 2011b), som Eget Værelse er en del af, end faglig ledelse. Fælles for alle fire ledere er dog, at de giver deres medarbejdere stor frihed i arbejdet/hverdagen, samtidig med at de selv, som ledere, har frie tøjler fra kommunens side i forhold til budgetstyring, drift og faglige valg.

Organisatorisk refererer lederne til børne- eller familieforvaltningen med undtagelse af Jægerne i Aalborg, der – fordi Aalborg er en større kommune med en anderledes struktur end de mindre kommuner – refererer til lederen af kommunens ungdomscenter, der hører under Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen.

SAMARBEJDE MED ANDRE

Foranstaltningerne samarbejder med alle de offentlige institutioner og andre aktører, der er relevante for den unge. Samarbejde fremhæves som en vigtig del, hvis indsatsen skal lykkes. Den unge fortæller ikke altid selv, hvis tingene går galt, og derfor er det vigtigt, at kontaktpersonen får at vide via samarbejdspartnerne, at eksempelvis huslejen ikke er blevet betalt. Eget

værelse i Mariagerfjord og Kontaktnetværket i Brøndby nævner boligforeningen som en vigtig samarbejdspartner. Boligforeningen har en god forståelse for, hvilken form for bolig, det er godt for den unge at komme ud i, og er meget hjælpsom med at finde sådanne steder til de unge.

Alle foranstaltningerne samarbejder med en lang række andre institutioner, som de unge er i kontakt med, herunder misbrugscenter, skole, læger, SSPK og studievejledningen. Centralt for samarbejdet er at inddrage disse aktører i arbejdet med at hjælpe den unge, for eksempel ved at tale med skolen om at støtte den unge, hvor den kan, eller ved at lave aftaler med den unges arbejdsplads om at støtte, hvor det kan lade sig gøre. High:five, der er beskrevet i kapitel 2, har til formål at sikre bedre job- og uddannelsesmuligheder til unge, der er i fare for at blive marginaliseret. Vores baselinemåling viser, at ca. halvdelen af de unge i foranstaltningen er på kontanthjælp, og 17 pct. af drengene er meget kriminalitetstruet. Det er derfor vigtigt, at der etableres et samarbejde med virksomheder eller laves initiativer som High:five, der giver de unge en mulighed for at få en uddannelse eller komme tilbage på arbejdsmarkedet, selvom de har begået kriminalitet.

Samarbejdet med den unges familie og venner er i alle foranstaltningerne vigtigt i forhold til den unges netværk. I Basen afhænger visiteringen af forældrenes eller andre familiemedlemmers villighed til at indgå i et samarbejde, og alle forløbene er baseret på at bruge denne relation til at hjælpe de unge piger. Kontaktpersonerne i Kontaktnetværk bruger samarbejdet med den unges sociale relationer til at se, hvordan konflikterne opstår mellem den unge og hans/hendes omgivelser, og arbejde videre på baggrund af dette.

DOKUMENTATION OG RESULTATER

Kontaktpersonerne, lederne og foranstaltningerne i al almindelighed er enige om de vigtigste resultater, der skal komme ud af arbejdet med de unge: 1) at de kan klare sig selv i et selvstændigt voksenliv, som der står i lov om social service § 46 om formålet med at yde støtte til børn og unge, og 2) at de unge har øje for deres eget netværk, som de kan bruge, når kontaktpersonerne ikke længere står som det nærmeste netværk. Selvom de fleste unge kommer fra hjem, der er meget netværksfattige, vil der ofte være en eller flere personer i familien, bedsteforældre, en onkel eller

en kusine eller personer blandt familiens naboer, der kan fungere som den ressourcestærke person, den unge kan henvende sig til, når han/hun får brug for hjælp og vejledning til at komme videre i livet.

Alle foranstaltninger benytter handleplanerne fra sagsbehandlerne som opstart i samarbejde med den unge og sagsbehandleren, hvor handleplanen revideres til konkrete og opnåelige delmål. Kontaktnetværket i Brøndby følger løbende op på handleplanerne gennem status og justeringer af de mål, der arbejdes efter i planen. Alle foranstaltningerne skal lave løbende (kvartalsvise) statusrapporter for deres arbejde, mens en decideret dokumentation for udviklingen for den enkelte unge i foranstaltningen, og hvilke tiltag der virker for den unge, ikke er en indarbejdet del af dokumentationen. Alle er dog enige om, at deres indsats virker, dokumenteret eller ej. Som Kontaktnetværket i Brøndby konstaterer, så er det ikke let at dokumentere, at en ung har lært at klare sig selv, hvis det ikke har ført til en afsluttet uddannelse eller fast beskæftigelse. Ofte ses resultaterne ikke med det samme, men det, der er det vigtige, er, at den unge har opbygget kompetencer, han eller hun kan bruge resten af livet.

Afslutningen på et forløb kan ofte være vanskelig, da kontaktpersonerne – selvom de arbejder professionelt og altid har til formål at styrke den unges netværk til andre – også opfylder nogle meget basale behov hos de unge i forhold til omsorg og opmærksomhed. Det er derfor svært for en kontaktperson og en ung med en god kontakt, relation og fremdrift i arbejdet, at tage beslutningen om, at nok er nok. Der findes eksempler på, at unge afslutter forløbet, fordi kontaktpersonen ikke vil yde hjælp til ting, som han/hun ved, at den unge selv kan klare. Men ofte afsluttes et forløb, når kontaktpersonen er sikker på, at den unge kan klare sig selv, også selvom den unge ikke altid er enig i, at det skal afsluttes. De unge har dog ofte mulighed for at ringe til kontaktpersonen efter endt forløb, hvis der er brug for det. Som Jægerne i Aalborg siger, så afslutter de ikke nogen forløb, men har kontakt til de unge længe efter. Og af og til bliver de kontaktet af tidligere tilknyttede, der vil vise, hvor godt det går. Basen i Helsingør siger, at faren ved, at de unge bliver hængende for længe, er, at Basen så kun kommer til at handle om hygge – ikke behandling og udvikling. Derfor gør de meget ud af pigernes indbyrdes relationer, så pigerne kan holde kontakten, efter at de har afsluttet forløbet i Basen.

BILAG

Bilaget indeholder de eksempler, der er brugt til at understøtte beskrivelserne af de forebyggende foranstaltninger i kapitel 3 til 7.

BILAG 1 FORDELE-ULEMPE-SKEMA, KONTAKTNETVÆRKET, BRØNDBY KOMMUNE

BILAGSTABEL B1.1

Eksempel med fordele og ulemper ved at ryge hash.

Fordele	Ulemper
<i>Ved at ryge hash</i> <ul style="list-style-type: none"> • Jeg kan slappe af, og det føles rart • Mine problemer kommer lidt på afstand. Alle konflikterne og det, jeg ikke kan få til at fungere, forsvinder i et stykke tid • Når jeg er sammen med mine gamle venner, kan jeg godt lide at ryge hash. Så er jeg lidt en del af gruppen igen. Så føler jeg, at jeg hører til et sted.	<i>Ved at ryge hash</i> <ul style="list-style-type: none"> • Det er dyrt • Jeg får ikke købt ind, og jeg får ikke lavet lektier. Så ender jeg med at spise junkfood og kommer uforberedt i skole næste dag • Jeg får problemer med min mor, og vi kommer op at skændes • Jeg opfører mig ikke sådan over for andre mennesker, som jeg gerne ville. Nogle gange har jeg fx ikke holdt en aftale med min kontaktperson.
<i>Ved ikke at ryge hash</i> <ul style="list-style-type: none"> • Jeg får flere penge • Jeg får lavet flere lektier • Jeg skal ikke hele tiden køre uden billet i toget for at kunne købe hash • Jeg kan måske komme op om morgenen og har nemmere ved at holde mine aftaler.	<i>Ved ikke at ryge hash</i> <ul style="list-style-type: none"> • Jeg risikerer at miste mine venner • Jeg kommer til at kede mig og bliver mere rastløs • Jeg kommer til at tænke på alle de penge, jeg har brugt • Jeg kan ikke sove om natten.

Ved denne metode er det vigtigt, at alle fire dele udfyldes, og at kontaktpersonen derefter spørger i dybden på f.eks. følgende måde:

Kontaktperson: 'Når du siger, du får problemer med din mor, hvad er det så mere præcist, det er?'

Den unge: 'Jo, hun siger, jeg sviner og ikke rydder op?'

Kontaktperson: 'Hvor tit sker det, at I skændes om det?'

Den unge: 'Det er ret tit. Jeg er nok heller ikke så god til det, jeg glemmer det jo?'

Kontaktperson: 'Hvordan glemmer du?'

Den unge: 'Ja, det er faktisk skideirriterende, at jeg ikke kan huske noget?'

Kontaktperson: 'Hvad kan du ikke huske?', osv.

Der spørges således ind for at uddybe udsagnene og dermed gøre det klart for den unge, om der er punkter, som måske både er en fordel og en ulempe, og der kan komme nye punkter til. Dermed kan nogle af udsagnene måske slettes, og skemaet kan bruges som et aktivt redskab til at arbejde med den unge. Metoden kan bruges til alle problemstillinger som f.eks. stå op om morgenen, gå i skole eller på arbejde osv.

LITTERATUR

- Andersen, D. (2005): *4 år efter grundskolen. 19-årige om valg og veje i ungdomsuddannelserne*. København: AKF Forlaget.
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2012): *Krisen har sendt 120.000 flere på offentlig forsørgelse*. København: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2011): *Store gevinster ved uddannelse af unge. Analyse lavet for Det Sociale Netværk*. København: Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
- Bakketeig, E. & E. Backe-Hansen (red.) (2008): *Forskningskunnskap om ettervern*. Oslo: Nova – Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Rapport nr. 17/08.
- Bille-Brahe, U., G. Krarup, B. Nielsen & A.G. Wang (1988): *Selv mord og selvmordsforsøg*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Christoffersen, M.N. (2009): *Attempted Suicide and Completed Suicide among Young People: Risk and Protective Factors in a Prospective Register Based Study*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, WP 15:2009.
- Christoffersen, M.N. (2004): *Familiens udvikling i det 20. århundrede. Demografiske strukturer og processer*. København: Socialforskningsinstituttet, 04:07.
- Christoffersen, M.N. (2003): *Teenage Motherhood and Induced Abortion among Teenagers. A Longitudinal Study of all 15 to 19 Year Old Women Born*

- in 1966. København: Socialforskningsinstituttet, WP 02:2003.
- Christoffersen, M.N. & M.A. Hussain (2008): *Teenage Pregnancies: Consequences of Poverty, Ethnic Background, and Social Conditions. A Longitudinal Study of Motherhood and Induced Abortion among 14 to 19 Year Old Women Born in 1981*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, WP 04:2008.
- Christoffersen, M.N. & M. Lausten (2009): "Early and Late Motherhood – Economic, Family Background and Social Conditions". *Finnish Yearbook of Population Research*, XLIV, s. 79-95.
- Christoffersen, M., P.S. Olsen, K.S. Vammen, S.S. Nielsen, M. Lausten & J. Brauner (2011): *Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge. Risiko- og beskyttelsesfaktorer*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:34.
- Clausen, S.-E. & L. Kristofersen (2008): *Child Welfare Clients in Norway 1990-2005. A Longitudinal Study*. Oslo: NOVA, Rapport 3/08.
- Danmarks Statistik (2011a): *Befolkningens udvikling 2010*. København: Danmarks Statistik.
- Danmarks Statistik (2011b): *Sociale forhold, sundhed og retsvæsen*. København: Danmarks Statistik, 2011:6.
- De Anda, D. (2006): "Baby Think it over: Evaluation of an Infant Simulation Intervention for Adolescent Pregnancy Prevention". *Health & Social Work*, 31(1), s. 26-35.
- Didion, J. & H. Gatzke (2004): "The Baby Think it over® Experience to Prevent Teen Pregnancy: A Postintervention Evaluation". *Public Health Nursing*, 21(4), s. 331-337.
- Discus (2010): *Evaluering 2010. Projekt High:Five. Et virksomhedsinitiativ for kriminalitetstruede unge*. København: Discus.
- Discus (2008): *High:five. Evaluering 2008*. København: Discus.
- Egelund, T., P.S. Christensen, T.B. Jakobsen, T.G. Jensen & R.F. Olsen (2009): *Anbragte børn og unge – en forskningsoversigt*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:24.
- Ejdesgaard, B.A., I. Stephensen, B.F. Jensen, L. Zøllner, V.M. Sørensen, V.B. Lassen & S. Mouazzene (2009): *Unge selvmord og selvmordstanker*. Odense: Center for Selvmordsforskning.
- Espersen, L.D. (2004): *Fra anbringelse til efterværn. En pilotundersøgelse blandt sagsbehandlere*. København: Socialforskningsinstituttet, 04:25.
- Faureholm, J. & L.L. Brønholm (2005): *Familierådslagning: En beslutningsmodel*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Finansministeriet (2007): *Mod nye mål – Danmark 2015. Teknisk baggrundsrapport*. København: Finansministeriet.
- Finansministeriet (2000): *Benchmarking i den offentlige sektor – nogle metoder og erfaringer*. København: Finansministeriet.
- Forsman, H. & B. Vinnerljung (2012): "Interventions Aiming to Improve School Achievements of Children in Out-of-Home Care: A Scoping Review". *Children and Youth Services Review*, 34, s. 1084-1091.
- Fransson, E. (2009): *Fortidens tyngde – om selvarbeid under opphold og utflytning fra ungdomshjem*. Oslo: Oslo Universitet, Institut for sosiologi og samfunnsgeografi.
- Frydenlund, J. & L. Wiinblad (1998): "Øreakupunktur ved abstinensbehandling". *Sygeplejersken*, 37, s. 26-34.
- Frønes, I. (2006): *De likeverdige: Om sosialisering og de jevnaldrendes betydning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Frønes, I. (2003): *Moderne barndom*. Oslo: Cappelen Akademisk.
- Heggen, K. & T. Øia (2005): *Ungdom i endring – mestring og marginalisering*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Hayes, C.D. (red.) (1987): *Risking the Future. Volume I*. Washington, D.C.: National Academy Press.
- Hutters, C. & R. Brown (2011): *Hvor blev drengene af? – køn og uddannelsesvalg efter gymnasiet*. København: Center for Ungdomsforskning.
- Illeris, K., N. Katznelson, J.C. Nielsen, B. Simonsen & N.U. Sørensen (2009): *Ungdomsliv. Mellem individualisering og standardisering*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Jakobsen, T.B., I. Hammen & L. Steen (2010): *Efterværn – Støtte til tidligere anbragte unge. Midtvejsvaluering af forsøg med efterværn under handlingsprogrammet 'Lige muligheder'*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:31.
- Jensen, P. (2001): "Mere ro og mindre medicin". *Socialpsykiatri*, 3, s. 20-24.
- Jensen, T.N. (2011): *En integreret indsats styrker behandlingen af unge med dobbeltdiagnoser*. Odense: Socialstyrelsen, Børn og Unge Vidensportal.
- Järvinen, M. (2010): "Indledning: Stoffer og natteliv". I: Järvinen, M., J. Demant & J. Østergaard (red.): *Stoffer og natteliv*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 13-26.
- Järvinen, M., J. Demant & J. Østergaard (2010): *Stoffer og natteliv*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Justitsministeriets Forskningskontor (2011): *Udviklingen i omfang og art af ungdomskriminalitet 2001-2010*. København: Justitsministeriets Forskningskontor.
- KL (2011): *Varedeklaration: Benchmarkingværktøj på området for udsatte børn og unge*. København: KL.
- Lasgaard, M. (2007): "Reliability and Validity of the Danish Version of the UCLA Loneliness Scale". *Personal and Individual Differences*, 42, s. 1359-1366.
- Lausten, M., H. Hansen, A.-K. Mølholt, K.S. Vammen & A.-C. Legendre (2012): *Forebyggende foranstaltninger 14-17 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:02.
- Lausten, M., A.-K. Mølholt, H. Hansen, L. Heiner Schmidt & A.-C. Legendre (2011b): *Forebyggende foranstaltninger 10-13 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:29.
- Lausten, M., A.-K. Mølholt, H. Hansen, L. Heiner Schmidt & M. Aaquist (2011a): *Forebyggende foranstaltninger 5-9 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:03.
- Lausten, M., A.-K. Mølholt, H. Hansen, L. Heiner Schmidt & M. Aaquist (2010b): *Forebyggende foranstaltninger 0-4 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:22.
- Lausten, M., A.-K. Mølholt, H. Hansen & V.M. Jensen (2010a): *Introduktion til dialogprojektet. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:02.
- LG Insight (2009): *Undersøgelse af unge ledige i Jobcenter Høje Taastrup. Ledighedsårsager og afstande til arbejdsmarkedet blandt unge ledige på kontanthjælp og dagpenge*. København: LG Insight.
- Madge, N., A. Hewitt, K. Hawton, E.J de Wilde, P. Corcodan, S. Fekete, K. van Heeringen, D. De Leo & M. Ystgaard (2008): "Deliberate Self-Harm within an International Community Sample of Young People: Comparative Findings from Child & Adolescent Self-harm in Europe (CASE) Study". *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49(6), s. 667-677.

- Metner, L. & P. Storgård (2008): *Kognitiv, Ressourcefokuseret og Anerkendende Pædagogik*. København: Dafolo.
- Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration (2010): *Tal og fakta om integration. Befolkning, uddannelse, beskæftigelse. Tema om børn*. København: Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration, www.nyidanmark.dk.
- Morgan, A. & M. White (2007): *Narrativ terapi med børn og deres familier*. København: Akademisk Forlag.
- Mølholt, A.-K., S. Stage, J.H. Pejtersen & P. Thomsen (2012): *Efterværn for tidligere anbragte unge*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 12:04.
- Nielsen, J.C., N.U. Sørensen & M.N. Osmec (2010): *Når det er svært at være ung i DK – unges trivsel og mistrivsel i tal*. København: Center for Ungdomsforskning.
- Nielsen, J.C., N.U. Sørensen, N. Katznelson & M.D. Lindstrøm (red.) (2010): *Den svære ungdom. 10 eksperter om unges trivsel og mistrivsel*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Olsen, R.F., T. Egelund & M. Lausten (2011): *Tidligere anbragte som unge voksne*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 11:35.
- Ottosen, M.H., D. Andersen, L.P. Nielsen, M. Lausten & S. Stage (2010): *Børn og unge i Danmark. Velfærd og Trivsel 2010*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:20.
- PAARISA (2009): *Seksual- og præventionsundervisning for unge. Dukekeprojektet. Projektbeskrivelse*. Nuuk: PAARISA.
- Pedersen, M.U. & K. Frederiksen (2012): *Unge der misbruger rusmidler – hvor mange, behov, behandling, stofforbrug efter behandling*. Aarhus: Center for Rusmiddelforskning.
- Ravn, S. (2010): ”Natklubber og stofbrug”. I: Järvinen, M., J. Demant & J. Østergaard (red.): *Stoffer og natteliv*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 49-75.
- Russell, D. (1996): ”The UCLA Loneliness Scale (Version 3): Reliability, Validity, and Factor Structure”. *Journal of Personality Assessment*, 66, s. 20-40.
- Russell, D., L.A. Peplau & C.E. Cutrona (1980): ”The Revised UCLA Loneliness Scale: Concurrent and Discriminant Validity Evidence”. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39, s. 472-

- 480.Rørdam, B. (2010): *Psykiiske lidelser bag unges misbrug*. København: Socialrådgiveren nr. 15, 7. oktober 2010.
- Schmidt, G., A. Liversage, B.K. Graversen, T.G. Jensen & V. Jacobsen (2009): *Ændrede familiesammenføringsregler. Hvad har de nye regler betydet for pædagogiske mønstret blandt etniske minoriteter?* København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 09:28. Servicestyrelsen (2011): *Håndbog om barnets reform*. Odense: Servicestyrelsen.
- Servicestyrelsen (2006): *Alkoholmisbrug, forebyggelse og behandling. Et hæfte for pædagoger og andre ansatte i bo- og servicetilbud for udviklingshæmmede*. Odense: Servicestyrelsen.
- Smith, M. (1988): "Acupuncture and Natural Healing in Drug Detoxification". *American Journal of Acupuncture*, 2(7), s. 97-106.
- Social- og Integrationsministeriet (2011): Lovbekendtgørelse nr. 904 af 18-08-2011. Bekendtgørelse af lov om social service (serviceloven). Findes på hjemmesiden for retsinformation: www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=136390&exp=1.
- Statens Center for Kompetence- og Kvalitetsudvikling (2010): *EFQM Excellence Modellen 2010*. København: Statens Center for Kompetence- og Kvalitetsudvikling.
- Sundell, K., T. Egelund, C. André & C. Kaunitz (2007): *Barnvårdsutredningar. En kunskapsöversikt*. Stockholm: IMS og Gothia Förlag.
- Sundhedsstyrelsen (2007): *'Narkoen ud af byen'. Evaluering af 14 modelkommuneprojekter*. København: Sundhedsstyrelsen.
- Sundhedsstyrelsen (2005): *Vejledning for modelkommuner i narkoen ud af byen*. København: Sundhedsstyrelsen.
- Svendborg Kommune, Afdelingen for Specialinstitutioner (2009): *Baby – skal – skal ikke: Erfaringer fra kursus med babysimulatorer*. Svendborg: Svendborg Kommune.
- Sykepleierforbundet (2003): *Helsesøstre. Nr. 3*. Oslo: Sykepleierforbundet.
- Sørensen, N.U., A. Grubb, I.W. Madsen & J.C. Nielsen (2011): *Når det er svært at være ung i Danmark – unges beretninger om mistrivsel og ungdomsliv*. København: Center for Ungdomsforskning.
- Vinnerljung, B., M. Öman & T. Gunnarson (2005): "Educational Attainments of Former Child Welfare Clients – a Swedish National Cohort Study". *International Journal of Social Welfare*, 14, s. 265-276.
- White, M. (2008): *Kort over narrative landskaber*. København: Hans Reitzels Forlag.

- Wiinblad, L. (2005): *NADA-modellen. En indføring i oreakupunktur som supplerende behandling ved afhængighed, misbrug og psykiatriske tilstande*. 2. udgave. København: Akupunkturskolen.
- Wilson, S.J., E.E. Tanner-Smith, M.W. Lipsey, K. Steinka-Fry & J. Morrison (2011): *Dropout Prevention and Intervention Programs: Effects on School Completion and Dropout among School aged Children and Youth*. København: Campbell Systematic Reviews, 2011:8.
- Østergaard, J., M. Røgeskov & P. Rasmussen (2010): ”Unge rusmiddelprofil”. I: Järvinen, M., J. Demant & J. Østergaard (red.): *Stoffer og natteliv*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 27-48.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2011

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 11:01 Liversage, A., V. Jakobsen & I.R. Hansen: *"Det var ikke nemt, men jeg klarede det!" Interviewundersøgelse med etniske minoritetskvinder om uddannelse*. 156 sider. ISBN: 978-87-7119-000-7. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 11:02 Filges, T. & H. Holt: *AC-arbejdskraft i den vestlige del af Region Midtjylland. Muligheder og barrierer*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-001-4. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:03 Lausten, M., A.-K. Mølholt, H. Hansen, L.H. Schmidt & M. Aaquist: *Forebyggende foranstaltninger 5-9 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 3*. 184 sider. ISBN: 978-87-7119-002-1. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 11:04 Jacobsen, J. & M. Lindstrøm: *Lokal integration af fortidspensionister*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-003-8. Vejledende pris: 110 kr.
- 11:05 Deding, M. (red.): *Forskning om tvang i misbrugsbehandling. En kortlægning foretaget af SFI Campbell*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-004-5. Netpublikation.

- 11:06 Oldrup, H., M. Lindstrøm & S. Korzen: *Vold mod førskolebørn. Praxis og barrierer for opsporing og underretning*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-005-2. Netpublikation.
- 11:07 Christensen, E.: *Væk fra Grønland. Udsatte grønlandere, der er flyttet til Danmark med deres børn*. 88 sider. ISBN: 978-87-7119-006-9. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:08 Brink Thomsen, L. & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2010*. 140 sider. ISBN: 978-87-7119-007-6. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 11:09 Bengtsson, S., H. Hansen & M. Røgeskov: *Børn med en funktionsnedsættelse og deres familier. Den første kortlægning i Norden*. 108 sider. ISBN: 978-87-7119-008-3. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 11:10 Vitus, K. & A.A. Kjær: *PSP-samarbejdet. En kortlægning af PSP-Frederiksberg, Odense, Amager og Esbjerg*. 201 sider. ISBN: 978-87-7119-009-0. Netpublikation.
- 11:11 Graversen, B.K.: *Tættere på arbejdsmarkedet? Om effektmåling af beskæftigelsesindsatsen for ikke-arbejdsmarkedsparate ledige*. 78 sider. ISBN: 978-87-7119-010-6. e-ISBN: 978-87-7119-048-9. Vejledende pris: 70,00 kr.
- 11:12 Andersen, D., R. Thomsen, A.P. Langhede, A.A. Nielsen & A.T. Hansen: *Skolernes samarbejde. Kortlægning af skolernes kontakt med kommunale forvaltninger og andre institutioner*. 249 sider. ISBN: 978-87-7119-011-3. Netpublikation.
- 11:13 Larsen, M., H.B. Bach & L.S. Ellerbæk: *55-70-åriges forbliven på arbejdsmarkedet. Adfærd, forventninger, aftaler og kendskab til regler*. 222 sider. ISBN: 978-87-7119-012-0. e-ISBN: 978-87-7119-045-8. Vejledende pris: 220,00 kr.
- 11:14 Christoffersen, M.N. & I. Hammen: *ADHD-indsatser. En forskningsoversigt*. 129 sider. ISBN: 978-87-7119-013-7. Vejledende pris: 130,00 kr.
- 11:15 Oldrup, H., S. Korzen, M. Lindstrøm & M.N. Christoffersen: *Vold mod børn og unge. Hovedrapport*. 95 sider. ISBN: 978-87-7119-014-4. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:16 Rostgaard, T., L. Bjerre, K. Sørensen & N. Rasmussen: *Omsorg og etnicitet. Nye veje til rekruttering og kvalitet i ældreplejen*. 207 sider. ISBN: 978-87-7119-015-1. Vejledende pris: 200,00 kr.

- 11:17 Bengtsson, S., W. Alim, H. Holmskov & A. Lund: *Sociale indsatser til mennesker med ADHD. En kortlægning*. 166 sider. ISBN: 978-87-7119-017-5. e-ISBN: 978-87-7119-040-3. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 11:18 T.B. Jakobsen, A.P. Langhede & K. Sørensen: *Lige muligheder – støtte til udsatte børn og unge. Evalueringsrapport 1: Beskrivelse af igangsatte forsøgsprojekter*. 87 sider. ISBN: 978-87-7119-016-8. Netpublikation.
- 11:19 Albæk, K. & L.B. Thomsen: *Er kvinde-fag lavtløns-fag? En analyse af sammenhængen mellem løn og andelen af kvinder i enkelte arbejdsfunktioner*. 97 sider. ISBN: 978-87-7119-018-2. Vejledende pris: 97,00 kr.
- 11:20 Knudsen, L. & T. Egelund: *Effekter af slægtspleje. Slægtsanbragte børn og unges udvikling sammenlignet med plejebørn fra traditionelle plejefamilier*. 161 sider. ISBN: 978-87-7119-019-9. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 11:21 Kofod, J., T.F. Dyrvig, K. Markwardt, N. Lagoni, R. Bille, T. Termansen, L. Christiansen, E.J. Toldam & M. Vilshammer: *Prostitution i Danmark*. 395 sider. ISBN: 978-87-7119-020-5. Vejledende pris: 390,00 kr.
- 11:22 L.B. Thomsen & J. Høgelund: *Handicap og beskæftigelse i 2010. Regionale Forskelle*. 68 sider. ISBN: 978-87-7119-021-2. e-ISBN: 978-87-7119-022-9. Vejledende pris: 60,00 kr.
- 11:23 Amilon, A.: *Supplerende arbejdsmarkedspension. Hvorfor vælger eller fravalger førtidspensionister ordningen?* 92 sider. ISBN: 978-87-7119-023-6. e-ISBN: 978-87-7119-024-3. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:24 Christensen, E. & H. Hansen: *Den sociale indsats for børn og unge i Grønland. Kortlægning af aktiviteterne 2011*. 44 sider. ISBN: 978-87-7119-025-0. e-ISBN: 978-87-7119-026-7. Vejledende pris: 40,00 kr.
- 11:25 Lyk-Jensen, S.V., C.D. Weatherall, J. Heidemann, M. Damgaard, & A. Glad: *Soldater før og under udsendelse. En kortlægning*. 190 sider. e-ISBN: 978-87-7119-028-1. Netpublikation.
- 11:26 Ottosen, M.H. & S. Stage: *Dom til fælles forældremyndighed. En evaluering af forældreansvarsloven*. 257 sider. ISBN: 978-87-7119-029-8. e-ISBN: 978-87-7119-030-4. Vejledende pris: 250,00 kr.
- 11:27 Liversage, A. & L.L. Knudsen: *Kvinder i byggefag. En interviewundersøgelse*. 131 sider. ISBN: 978-87-7119-031-1. e-ISBN: 978-87-7119-032-8. Vejledende pris: 130,00 kr.
- 11:28 Christensen, E. & H. Hansen: *Kalaallit nunaanni meeqqanut inuusutunullu isumaginnikkut suliniutit*. 46 sider. ISBN: 978-87-7119-033-5. e-ISBN: 978-87-7119-034-2. Vejledende pris: 40,00 kr.

- 11:29 Lausten, M., A.-K. Mølholt, H. Hansen, K.S. Vammen, L.H. Schmidt & A.-C. Legendre: *Forebyggende foranstaltninger 10-13 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 4.* 184 sider. ISBN: 978-87-7119-036-6. e-ISBN: 978-87-7119-037-3. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 11:30 Bengtsson, S.: *Danmark venter stadig på sin psykiatrireform. Et rids af udviklingen de seneste årtier.* 78 sider. ISBN: 978-87-7119-038-0. e-ISBN: 978-87-7119-039-7. Vejledende pris: 70,00 kr.
- 11:32 Oldrup, H.H. & K. Vitus: *Indsatser over for udsatte 0-3-årige og deres forældre. En systematisk forskningsoversigt.* 213 sider. ISBN: 978-87-7119-041-0. e-ISBN: 978-87-7119-042-7. Vejledende pris: 210,00 kr.
- 11:33 Madsen, M.B., S. Jacobsen & S. Jensen: *Socialt bedrageri. Et litteraturstudie.* 100 sider. e-ISBN: 978-87-7119-044-1. Netpublikation.
- 11:34 Christoffersen, M.N., P.S. Olsen, K.S. Vammen, S.S. Nielsen, M. Lausten & J. Brauner: *Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge. Risiko- og beskyttelsesfaktorer.* 207 sider. ISBN: 978-87-7119-046-5. e-ISBN: 978-87-7119-047-2. Vejledende pris: 200,00 kr.
- 11:35 Olsen, R.F., T. Egelund & M. Lausten: *Tidligere anbragte som unge voksne.* 145 sider. ISBN: 978-87-7119-043-4. e-ISBN: 978-87-7119-051-9. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 11:36 Thomsen, L.B. & J. Høgelund: *Køn, Handicap og beskæftigelse i 2010.* 47 sider. e-ISBN: 978-87-7119-053-3. Netpublikation.
- 11:37 Liversage, A. & T.G. Jensen: *Parallelle retsopfattelser i Danmark. Et kvalitativt studie af privatretlige praksisser blandt etniske minoriteter.* 191 sider. ISBN: 978-87-7119-054-0. e-ISBN: 978-87-7119-055-7. Vejledende pris: 190,00 kr.
- 11:38 Ottosen, M.H., S. Stage & H.S. Jensen: *Børn i deleordninger. En kvalitativ undersøgelse.* 209 sider. ISBN: 978-87-7119-056-4. ISBN: 978-87-7119-057-1. Vejledende pris: 200,00 kr.
- 11:39 Pedersen, M.J., A. Rosdahl, S.C. Winther, A.P. Langhede & M. Lynggaard: *Ledelse af folkeskolerne. Vilkår og former for skoleledelse.* 283 sider. e-ISBN: 978-87-7119-058-8. Netpublikation.
- 11:40 Espersen, L.D., M. Eiberg & D. Andersen: *Vejle til ungdomsuddannelse 2. Kvalitative interview med skoleledere, lærere, elever og UU-vejledere.* 169 sider. e-ISBN: 978-87-7119-060-1. Netpublikation.
- 11:41 Nielsen, L.P. & P.S. Olsen: *11-åriges trivsel og risiko. Statistiske analyser af 11-åriges trivsel.* 115 sider. ISBN: 978-87-7119-061-8. e-ISBN: 978-87-7119-062-5. Vejledende pris: 110,00 kr.

- 11:42 Thuesen, F., M.K. Tørslev & T.G. Jensen: *Rekruttering og fastholdelse af højtuddannet arbejdskraft. Danmark, Norge, Holland, Storbritannien og Canada*. 244 sider. ISBN: 978-87-7119-063-2. e-ISBN: 978-87-7119-064-9. Vejledende pris: 240,00.
- 11:43 Thomsen, L.B., H. Holt, S. Jensen & F. Thuesen: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2011*. 194 sider. ISBN: 978-87-7119-065-6. e-ISBN: 978-87-7119-066-3. Vejledende pris: 190,00 kr.
- 11:44 Bengtsson, S. & D.L. Stigaard: *Aktuel skandinaviske og britiske handicapsforskning. En kortlægning af miljøer*. 318 sider. ISBN: 978-87-7119-067-0. e-ISBN: 978-87-7119-068-7. Vejledende pris: 310,00 kr.
- 11:45 Lauritzen, H.H., B. Boje-Kovacs & L. Benjaminsen: *Hjemløshed i Danmark 2011. National kortlægning*. 148 sider. ISBN: 978-87-7119-069-4. e-ISBN: 978-87-7119-070-0. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 11:46 Stigaard, D.L.: *Fra hjemløshed til egen bolig. Et interviewstudie blandt tidligere hjemløse*. 68 sider. e-ISBN: 978-87-7119-071-7. Netpublikation.
- 11:47 Andersen, S.C. & S.C. Winter (red.): *Ledelse, læring og trivsel i folkeskolerne*. 164 sider. ISBN: 978-87-7119-072-4. e-ISBN: 978-87-7119-073-1. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 11:48 Holt, H. & M. Larsen: *Kønsopdelt lønstatistik og redegørelse om lige løn. Evaluering af loven*. 118 sider. e-ISBN: 978-87-7119-074-8. Netpublikation.
- 11:49 Brauner, J., P.S. Olsen & T. Egelund: *Muligheder for Dokumentation af anbringelser. En gennemgang af målemetoder*. 168 sider. ISBN: 978-87-7119-076-2. e-ISBN: 978-87-7119-077-9. Vejledende pris: 160,00 kr.
- 12:01 Lyk-Jensen, S.V., A. Glad, J. Heidemann & M. Damgaard: *Soldater efter udsendelse. En spørgeskemaundersøgelse*. 117 sider. e-ISBN: 978-87-7119-075-5. Netpublikation.
- 12:02 Lausten, M., H. Hansen, A.-K. Mølholt, K.S. Vammen & A.-C. Legendre: *Forebyggende foranstaltninger 14-17 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 5*. 235 sider. ISBN: 978-87-7119-078-6. e-ISBN: 978-87-7119-079-3. Vejledende pris: 230,00 kr.
- 12:03 Rostgaard, T., T.N. Brunner & T. Fridberg: *Omsorg og livs kvalitet i plejeboligen*. 150 sider. ISBN: 978-87-7119-080-9. e-ISBN: 978-87-7119-081-6. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:04 Mølholt, A.-K., S. Stage, J.H. Pejtersen & P. Thomsen: *Efterværn for tidligere anbragte unge. En videns- og erfaringsopsamling*. 222 sider.

- ISBN: 978-87-7119-082-3. e-ISBN: 978-87-7119-083-0. Vejledende pris: 220,00 kr.
- 12:05 Ellerbæk, L.S. & A. Høst: *Udlejningsredskaber i almene boliger. En analyse af brugen og effekterne af udlejningsredskaber i almene boligområder.* 258 sider. ISBN: 978-87-7119-084-7. e-ISBN: 978-87-7119-085-4. Vejledende pris: 250,00 kr.
- 12:06 Høgelund, J.: *Effekter af den beskæftigelsesrettede indsats for sygemeldte. En litteraturoversigt.* 112 sider. e-ISBN: 978-87-7119-086-1. Netpublikation.
- 12:07 Rasmussen, P.S. & P.S. Olsen: *Positiv adfærd i læring og samspil (PALs). En evaluering af en skoleomfattende intervention på 11 pilotskoler.* 159 sider. ISBN: 978-87-7119-087-8. e-ISBN: 978-87-7119-088-5. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 12:08 Fridberg, T. & M. Damgaard: *Frivillige i hjemmevernet 2011.* 120 sider. ISBN: 978-87-7119-089-2. e-ISBN: 978-87-7119-090-8. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 12:09 Lyk-Jensen, S.V., J. Heidemann & A. Glad: *Soldater – før og efter udsendelse. En analyse af motivation, økonomiske forhold og kriminalitet.* 164 sider. e-ISBN: 978-87-7119-091-5. Netpublikation.
- 12:10 Bengtsson, S.: *Vækstfaktorer på det specialiserede socialområde.* 120 sider. ISBN: 978-87-7119-092-2. e-ISBN: 978-87-7119-093-9. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 12:11 Dines, A., V. Jakobsen, V.M. Jensen, S.S. Nielsen, S., K.C.Z. Pedersen, D.S. Petersen & K.M. Thorsen: *Indsatser for tosprogede elever. Kortlægning og analyse.* 162 sider. e-ISBN: 978-87-7119-094-6. Netpublikation.
- 12:12 Christensen, E.: *Nakuusa – vi vil og vi kan. En opfølgning på Youth Forum i Ilulissat 2011.* 48 sider. e-ISBN: 978-87-7119-096-0. Netpublikation.
- 12:13 Christensen, E.: *Nakuusa – piumavugut saperatalu. 2011-mi ilulissani Youth Forum pillugu nangitsineq.* 50 sider. e-ISBN: 978-87-7119-097-7. Netpublikation.
- 12:14 Larsen, M. & L.S. Ellerbæk: *Evaluering af jobplanen. Nuværende og kommende pensionisters kendskab til og betydning af reglerne for at arbejde.* 111 sider. ISBN: 978-87-7119-100-4. e-ISBN: 978-87-7119-101-1. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 12:15 Larsen, M., H.B. Bach & A. Liversage: *Pensionisters og efterlønsmodtageres arbejdskraftpotentiale. Fokus på genindtræden.* 181 sider. ISBN:

- 978-87-7119-102-8. e-ISBN: 978-87-7119-103-5. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 12:16 Ottosen, M.H. & S. Stage: *Delebørn i tal. En analyse af skilsmissebørns samvær baseret på SFI's børneforløbsundersøgelse.* 111 sider. ISBN: 978-87-7119-104-2. e-ISBN: 978-87-7119-105-9. Vejledende pris: 110,00 kr.
- 12:17 Nilsson, K. & H. Holt: *En vurdering af arbejdsskadestyrelsens fastholdelsecenter. Kommuner, fagforeningers, arbejdsgiveres og forsikringsselskabers erfaringer med fastholdelsecentret.* 89 sider. ISBN: 978-87-7119-106-6. e-ISBN: 978-87-7119-107-3. Vejledende pris: 80,00 kr.
- 12:18 Holt, H: *Lokal løn på kommunale arbejdspladser. Forskelle i kvinders og mænds løn.* 82 sider. e-ISBN: 978-87-7119-108-0. Netpublikation.
- 12:19 Bengtsson, S. & M. Røgeskov: *Et liv i egen bolig. Analyse af bostøtte til borgere med sindslidelser.* 145 sider. ISBN: 978-87-7119-109-7. e-ISBN: 978-87-7119-110-3. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 12:25 Lausten, M., H. Hansen, K.S. Vammen & K. Vasegaard: *Forebyggende foranstaltninger 18-22 år. Dialoggruppe – Om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 6.* 164 sider. ISBN: 978-87-7119-121-9. e-ISBN: 978-87-7119-122-6. Vejledende pris: 160 kr.

FOREBYGGENDE FORANSTALTNINGER 18-22 ÅR

DIALOGGRUPPE – OM FOREBYGGELSE SOM ALTERNATIV TIL ANBRINGELSE

Dette er den sjette delrapport i en rapportserie fra dialogprojektet om kommuners brug af forebyggende foranstaltninger. Denne rapport beskriver fire konkrete indsatser, der på forskellig vis arbejder forebyggende med udsatte 18-22-årige.

I de fire indsatser arbejder kontaktpersonerne med at styrke og anerkende de unges ressourcer og hjælpe dem med at afdække mål og ønsker for livet, herunder bosætning, uddannelse og beskæftigelse. Og så er etablering af netværk også et fokusområde for indsatserne.

Formålet med projektet er at tilvejebringe og systematisere viden om kommuners praksis, erfaringer og resultater i forhold til det forebyggende arbejde med udsatte børn og unge. Projektforløbet skal munde ud i et katalog over eksempler på god praksis, som skal formidles ud til landets kommuner, så de får bedre forudsætninger for at yde den relevante støtte og hjælp til udsatte børn og unge.

Projektet er af bestilt af Socialstyrelsen og gennemføres af SFI i samarbejde med COWI A/S.